

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 763

1. PROSINCA 2017. CIJENA 50 DINARA

A large photograph showing a group of people, mostly men in suits and one woman in a dark suit with a striped shirt, standing in a room with many posters on the wall. The people are looking towards the camera.

FORUM MANJINA Hrvatske matice iseljenika

Radni susret udruga kulture

Večer ikavice u Stanišiću

4

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća održana u Nikincima

Nagrade za zaslužne

6

Redoviti radni susret predstavnika hrvatskih kulturnih udruga

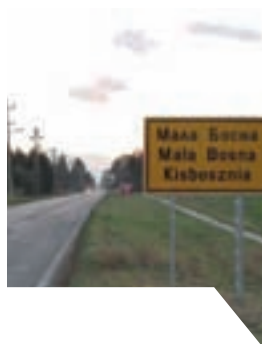
Uspješno i pored kroničnih problema

12

Milica Mima Ružičić-Novković, predsjednica Centra *Živjeti uspravno*

Nismo tretirane kao resurs društva, već kao teret

18

Problemi izazvani racionalizacijom

Što je sljedeće?

30

Večer *ikavice* u Stanišiću

Rado Hrvat ikavicu zbori

32

Predstavljena knjiga Kalmana Kuntića *Pravni fakultet u Subotici 1920. – 1941.*

Prekretnica za obrazovanje ovdašnjih Hrvata

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,
Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrcka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Iza zatvorenih vrata

Inkluzivnost i transparentnost, ili simulativnost i odsustvo dijaloga. Ovako bi se ukratko mogla opisati srž problema koji je sada već vrlo uočljiv u komunikaciji između državnih institucija i nacionalno-manjinskih vijeća. Naime, u tijeku je proces izmjena i dopuna dva zakona koji čine temelje sustava manjinskih prava u Republici Srbiji – Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002. godine te Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina iz 2009. godine. I dok predstavnici državnih institucija tvrde kako su u ove procese na svim razinama uključene i nacionalne manjine, predstavnici nacionalnih manjina tvrde kako je ta uključenost svedena samo na formalnost i da pravoga dijaloga nema jer se sve odluke donose negdje iza zatvorenih vrata.

Tako je, na primjer, u radnoj grupi koja je pripremala izmjene i dopune Zakona o nacionalnim vijećima bilo više predstavnika Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, međutim, tvrdi naš sugovornik, problem je u tome da je finalna verzija koja se trenutačno nalazi u procesu javnih konzultacija, nešto što će prvi puta vidjeti i čuti ne samo zainteresirana javnost već čak i članovi te radne skupine. Proces, kako nam kaže, izgleda tako da se primjedbe notiraju od strane predstavnika državnih institucija bez toga da se ulazi u dijalog i mogućnost postizanja konsenzusa u pogledu konačnog teksta, te na koncu zakonski prijedlog nije plod jednog, kako se to voli reći, inkluzivnog procesa, nego je rezultat samostalnih napora državnih institucija. Predstavnik Hrvatskog nacionalnog vijeća, koji je stalni sudionik ovih procesa, kaže kako – umjesto da se kroz razgovor traži konsenzualno rješenje, jer je to onda dijalog – proces tako izgleda da svaka strana iznese svoje viđenje situacije a onda se konačni sud o tome što će biti ili što neće biti donosi iza zatvorenih vrata, u procesu u kojem niti sudjeluju niti imaju uvid predstavnici nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. S druge strane, predstavnici državnih institucija ne propuštaju da kažu kako su predstavnici nacionalnih manjina uključeni u donošenje svih dokumenata koji se tiču njihovog položaja. Naravno, jer se Republika Srbija Akcijskim planom za pregovaračko poglavlje 23 i obvezala unaprijediti zakonodavni okvir za zaštitu nacionalnih manjina u bliskoj suradnji s predstavnicima svih nacionalnih manjina a u cilju osiguranja njihovog učinkovitoga sudjelovanja u svim pitanjima koja ih se tiču. E, sad, što je to »učinkovito sudjelovanje«? Je li to ono kakvim ga vide državne institucije ili kakvo zahtijevaju manjine? Konzultacije su u tijeku. Još jedna prilika da manjine kažu svoje primjedbe. Hoće li to biti učinkovito ili ne, saznat ćemo na kraju.

J. D.

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća održana u Nikincima

Nagrade za zaslužne

Konstatirana ostavka vijećnika Andreja Španovića * Imenovana Jasna Vojnić za članicu MMO * Jednoglasno usvojeni prijedlozi za dodjelu priznanja

Na sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća, koja je održana 24. studenog u Nikincima, vijećnici su jednoglasno usvojili prijedloge odluka o dodjeli priznanja *Ban Josip Jelačić*, priznanja *Dr. Josip Andrić*, kao i odluku o dodjeli priznanja *Pajo Kujundžić* za 2017. godinu. Jednoglasno je usvojen i prijedlog odluke o imenovanju **Jasne Vojnić** za članicu međuvladinog Mješovitog odbora Republike Srbije i Republike Hrvatske za nacionalne manjine umjesto **Petra Kuntića**.

kroz kulturu i osnivanje udruga u ovom dijelu Srijema očuvamo naše nacionalne vrijednosti», istaknuo je Paulić. Prva konstitutivna sjednica održana je u susjednim Hrtkovcima 2010. godine, kada je domaćin bio isti župnik kao i sada **Ivica Živković** koji je upoznao goste s poviješću i životom župe iz koje se devedesetih godina iselio veći broj Hrvata. »Prema posljednjem popisu u župi živi 315 vjernika, pola su Mađari, pola Hrvati, a ovdje žive i potomci Klimenta koji su ovaj prostor naselili prije 300 godina.

U Nikincima je nekada stanovništvo činilo 60 posto Hrvata. Sada ih je tek oko 11 posto. Straha više nema, a problem koji muči hrvatsku zajednicu ovdje je nezaposlenost i mali osobni dohotci«, rekao je župnik.

Veleposlanik Bakota je istaknuo da je skrb o Hrvatima u Srbiji prioritet u odnosima Hrvatske i Srbije za Vladu Hrvatske i da će ona učiniti na tom planu dodatne napore. »Kad god bude prilika i kad god dobijem poziv, nastojat ću doći i biti na raspolaganju kako bismo mogli intenzivirati rad u budućem razdoblju. Hrvatske udruge u Srbiji rade dosta dobro a bitno je da postoji svijest o tome da je homogenost i koordinacija temelj svakoga uspjeha. To nije uvijek lako postići, ali tome trebamo težiti i Veleposlanstvo i Generalni konzulat žele pomoći u takvom pristupu. Vidimo da postoje ljudi koji žele surađivati i koji su otvoreni za dijalog, a veoma je bitno da prevladava upravo taj duh suradnje. Po prirodi sam optimist i imam vjeru i nadu da ćemo napraviti određene iskorake u budućnosti«, istaknuo je Bakota.

Veleposlanik Bakota s vijećnicima i mještanima

Sjednici je, osim vijećnika prisustvovao i generalni konzul RH u Subotici **Velimir Pleša**, a prvi puta sjednici je prisustvovao i novi veleposlanik **Gordan Bakota**, koji je tom prilikom istaknuo da će sva pitanja vezana za položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji biti istaknuta kao prioritetna u bilateralnim odnosima Hrvatske i Srbije, kao i da će se glavne teme razgovora s domaćinima u Srbiji odnositi prije svega na život, rad i pružanje potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini.

»Vjetar u leđa«

Goste je pozdravio vijećnik **Mirko Paulić**, ističući da je održavanje sjednice u Nikincima iznimno važno. »Nadam se da će nam ovo biti 'vjetar u leđa' za održanje našeg identiteta na ovim prostorima, koji je naročito u posljednja dva desetljeća bio ugrožen. Vaše prisustvo daje nam veliki poticaj i ohrabrenje da

Jednoglasno usvojeni prijedlozi

Na samom početku sjednice konstatirana je ostavka vijećnika **Andreja Španovića** zbog njegovog neprisustvovanja sjednicama u protekloj godini. Jednoglasno su usvojeni prijedlozi da se priznanje *Ban Jelačić* za društveni rad dodijeli Zajednici protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, a priznanje *Dr. Josip Andrić* za doprinos hrvatskoj kulturi Hrvatskom kulturnom centru Srijem – Hrvatski dom, Srijemska Mitrovica. Vijećnici su jednoglasno izglasali i prijedlog odluke da se ove godine uruče dvije nagrade za priznanje HNV-a *Pajo Kujundžić* društvenim djelatnicima kao i za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku. Priznanje je pripalo profesorima koji su izradili prve autorske udžbenike na hrvatskom jeziku za predmet Glazbena kultura u sastavu: **Mira i Vojislav Temunović, Tamara Štricki Seg i**

Margareta Uršal, kao i učiteljicama prvih odjela na hrvatskom jeziku u Srbiji: **Ani Čavrgov**, profesorici razredne nastave u OŠ *Matko Vuković*, Subotica; **Sanji Dulić**, profesorici razredne nastave u OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica; **Verici Farkaš**, profesorici razredne nastave u OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin i **Marici Skenderović**, profesorici razredne nastave u OŠ *Matija Gubec*, Tavankut. Priznanja će biti uručena 15. prosinca u Subotici, prilikom obilježavanja praznika hrvatske zajednice u Srbiji.

Ohrabrenje

Ova sjednica HNV-a bila je četvrta koja je do sada, nakon Hrtkovaca, Srijemske Mitrovice i Rume, održana u Srijemu. »Bila nam je želja da se na ovaj način upoznamo s lokalnim ljudima,

da im damo ohrabrenje i ukažemo da HNV nije neka institucija koja postoji tamo negdje u Subotici, nego da je na usluzi svim Hrvatima u Srbiji. Unatoč svim teškoćama koje imaju, jer nije uvijek jednostavno biti Hrvat u Srbiji, moja glavna poruka Hrvatima u Srijemu je da ustraju i da unatoč svim teškoćama, prije svega na materijalnom planu, ostanu na rodnoj grudi. I da, koliko god to ponekad bilo teško, doista koriste svoja manjinska prava. Prije 20 godina nismo mogli ni zamisliti da ćemo čitati *Hrvatsku riječ*, gledati program na hrvatskom jeziku na RTV-u niti da će djeca u školama u Srijemskoj Mitrovici učiti na hrvatskom jeziku. Unatoč svim teškoćama trebamo ustrajati«, poručio je Srijemcima **Slaven Bačić**.

S. Darabašić

Javne konzultacije o Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina

Simulativnost i odsustvo dijaloga

Radni tekst Nacrta zakona pripremljen je u inkluzivnom i transparentnom procesu, uz aktivno sudjelovanje nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, kaže ministar Branko Ružić * Simulativnost i odsustvo dijaloga je nešto što je stalno prisutno u ovom procesu, kaže Darko Sarić Lukendić

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, uz podršku Misije OEES-a u Srbiji, u srijedu, 29. studenog, započelo je postupak javnih konzultacija o radnom tekstu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina.

Ministar **Branko Ružić** je tim povodom podsjetio da je unaprijeđenje ovog zakona dio obveza koje je Srbija pred sebe postavila i preuzela akcijskim planom za Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava, i Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. On je istaknuo da je radni tekst Nacrta zakona pripremljen u inkluzivnom i transparentnom procesu, uz aktivno sudjelovanje nacionalnih vijeća nacionalnih manjina.

Međutim, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Darko Sarić Lukendić** kaže kako ovaj proces niti je inkluzivan niti transparentan već je obilježen »simulativnošću i odsustvom dijaloga«. To povrh, kaže on, što je obavijest o održavanju konzultacija stigla u petak Koordinaciji nacionalnih vijeća nacionalnih manjina pet minuta

prije završetka radnog vremena da bi ga ona prosljedila nacionalnim vijećima u ponedjeljak ali bez radnog materijala, dok je sam tekst Nacrta zakona o izmjenama i dopunama bio dostavljen tek u utorak. To je, smatra on, pokazatelj toga koliko su procesi koji se tiču nacionalnih manjina simulativni. Indikativno je i to da RTV, u kojem su i redakcije nacionalnih manjina, uopće nije imao informaciju o ovom događaju.

»Već sama činjenica da mediji nisu obaviješteni, koji bi trebali pozvati i građane da sudjeluju u javnim konzultacijama, govori o simulativnosti procesa kada su u pitanju teme koje se tiču nacionalnih manjina«, kaže Sarić Lukendić te dodaje kako i to što se održavaju javne konzultacije, umjesto javne rasprave, dovoljno govori. »Naime, na primjedbe koje se upute tijekom javne rasprave organizator je dužan ili je to bar dobar manir dostaviti odgovore zašto neka primjedba nije uvažena, dok kod javnih konzultacija to nije slučaj. Problem do problema, i mi smo o ovome izvijestili, osim medija, i predstavnike hrvatske diplomacije u Srbiji, a ovom ćemo se temom još dakako baviti«, kaže Sarić Lukendić.

U utorak je, inače, održana Koordinacija nacionalnih vijeća gdje je jedno od pitanja bilo upravo ovaj problem i tražit će se da se jedna od sesija ovih konzultacija održi i u Subotici gdje četiri nacionalna vijeća imaju sjedište, jer bi se onda i najveći broj građana mogao uključiti. Također će se zatražiti da jedna od sjednica Republičkog savjeta za nacionalne manjine bude posvećena isključivo razmatranju prijedloga koji su tijekom ovih javnih konzultacija dostavljeni kao primjedbe na radni tekst.

J. D.

Redoviti radni susret predstavnika hrvatskih kulturnih udruga

Uspješno i pored kroničnih problema

U Srbiji, koja prema posljednjem popisu ima 57.900 Hrvata, postoji više od 40 hrvatskih kulturnih udruga i one godišnje prirede oko 400 manifestacija * Položaj Hrvata u Srbiji prioritet je regionalne vanjske politike Hrvatske, poručeno je hrvatskim kulturnim udrugama

Stanišić, mjesto 25 kilometara od Sombora, u kome je poslije 90-ih ostalo tek oko 200 Hrvata bilo je u subotu, 25. studenoga, mjesto susreta predstavnika hrvatskih udruga kulture iz Srbije. Organizator ovog susreta bio je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata uz potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća, a domaćin HKD **Vladimir Nazor** iz Stanišića. Radnom susretu su prisustvovali i veleposlanik Hrvatske u Beogradu **Gordan Bakota**, konzul Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas** i i savjetnik **Milan Bošnjak**, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika **Ivan Tepeš** i rukovoditeljica Odjela za kulturu HMI **Snježana Jurišić**.

ganizirali su se i Hrvati u Banatu. Na taj način mislim da je prostor teritorijalno pristojno zaokružen. Ponosni smo na činjenicu da hrvatska kultura u Vojvodini i Srbiji nije samo razvijena u oblasti tradicijske kulture već smo uspjeli razviti i nakladničku djelatnost i godišnje tiskamo oko 30 knjiga. Udruge intenzivno surađuju s Hrvatskom i na više od 50 priredbi godišnje smo sudionici, kako onih manjih manifestacija tako i najznačajnijih kulturnih događanja u Hrvatskoj», kazao je ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**.

S druge strane, potpora koju hrvatske udruge imaju u svojim lokalnim zajednicama ili izostaje ili je neprimjerena broju Hrvata koji žive u tim lokalnim sredinama. Žigmanov je to ilustrirao primjerom Grada Sombora na čijem teritoriju živi 7.070 Hrvata

Milan Bošnjak, Tomislav Žigmanov, Zvonko Milas, Gordan Bakota i Vladimir Pleša

Prešućivani, nevidljivi

U Srbiji, koja prema posljednjem popisu ima 57.900 Hrvata, postoji više od 40 hrvatskih kulturnih udruga i one godišnje prirede oko 400 manifestacija. Od onih vezanih uz Crkvu i određene blagdane, pa do manifestacija koje imaju veliki broj sudionika i koje prati nekoliko tisuća ljudi – kao što je *Dužijanca*.

»Hrvatske udruge djeluju u tridesetak naseljenih mjesta. Najviše ih je u Bačkoj i Srijemu. Dvije udruge rade u Beogradu, dvije u Zemunu, dvije u Surčinu; postoji i hrvatska udruga u Nišu, or-

Rasprava

Predsjednik HKUPD-a **Stanislav Preprek Krešimir Tkalac** iz Novog Sada izrazio je sumnju da hrvatske udruge imaju stručne i obrazovane ljude koji mogu sudjelovati u izradi projekata prekogranične suradnje. On je također istaknuo kako nigdje nije vođena rasprava o namjeni rodne kuće bana **Jelačića**, a ona bi trebala postati centar kulture u Novom Sadu.

»Sredstva koja stižu iz Hrvatske trebala bi prije svega ići udrugama, jer što će nam profesionalne hrvatske institucije ako ovdje više ne bude Hrvata«, kazao je Tkalac.

»Oko 90 posto sredstava koja stižu daju se udrugama. Važno je da rodna kuća bana Jelačića bude u vlasništvu hrvatske zajednice i to mjesto može postati centrom kulture kao prepoznatljiv dio hrvatske povijesti i sadašnjosti«, odgovorio je Milas.

i djeluje sedam hrvatskih udruga. Tih sedam udruga, zajedno, dobilo je manje novca iz proračuna Grada Sombora od jedne bunjevačke udruge.

»To držimo neodrživim, jer da 7.070 Hrvata dobije manju potporu iz gradskog proračuna od nešto više od dvije tisuće Bunjevaca jest akt diskriminacije koji za cilj ima ne samo asimilaciju već stvaranje nepovoljnih uvjeta što za posljedicu može imati iseljavanje. Problem je i prostor, jer 70 posto hrvatskih udruga nema svoj prostor. Problem je i vidljivost hrvatske kulture, napose u medijima lokalnih zajednica gdje smo prešućivani i gdje ni neka najvažnija naša ostvarenja ne budu čak ni elementarno zabilježena«, kazao je Žigmanov.

Potpora iz Hrvatske

To je samo dio onoga što opterećuje hrvatske kulturne udruge u Srbiji. No, ohrabrujuća poruka stiže iz Hrvatske koja će, osim potpore različitim kulturnim programima, inzistirati i na zaštiti prava Hrvata u Srbiji.

»Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske brine o Hrvatima u Bosni i Hercegovini, koji su u toj državi konstitutivan narod, te o Hrvatima koji su nacionalna manjina u 12 europskih država i o Hrvatima koji su u iseljeništvu širom svijeta. Pružamo kontinuiranu potporu različitim programima hrvatskih institucija, ustanovama i društvima i želimo da različita pitanja koja se dugo vremena ne rješavaju budu na dnevnom redu, kako bilateralnih susreta tako i razgovora koji se vode u međuvladinim odborima. Cilj nam je osnažiti hrvatsku zajednicu u ostvarivanju svojih prava. Konkretno, za 2017. za Hrvate u Srbiji je osigurano 1,1 milijun kuna što je u odnosu na 2016., povećanje od 70 posto. I to je pokazatelj kako razmišlja i u kom smjeru će djelovati Vlada Hrvatske u budućnosti«, kazao je Zvonko Milas.

On je podsjetio da je od 2013. Državni ured putem natječaja udrugama Hrvata iz Srbije dodijelio 600.000 kuna, s 30.000 eura pomogao kupovinu kuće u Subotici u kojoj je smješten ZKVH.

»Za studente iz Srbije koji studiraju u Hrvatskoj od studentske 2013./14. godine osigurana je 21 stipendija u iznosu od 134.000 kuna. Nažalost, malo je prijavljenih Hrvata iz Srbije, te bi trebalo vidjeti što je uzrok tome. Sa Sveučilištem u Zagrebu dogovorena je kvota od 100 upisnih mjesta za Hrvate iz iseljeništva i hrvatsku manjinu koja vrijedi za sve studentske programe Sveučilišta u Zagrebu«, kazao je Milas, dok je Žigmanov podsjetio da su Hrvati u Srbiji najveća hrvatska nacionalna zajednica u zemljama gdje su Hrvati nacionalna manjina i njihov broj je veći od ukupnog broja Hrvata u preostalih 11 europskih zemalja u kojima su Hrvati nacionalna manjina.

»Ta najveća skupina Hrvata živi u ekonomski najzaostalijoj državi što nas kandidira za najsiromašniju hrvatsku zajednicu na svijetu i k tome u nepovoljnom okruženju. Ali, bez obzira na to, naša kulturna scena, kada je u pitanju nakladništvo, bogatija je od svih 11 ostalih autohtonih hrvatskih zajednica.«

Poruka Srbiji

Status hrvatske nacionalne manjine u Srbiji je od strateškog interesa kada je riječ o hrvatsko-srpskim odnosima, podsjetio je na riječi premijera **Andreja Plenkovića** veleposlanik Gordan Bakota. On drži da je to je važna poruka Srbiji.

»Inzistirat ćemo na standardima koje imaju i druge nacionalne manjine u Srbiji. Moj dojam je da vaši sugrađani postaju svjesni da hrvatska nacionalna manjina nije remetički faktor, već građani koji ovoj zemlji žele najbolje, ali isto tako žele imati prava koja imaju ostale manjine – ravnopravnost u političkoj zastupljenosti, ravnopravnost u financiranju na području kulture, obrazovanja. To proizlazi iz Međudržavnog sporazuma, ali i Poglavlja 23«, kazao je Bakota i najavio početak dijaloga vezanih za rješavanje otvorenih pitanja između Srbije i Hrvatske, te pozvao predstavnike hrvatskih udruga da iskoriste priliku i uključe se u projekte prekogranične suradnje Srbija – Hrvatska koje financira Europska unija.

Zlata Vasiljević

Tradicija i nacionalni identitet

»Hrvatska vas nije zaboravila, ali zasigurno možemo i moramo učiniti još i više. Danas, kada smo suverena i samostalna država, tako se moramo i ponašati prema zaštiti identiteta i interesa pripadnika hrvatskoga naroda izvan hrvatskih državnih granica«, poručila je predsjednica Grabar-Kitarović

Dvadeset i treći po redu stručni skup predstavnika hrvatskih manjinskih zajednica iz zemalja Srednje i Jugoistočne Europe, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, svečano je otvoren 24. studenoga u Zagrebu. Matičinom pozivu na *Forum* odazvali su se predstavnici Hrvata iz Crne Gore, Srbije (Vojvodine), Slovačke, Slovenije, Italije (Molisea) i Rumunjske.

Tema ovogodišnjega *Foruma* bila je »Tradicijska kultura u hrvatskim manjinskim zajednicama – prošlost, sadašnjost, budućnost« a okupljenima u Velikoj dvorani HMI-ja najprije se obratio rukovoditelj Matičina Odjela za hrvatske manjine **Marin Knezo-
vić** u svojstvu moderatora skupa i potom ravnatelj Matice **Mijo
Marić** osvrnuvši se na sintagmu kako su manjine bogatstvo te

ma, napominjući da je ta baština izvanredno vrijedna, ne samo zbog svoje raznolikosti i identitetske važnosti, nego i stoga što tradicijski običaji kućnoga i društvenoga života, kako vjerski, tako i svjetovni, često čuvaju vrlo stare jezične i materijalne sadržaje pa i neke koje više ne nalazimo u Hrvatskoj ni u BiH. Istaknula je i značaj hrvatskog iseljeništva u jačanju gospodarske, kulturne i političke suradnje između domicilnih država i Hrvatske. Pozvala je i hrvatsku diplomaciju da pojača napore kako bi u državama u kojima hrvatska nacionalna manjina još nema status priznate nacionalne manjine dobila takav status na visini dobrih europskih standarda, a ako je moguće i više, tj. na razini koju nacionalne manjine uživaju u Hrvatskoj.

Anita Đipanov-Marjanović

da treba pronaći način kako unaprijediti položaj manjina i odnose između većine i manjine.

Vrijednost baštine

Predsjednica Republike **Kolinda Grabar-Kitarović** nazočila je otvaranju *Foruma hrvatskih manjina* i, uz prigodni govor, pozdravila sve sudionike skupa. Hrvatska treba štititi identitet i interese pripadnika hrvatskoga naroda izvan državnih granica, jer je to njezina obveza, ali i залог napretka i opstojnosti hrvatskoga naroda, kazala je Grabar-Kitarović. Posebno je naglasila važnost očuvanja tradicijske kulture Hrvata u pojedinim zemlja-

Mijo Marić, Kolinda Grabar-Kitarović, Zvonko Milas

Prisutnima su se obratili državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas** i, naknadno, državna tajnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova **Zdravka Bušić**.

U sklopu *Foruma* zamjenik ravnatelja **Ivan Tepeš** otvorio je izložbu CROAZIA ART ATTACK, koja predstavlja hrvatske umjetnike koji žive i stvaraju u Italiji.

Tradicijska kultura u suvremenosti

Moderator Knezović naglasio je kako je cilj ovogodišnjeg *Foruma* pokrenuti raspravu o problemima tradicijske kulture kao

Rad mr. sc. **Sonje Periškić** o tome kako kroz tradicionalne igre djeca u najranijem, vrtićkom, dobu mogu razvijati samosvijest o svome podrijetlu i nacionalnoj pripadnosti, izložila je Anita Đipanov Marjanović, a dr. sc. Jasminka Dulić izložila je rezultate istraživanja o tradicionalizmu i nacionalnom samopoštovanju, dok je Mata Matarić govorio o problemima HKD-a *Vladimir Nazor* u Somboru.

osnove identiteta hrvatskih manjinskih zajednica u uvjetima ubrzane urbanizacije i smanjene uloge sela, kolijevke tradicijske kulture.

U prvoj sesiji *Foruma* sudjelovali su: **Antonio Sammartino** iz Zaklade *Agostina Piccoli*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, dopredsjednik Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj **Petar Gere**, u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća Srbije **Anita Đipanov-Marjanović** i predstavnik Saveza hrvatskih društava Slovenije **Mijo Stanko**.

U drugoj sesiji *Foruma* uslijedila su izlaganja **Jasminke Dulić** NIU *Hrvatska riječ* (Srbija), predsjednice Udruge *Jedna Muzika* iz Molisea i predstavnice moliških Hrvata u Savjetu Vlade RH za Hrvate izvan Hrvatske **Antonelle D'Antuono**, **Radoslava Jankovića** iz Hrvatskog kulturnog saveza u Slovačkoj, u ime **Vladimira Marvučića** iz HKD *Sveti Jeronim* (Crna Gora)

novinarka Radio *Duxa* **Valentina Andrić**, potom izlaganja **Svjetlane Zeković** iz Zajednice Hrvata i prijatelja (Crna Gora), **Tomislava Brguljana** Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, **Mate Matarića** HKD *Vladimir Nazor* (Sombor) i rasprava. Na stručnom skupu prisustvovali su i predstavnici državnih tijela i institucija Hrvatske: Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Instituta za migracije i narodnosti, kao i predstavnici diplomatskih predstavništava Češke, Slovenije, Slovačke i Srbije u Republici Hrvatskoj. Također, prisutni su bili i predstavnici Hrvatske bratovštine *Bokeljska mornarica 809*.

Predstavnici hrvatskih zajednica iz šest europskih zemalja donijeli su i ovaj put zaključke.

Naida Šehović

Izrada Programa nastave i učenja

U tijeku je izrada Programa nastave i učenja za prvi razred osnovne škole za nastavni predmet Hrvatski jezik i Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Radnu skupinu čine **Katarina Čeliković**, profesorica književnosti, **Verica Farkaš**, profesorica razredne nastave, **Tanja Dulić**, profesorica razredne nastave i **Margareta Uršal**, diplomirana pedagoginja.

Kako kaže Uršal, program nastave i učenja za prvi razred osnovne škole za predmet Hrvatski jezik je gotovo urađen. Prošloga tjedna tim je započeo rad na programu Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, što je, kako ističe, vrlo kompleksan posao. Za ovaj nastavni predmet potrebno je u Program nastave i učenja, osim sadržaja iz hrvatskog jezika, unijeti i sadržaje iz povijesti, geografije, tradicijske kulture koja obuhvaća blagdane i običaje, zanate, obrte, folklor, nošnju, kazalište, film, nacionalnu kuhinju i sadržaj iz glazbene i likovne kulture.

»Ovaj program treba tako koncipirati da pruža ideje učiteljima i onima koji će ga realizirati, kako povezati sve sadržaje u jednu cjelinu. Jedan od dobrih primjera je iz petog razreda, gdje se na jednom satu u okviru teme *Domoljublje* odobraduje pjesma **Antuna Mihanovića** *Hrvatska domovina*, hrvatska himna *Lijepa naša*, pjesma *Moja domovina* **Paje Kanižaja** i narodna pjesma *Divan je kičeni Srijem*«, kaže Uršal.

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izborni je predmet koji se realizira s dva sata tjedno, najčešće organiziran u blok nastavu, a izučavaju ga učenici koji nastavu pohađaju na srpskom

jeziku, jer u njihovoj školi nije bilo mogućnosti za realizaciju cjelovite nastave na hrvatskom jeziku ili su se tako opredijelili.

J. D. B.

Prijem predstavnika TV *Jadran* u Veleposlanstvu RH

U rezidenciji Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu, u utorak, 28. studenoga, upriličen je prijem za predstavnike Televizije *Jadran*, koja od listopada ima svoju stalnu redakciju/studio u glavnom gradu Srbije. Veleposlanik RH u Srbiji **Gordan Bakota** i opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu mr. sc. **Ivan Sabolić**, u razgovoru s urednikom TVJ i koordinatorom Studija Beograd **Robertom Škurlom** i predstavnikom udruženja Hrvata Beograda **Stipom Ercegovićem**, izrazili su izniman interes na mnogim područjima suradnje između Veleposlanstva i ove medijske kuće. »Cilj suradnje je prije svega, promocija kulturnih, gospodarskih, sportskih i svih drugih događaja u kojima sudjeluju pojedinci ili grupe iz Hrvatske u Beogradu, u pravcu razvitka ukupnih međudržavnih odnosa Hrvatske i Srbije. Televizija *Jadran* jedini je elektronički medij iz Hrvatske koji ima stalno dopisništvo u Beogradu, te jedini dalmatinski medij na području Srbije što našu televizijsku postaju svrstava u rang najbitnijih medijskih kuća u regiji. Tijekom prosinca pripremit ćemo i cjelovečernji intervju s veleposlanikom Bakotom, prilikom kojeg ćemo donijeti niz ekskluzivnih informacija o svekolikom napretku u odnosima Hrvatske i Srbije«, priopćeno je iz TV *Jadran*.

Kulturno-povijesna baština Srba u Hrvatskoj (I.)

Rodna kuća Milankovića – primjer dobre prakse

*Radovi na obnovi rodne kuće srpskog znanstvenika Milutina Milankovića u Dalju dovršeni su 2009. * U obnovu kuće i stvaranje stalne postavke izložbe uloženo oko 700.000 eura * Najveći dio tih sredstava osiguran je iz proračuna Općine Erdut * Obnovu pomogle i vlade Srbije i Hrvatske*

Brojna srpska kulturno-povijesna baština nalazi se u Hrvatskoj, što je iznimno važno za očuvanje identiteta srpske manjine u Hrvatskoj. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina, među kojima i kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanje i zaštitu svojih kulturnih dobara i tradicije. Vlada Hrvatske u programe zaštite i očuvanja kulturnih dobara uključuje i zaštitu i očuvanje kulturnih dobara nacionalnih manjina u Hrvatskoj i za to osigurava odgovarajuća financijska sredstva na temelju javnog poziva, sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi. Nositelji su: Ministarstvo kulture i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Na sjednici održanoj 24. kolovoza ove godine Vlada Hrvatske donijela je Zaključak kojim se utvrđuju Operativni programi za nacionalne manjine za četverogodišnje razdoblje, do 2020. Među ostalim, u ovom programu se navodi kako će Vlada Hrvatske pružati financijsku potporu za unaprjeđenje uvjeta rada u postojećim objektima koji su u vlasništvu ili ih koriste nacionalne manjine u Hrvatskoj, a u sklopu programa obnove uništenih ili oštećenih spomenika kulture obnavljat će se spomenici značajni za identitet nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Vlada će osigurati i sredstva za adaptaciju vjerskih objekata nacionalnih manjina, koji imaju status spomenika kulture.

Kulturno i znanstveno središte

Primjera dobre prakse u svezi financijske potpore hrvatske Vlade za obnovu i zaštitu kulturno-povijesne baštine Srba u Hrvatskoj ima mnogo. U prvom dijelu ovog serijala donosimo priču o obnovi rodne kuće **Milutina Milankovića** (1879. – 1958.) u Dalju. Milanković je najpoznatiji srpski geofizičar, klimatolog i astronom. Predavao je na beogradskom Sveučilištu nebesku mehaniku i teorijsku fiziku.

»Dogovor o obnovi kuće utvrđen je 2005., a obnova je započela 2006. godine. Hrvatska i Srbija su osigurale inicijalni dio sredstava zaslugama pojedinaca iz vlada dviju država: ondašnjeg ministra za znanost u Vladi Srbije **Aleksandra Popovića** i tadašnjeg potpredsjednika Vlade Hrvatske **Slobodana Uzelca**. Srbija je uložila oko 250.000 eura za građevinsku obnovu kuće, a Hrvatska oko 40.000 eura za opremanje dijela muzejske postavke. Ukupno je u obnovu i opremanje kuće, uređenje dvorišta i stvaranje stalne postavke izložbe o Milankovićevom životu i djelu uloženo oko 700.000 eura. Najveći dio tih sredstava osiguran je iz proračuna Općine Erdut, a manji dio putem natječaja i projekata. Radovi na uređenju kuće i dvorišta dovršeni su 2009. godine, a stalna postavka izložbe se još uvijek dopunjava«, kaže ravnatelj Kulturnog i znanstvenog centra **Milutin Milanković Đorđe Nešić**, koji je sudjelovao u obnovi rodne kuće kao jedan od inicijatora i kao stručni suradnik za društvene djelatnosti u Općini Erdut.

KZC **Milutin Milanković** osnovan je 2009. godine s ciljem da nastavi posao oko opremanja kuće, uređenja stalne izložbene po-

Đorđe Nešić

stavke i realizacije programa koji će kuću činiti važnim kulturnim i znanstvenim središtem.

»Kuća se sastoji od muzejskog dijela u prizemlju sa stalnom postavkom izložbe o Milankoviću i radnog dijela na katu, gdje se ostvaruju raznovrsni društveni sadržaji: znanstveni skupovi, književne večeri, glazbene večeri, likovne izložbe, seminari, radionice, predavanja... Što se tiče Milankovića, Centar posjetiteljima nudi dokumentarno-igrani film o znanstveniku, kompjutorski program – vodič kroz Milankovića za početnike i stručno vodstvo kroz stalnu postavku izložbe. Prošle godine instaliran je teleskop u dvorištu Milankovićeve kuće i počela je s radom astronomska grupa. U planu je da se oko kuće i duž šetališta uz Dunav postavi Milankovićev planetarij, dužine 1,5 km u edukativne i turističke svrhe. Centar brine o održavanju i daljnjem opremanju kuće. Sredstva za programske sadržaje osiguravaju se u proračunu Općine Erdut i putem natječaja na kojima KZC sudjeluje sa svojim projektima. Centar nema stalno zaposlenih osoba«, kaže Nešić, koji dužnost ravnatelja Centra obavlja volonterski.

Skladište uspomena i inspiracija za rad

Đorđe Nešić kaže da se u rodnoj kući Milankovića održavaju i programi srpske kulture, a centar je otvoren za sve kvalitetne programe.

»KZC nije registriran kao manjinska srpska ustanova. Pošto je Milanković znanstvenik svjetskog ugleda, cilj je da i prezentacija njegovog djela bude širokog spektra. S radošću možemo reći da su kuću posjetili brojni svjetski znanstvenici, kao i poštovatelji Milankovićevog djela iz cijelog svijeta, učenici i studenti iz brojnih europskih država. U kulturnom dijelu sadržaja realiziraju se i programi srpske kulture. Održali smo četiri znanstvena skupa: o **Jakovu Ignjatoviću**, **Đorđu Ociću**, Milutinu Milankoviću, kao književniku i o **Milanu Kašaninu**, ali Centar je otvoren za sve kvalitetne programe. Krajnji cilj rada KZC-a je da Milankovićeva kuća bude redovna destinacija školskih i studentskih ekskurzija s obje strane Dunava,

da kuća bude stjecište poznavatelja i poklonika Milankovićevog djela iz cijelog svijeta. Siguran sam da će tako i biti, jer interes za Milutina Milankovića, u svjetlu globalnih klimatskih promjena, u stalnom je porastu.«

Nakon što je Milanković upisao Gimnaziju u Osijeku 1889., on više nikada nije stalno živio u rodnoj kući, ali joj se stalno nakratko vraćao. O stogodišnjici Milankovićevog rođenja Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Osijek 1979., proglašava kuću nepokretnim spomenikom kulture, a propadanje rodne kuće Milankovića počinje osamdesetih godina prošlog stoljeća.

»Milanković napušta svoju rodnu kuću još 1889. godine, kada upisuje realnu gimnaziju u Osijeku, ali stalno joj se vraća i vezan je uz nju na *bašlarovski* način, kao uz kolijevku, jedino sigurno čovjekovo utočište u svemiru. Kao đak i student preko ferija, a kao sveučilišni profesor za ljetnih mjeseci, Milankoviću je rodna kuća skladište uspomena i inspiracija za rad. Još kao dječak očaran je zvjezdanim nebom iznad Dunava i rodne kuće koji su tada, dok dunavska obala nije bila utvrđena, činili cjelinu. Između dva svjetska rata kuću održavaju Milutin i njegov brat **Bogdan** koji živi u Sarajevu. Kuća je znatno stradala 1945. godine prilikom oslobođanja Dalje. U njoj je nekoliko godina smještena zemljoradnička zadruga, a potom narodna milicija, koja u kući ostaje sve do 1980. godine. Propadanje kuće počinje iseljavanjem milicije i useljavanjem beskućnika u nju. Otkako se iz kuće iselila narodna milicija, o njoj, iako je zaštićeni spomenik kulture, nitko ne vodi brigu. Kuća je u narednih dvadesetak godina toliko devastirana da je bilo opasno, ne samo ući, nego i prolaziti pored nje.«

Projekt cjelovitog obnavljanja rodne kuće Milankovića nije tapkao u mjestu. Završen je za četiri godine. Ova kuća je dio mjesne baštine Srba u Dalju, tj. u Hrvatskoj i otvorena je za posjetitelje i realizaciju programa. Činjenica da je kuća obnovljena zajedničkim sredstvima hrvatske i srpske vlade te Općine Erdut pokazuje primjer dobre prakse obnove i zaštite kulturno-povijesne baštine Srba u Hrvatskoj.

Z. Sarić

Milica Mima Ružičić-Novković,
predsjednica Centra *Živjeti uspravno*

Nismo tretirane kao resurs društva, već kao teret

Ljudi misle da su oštećenje i kolica kao njegov prateći element moje prevashodno imanentno svojstvo i dive se mom intelektu kao čudu ili naknadi za izgubljeno

»U Zakonu o sprječavanju diskriminacije osoba s invaliditetom termin osobe s invaliditetom označava osobe s urođenom ili stečenom fizičkom, senzornom, intelektualnom ili emocionalnom onesposobljenošću, koje uslijed društvenih ili drugih prepreka nemaju mogućnosti ili imaju ograničene mogućnosti uključiti se u aktivnosti društva na istom nivou s drugima, bez obzira na to mogu li ih ostvarivati uz upotrebu tehničkih pomagala ili službi podrške. Kada je riječ o ženama s takvim osobinama, radi se o dvostrukoj društvenoj diskriminaciji: zato što su to osobe s invaliditetom i zato što su žene«, dio je uvoda u knjigu *Životne priče žena s invaliditetom u Vojvodini* autorica **Milice Bracić, Svenke Savić** i naše sugovornice **Milice Mime Ružičić-Novković**.

Mima je rođena 1978. godine i diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, Odsjek za srpski jezik i lingvistiku gdje je na istom odsjeku postala i magistrica lingvističkih nauka. Od 2004. godine je predsjednica Centra *Živjeti uspravno* u kojem koordinira programom za jednakost osoba s invaliditetom u javnom govoru. Svoj profesionalni interes usmjerila je na jezik invalidnosti i jednakost marginaliziranih grupa u javnom govoru. Mima s puno strasti zastupa ljudska prava, s jasnom vizijom svijeta bez diskriminacije.

Centar Živjeti uspravno je ove godine obilježio 15 godina postojanja i rada na poboljšanju položaja osoba s invaliditetom. Vi, kao predsjednica istog, najbolje nam možete opisati pravu funkciju i zadatak centra.

Centar je osnovan u veljači 2002. kao prva organizacija u Vojvodini usmjerena na sve osobe s invaliditetom. Njegova misija je da na tekovinama pokreta za ljudska/građanska prava doprinese stvaranju preduvjeta za samostalni život, puno društveno sudjelovanje građana/ki zajedničkim stvaranjem (kooprodukcijom) usluga u zajednici na iskustvenoj osnovi. Organizira uslugu personalne asistencije i iskustveno savjetovanje, objavljuje knjige i istražuje u sferi invalidnosti i drugih segmenata ljudskih prava, stvara i prati medijski materijal na ovu temu.

Smanjenje diskriminacije je težak i dugotrajan zadatak, kao i unaprjeđenje ljudskih prava kojima se Vi godinama

bavite. Kako i kada ste postali aktivistica za prava osoba s invaliditetom, kao i za prava žena i djevojaka s invaliditetom?

Dvije tisućite godine bila sam pozvana na ljetni kamp za mlade intelektualce/ke i studente/ice s invaliditetom, koji je organizirala francuska humanitarna organizacija *Handicap International* i koji je 19. rujna 2000. otvorio savjetovalište iz koga je proistekao Centar. Na Kampu sam dobila osnovne informacije i shvatila da trebam uraditi sve što mogu da se situacija popravi. Te godine je od strane kolege iz Savjetovališta inicirana možda prva omladinska razmjena na ovu temu s kolegama/nicama iz Belgije, Crne Gore... Bio je potreban partner iz Srbije koji okuplja mlade s invaliditetom. Predložila sam da osnujemo udruženje studenata s invaliditetom u Novom Sadu, što se dogodilo 26. prosinca 2000. u tadašnjem i današnjem uredu Centra u Jevrejskoj 20. Na ljetnom kampu i tijekom cijelog ovog razdoblja upoznala sam ljude bez kojih ne mogu zamisliti svoj život i stekla znanje i iskustvo koje dijelim s drugima i ono se i dalje umnožava, na čemu sam najviše zahvalna životu. Što se ženskog pokreta tiče, moja prva prava spoznaja različitog položaja žena i muškaraca bila je kada nam je na predavanju iz Analize diskursa na četvrtoj godini osnovnih studija srpskog jezika i književnosti, profesorica Svenka Savić rekla da do većine javnih toaleta žena duže hoda. Ne ulazim danas u javne toalete, ali su mi nadavno kolegice rekly da se u *Sava centru* još uvijek u ženski toalet ulazi kroz muški. To je jedan primjer nepristupačnosti u smislu dužeg hodanja i nelagode koju osoba preživi. Dvije tisuće druge na treningu *Možeš i ti* koji je organizirala Grupa *Iz kruga – Beograd* upoznala sam se s djelatnošću ovog dijela ženskog i pokreta osoba s invaliditetom i podacima o dvostrukoj diskriminaciji žena s invaliditetom i našem položaju. Moj aktivizam u ovoj sferi dotiče se položaja žena s invaliditetom zbog osobnog iskustva, ali ja feminizam doživljam kao cjelovit pokret i pošto je kritika na patrijarhatu zasnovane binarnosti ljudskih bića nešto iza čega u potpunosti stojim, podjele unutar ženskog pokreta i grupiranje po bilo kojoj sociološkoj ili nekoj drugoj karakteristikci smatram ugrožavajućim i po nas same i po pokret.

HR **Blži nam se 3. prosinca, Međunarodni dan osoba s invaliditetom. Po mišljenjima mnogih, negativni sudovi i predrasude prema osobama s invaliditetom se ne smanjuju. Možete li izdvojiti najzastupljenije stereotipe i predrasude o invaliditetu u našoj kulturi?**

Na svijetu vlada opće uvjerenje da osoba s nekim oštećenjem/smanjenjem neke sposobnosti manje vrijedi od osobe koja nema oštećenje. Ovo uvjerenje prisutno je i na osobnom i na institucionalnom planu i povod je različitim oblicima diskriminacije. Ova pojava se u teoriji naziva *abilizam* (SAD) ili *dizabilizam* (V. Britanija). Na (diz)abilizmu počivaju sljedeći stereotipi: osobe s invaliditetom su nesretne i ne mogu biti sretne, ovise o pomoći drugih ljudi i ne mogu bez nje, oštećenje/smanjenje sposobnosti posljedica je grešnosti i kazne za grijeh same osobe, njenih roditelja ili predaka, osobe s invaliditetom su aseksualne, ne mogu dobro obavljati poslove, nisu dobri vozači/ce... Osim ovih stavova postoji i stav o superheroju ili superbogalju u smislu ako ti je na jednom mjestu oduzeto, Bog ti na drugom daje ili se, pak, uobičajene stvari kao što je, npr. završetak školovanja, sklapanje obitelji i sl. kod osoba s invaliditetom promatra s divljenjem uz formulaciju »usprkos tome i tome, postigli/e su to i to...«

HR **Na završnoj konferenciji projekta Povjerenika za zaštitu ravnopravnosti u lipnju zaključeno je da su osobe s invaliditetom u najvećoj mjeri diskriminirane na tržištu rada, dok je značajan broj građana izložen diskriminaciji na osnovu uzrasta, bračnog i obiteljskog statusa. Što je, po Vašem mišljenju, najveći problem u odnosu države i ljudi prema osobama s invaliditetom?**

To što ne računa na osobe s invaliditetom kao građane/ke koji/e imaju pravo i obavezu pridonijeti društvu. Mada ovdašnje i susjedna društva, čini mi se sve do Srednjeg istoka, a možda i dalje ne računaju ni na koga osim kao na sirovu radnu snagu ili kao na glasačko tijelo. Na osobe s invaliditetom se ne računa ni kao na glasače s obzirom na broj onih kojima je oduzeta poslovna sposobnost i na nepristupačnost izbornog procesa

HR **U Srbiji postoji Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom. Prema ovom zakonu svaki poslodavac koji ima između 20 i 49 zaposlenih dužan je imati zaposlenu jednu osobu s invaliditetom. Poštuju li naši poslodavci ovaj zakon?**

Poslodavci iz poslovnog sektora mnogo više nego iz državnog. Zakon omogućuje mnogo svima koji su u obvezi da ga primjenjuju i samim osobama s invaliditetom, ali je način procjene radne sposobnosti diskriminatoran i to što u tijelima koja odlučuju o zapošljavanju osoba s invaliditetom nema nijedne osobe s osobnim iskustvom. Centar je prošlog tjedna povjerenici za zaštitu ravnopravnosti uputio pritužbu za posebno težak oblik diskriminacije prilikom procjene radne sposobnosti od strane nadležne komisije u Novom Sadu u listopadu 2015.

HR **Žene s invaliditetom su često izložene diskriminaciji po više osnova zbog čega se suočavaju s brojnim poteškoćama u ostvarivanju svojih prava, nemogućnošću obrazovanja, nezaposlenošću i drugim barijerama. Iz osobnog iskustva, kako rod utječe na invalidnost, i obrnuto? Jesu li žene s invaliditetom ugroženije od muškaraca s invaliditetom?**

U mom slučaju ne utječu međusobno. Ja sam žena svjesna svojih i ženskih i muških karakteristika i tek na kraju sam osoba s invaliditetom zbog odnosa društva prema mom oštećenju, inače bi mi to bila samo jedna od karakteristika. Zbog toga što ne hodam, dobar dio i muškaraca i žena me ne tretira kao ženu. Ljudi misle da su oštećenje i kolica kao njegov prateći element moje prevashodno imanentno svojstvo i dive se mom intelektu kao čudu ili naknadi za izgubljeno. Ja nisam ništa izgubila osim vrijeme na kojekakve prepreke koje ljudi prave ljudima zbog ovog uvjerenja. Žene s invaliditetom diskriminirane su od muškaraca i od žena koje nisu osobe s invaliditetom i to je, kao što sam već rekla, zasnovano na patrijarhalnoj matrici binarnosti, a svi/e smo cjeloviti/e. Kao i rod, bilo koja sposobnost je kontinuum i jako je jednostavno. Za ono što ne možete, koristite asistenciju ili pomoćna tehnička sredstva i pomagala, u onome što možete, a netko drugi ne može, Vi asistirate i tako se postiže razmjena koja je neophodna za napredovanje i pojedinaca/ki i društva. Samo ona i ništa drugo.

HR **Žene s invaliditetom imaju iste potrebe, prava i slobode kao i žene koje to nisu, ali ipak pri ostvarivanju tih istih prava nailaze na nerazumijevanje i diskriminaciju. Na kojim poljima diskriminacija prema ženama s invaliditetom posebno dolazi do izražaja?**

U pristupu, uslugama općim i onima prevashodno namijenjenim ženama prije svega u sferi očuvanja reproduktivnog zdravlja, na planu roditeljstva, stvaranja obitelji, podjeli uloga u kućanstvu. Žene s invaliditetom su u mnogo većem broju institucionalizirane nego muškarci, i to je tako bilo, i u ustanovama za trajni smještaj trpe različite oblike zlostavljanja od strane svih upućenih na ustanove, često su bez asistencije ili im se ona uskraćuje, manje smo prisutne na tržištu rada...

HR **Što treba učiniti kako bi se smanjilo radno i društveno zapostavljanje žena? Može li se govoriti o pozitivnim pomacima ili barem naznakama promjena?**

Može, jer je dobar zakonski okvir. Nedostaje primjena jer nismo tretirane kao resurs društva, već kao teret. Kad društvo odluči da primjenjuje usvojene mjere i da svoje ustrojstvo zasnuje na međusobnoj razmjeni, nitko neće nositi niti biti na teretu.

HR **Od trenutka kada ste počeli zastupati prava osoba s invaliditetom što se promijenilo do danas i kakvi su Vam planovi za dalje?**

Stjecajem okolnosti imam osobno iskustvo osobe koja je onemogućavana zbog vidljivog trajnog oštećenja, pa mogu iz osobnog iskustva o tome svjedočiti i protiv toga djelovati. Promijenilo se to što imamo znanje i put do njega i što se o ovoj problematici tiskaju i prevode knjige. Najveći problem suvremenog društva jest što se tekovine suvremene znanosti i različitih dijelova pokreta za građanska prava ne primjenjuju i što je ovo društvo duboko u patrijarhatu jer se tako pojedinačno branimo, tj. štitimo od toga da preuzmemo odgovornost za vlastiti život i stavljamo ga u ruke drugima. A kako nas je u ovom kraju sve manje jer ljudi ili odlaze ili umiru, svako (ne)činjenje se primjećuje i utječe na razvoj. Što prije to shvatimo, svjedočit ćemo pozitivnoj promjeni. Ukoliko ne, svjedočit će današnja djeca i djeca kojoj ona budu prenijela i ovo današnje iskustvo nečinjenja i svoje, nadam se, drukčije.

Kristina Ivković Ivandekić

**U Subotici održana treća ovogodišnja debata
o programskim sadržajima Radio-televizije Vojvodine**

Potrebno jače prisustvo RTV-a u Subotici

Programi vojvođanske javne medijske ustanove, Radio-televizije Vojvodine, prolaze kroz stalne promjene. One se najkvalitetnije mogu definirati putem izravnog razgovora s publikom, te je stoga i u Subotici održana javna rasprava o programskim sadržajima ove medijske kuće koju je organizirao Programski savjet RTV-a. Ovom su se prilikom zainteresirani mogli obratiti urednicima radijskih i televizijskih programa, te postavljati pitanja, ali i davati prijedloge u pogledu kakvoće sadržaja ove medijske kuće.

Na trećoj ovogodišnjoj debati ukazano je da Radio-televizija Vojvodine zaslužuje značajnije prisustvo u Subotici, koja je ipak drugi po veličini grad u Vojvodini. Također, prema provedenim istraživanjima, gledateljstvo traži da se program na mađarskom jeziku kvantitativno uveća.

Program na hrvatskom dio subotičkog dopisništva

U devet uredništava Radio-televizije Vojvodine proizvode se programi na deset jezika, a od početka sljedeće godine očekuje se i proizvodnja programa na njemačkom jeziku, najavio je glavni i odgovorni urednik Drugog programa RTV Vojvodine **Attila Márton**.

U vrijeme kada je preuzeo čelno mjesto u pogledu programa na manjinskim jezicima, prije pet godina, redakcija programa na hrvatskom jeziku brojala je ukupno troje ljudi koji su realizirali ovaj program. U međuvremenu, do danas, proširena je dopisnička mreža, pojačana su dopisništva u Subotici i Somboru, pokriveno je i srijemsko područje, a radijski program na hrvatskom dobio svoju formu i posvećenog urednika i novinara.

»Mogli bismo govoriti i o tome da se trajanje programa na hrvatskom jeziku produlji. Osim desetominutnog dnevnika svakoga dana osim nedjelje, tu su i dvije polusatne emisije *Izravno* i *Svjetonik*. One su prije dvije godine dobile konačne okvire i znamo što se od njih može očekivati«, rekao je ovom prilikom Attila Márton.

Za sada, dok se program na hrvatskom ne produlji, *Svjetonik* sadržava razne teme za koje se prema istraživanjima pokazao interes kod gledatelja.

Glede javnih debata o programu vojvođanskog medijskog servisa, Márton kaže kako je dobro iz prve ruke doznati što gle-

datelji misle o programu i tako doći do dobrih savjeta. Također se na ovaj način može dati potpora postojećim uvjerenjima i nastojanjima djelatnika RTV-a u vezi s poboljšanjem programa, smatra glavni i odgovorni urednik Drugog programa RTV-a.

Proizvodnja programa autonomna

Redakcije programa na jezicima nacionalnih manjina su autonomne i ne predstavljaju prevodilačke službe, a također se može reći da svaka za sebe obavlja ulogu javnog servisa, čulo se ovom prilikom. Posebna značajka, u okviru nacionalno-jezične posebnosti RTV-a, jest i međuredakcijska suradnja. Izdvojena je tako nova emisija, *Puls mladih*, koja ne samo da sadrži priloge na više jezika, već postoje i titlovani prijevodi, kako bi i drugi mogli razumjeti o čemu je riječ. Emisija je i vizualno atraktivnija, a rade ju mladi novinari iz svih redakcija, koji su se pripremali na tečajevima *Deutsche Welle*.

Kozmopolitski pristup stvaranju programskih sadržaja i omogućavanje pristupa njima kroz prijevode, posebna je značajka pokrajinskog javnog medijskog servisa. Međutim, slično rezultatima, zahtjevi takvoga pristupa su visoki. Ne čudi stoga što je glavna poruka s javnih rasprava održanih u gradovima i općinama Vojvodine da je potrebno više takvih programa, ali su za njih potrebna i materijalna sredstva. Od produkcijskih do novčanih, istaknuto je ovom prilikom.

Manji servis - više sadržaja

Pored ostalog, treba podsjetiti kako informativa na Prvome programu Televizije Vojvodine u emisijama ovoga tipa sadrži u prosjeku šest i pol sati programa dnevno. Sve to nastaje u uvjetima koji nisu bliski idealnim. Ovakvi rezultati su veći spram drugoga javnog servisa u Srbiji koji ima veće potencijale i kapacitete od RTV-a.

Dopisništvo RTV-a u Subotici je najveće u Vojvodini, a proizvodi sadržaje na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku, kao i na bunjevačkom govoru.

Siniša Jurić

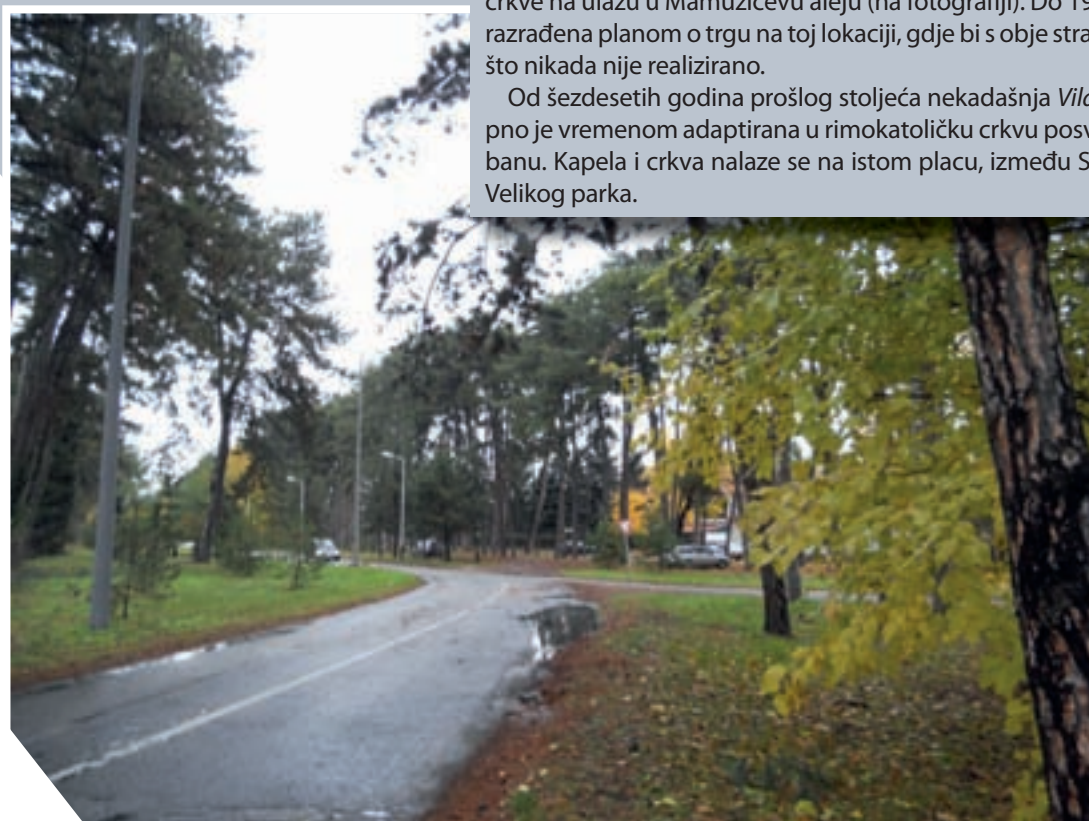
Palić i ideje o lokacijama crkve

Prostrana Mamužićeva aleja na Paliću, a danas Zelengorska ulica širokog pojasa drvoreda s obje strane ulice, s debelom ljetnom hladovinom i nizom očuvanih vila i kuća iz prošlosti, često je bila predmet rasprave i prepiski između tridesetih i četrdesetih godina prošlog stoljeća – radi izgradnje dvije crkve, katoličke i pravoslavne. Obimna prepiska sa zahtjevima Palićana i odgovori nadležnih institucija sačuvani su u građi Povijesnog arhiva Subotica, na temelju koje je povjesničar **Stevan Mačković** objavio podatke, planove i druge detalje iz prošlosti u tekstu »Planovi za podizanje dvije nove crkve na Paliću« (web stranica *Subotica nekada - o istoriji i prošlosti mog grada*).

Bez odgovarajućeg vjerskog objekta, katolici su koristili malu obiteljsku kapelu s kriptom, koju je 1893. nakon gubitka sina podigla **Klára Majoros** (udovica **Szép**, potom udovica **Parčetić**), vlasnica *Vile Klara*. Podigla je kapelu na istoj parceli na kojoj je ranije izgrađena vila. Kapela se i danas koristi; nalazi se u Splitskoj aleji. Pravoslavni vjernici, opet, u to vrijeme na Paliću nisu imali nikakvog vjerskog objekta.

Nakon višegodišnjih zahtjeva, privremeno su 1935. godine ustupljene prostorije u zgradama Gradske ekonomije na Paliću, a o izgradnji crkve (obje) i idejama o lokacijama sve se češće razgovaralo. Iz Biskupije je 1934. godine priložen i situacijski nacrt s lokacijom objekta crkve na ulazu u Mamužićevu aleju (na fotografiji). Do 1940-ih ideja je razrađena planom o trgu na toj lokaciji, gdje bi s obje strane bile crkve, što nikada nije realizirano.

Od šezdesetih godina prošlog stoljeća nekadašnja *Vila Klara* postupno je vremenom adaptirana u rimokatoličku crkvu posvećenu sv. Urbanu. Kapela i crkva nalaze se na istom placu, između Splitske aleje i Velikog parka.

Poslije trideset godina

Povodom skorašnjih događaja u našoj lijepoj domovini, regiji ali i šire, raznorazni komentatori, analitičari, političari i slični u raznim medijima sve češće spominju jedan dokument – *Memorandum*, koji je nastao prije više od trideset godina. Ljetos sam na kiosku kupio jednu publikaciju čiji je naslov: »Memorandum SANU posle trideset godina«, izdavač je kompanija *Novosti* a.d. Beograd, a autori su akademici **Kosta Mihailović** i **Vasilije Krestić**.

Što je, što nije?

Čitajući ovu publikaciju, naravno počeo sam s predgovorom, odmah mi ništa nije bilo jasno jer Krestić kaže: »Srpska akademija nauka i umetnosti objavila je tekst Memoranduma 1985. na srpskom, engleskom (kasnije, prim. a.) ...na francuskom 1986.

integralni tekst, mogu se složiti s akademikom, jer tekst je doista nenaučan i pomalo zbrkan; liči na neki pamflet koji je ipak imao i ima značaja.

Objašnjavanje ocjena

»Pitanje Memoranduma je neprestano bilo aktuelno, čemu su doprineli Tribunal u Hagu svojim optužbama, ali i aktuelne rasprave o tome ko je kriv za raspad Jugoslavije i za izbijanje rata prilikom tog raspada«, piše Vasilije Krestić u predgovoru ovog najnovijeg izdanja. Zapravo, tko je naručio i pisao Memorandum ne možemo saznati. Saznajemo da je motiv za pisanje ove »studije« bio: »Kao naučna ustanova... SANU je teško doživljavala podređeni položaj Srbije (podvukao Zs. Sz.) u Jugoslaviji. Bilo da je reč o inicijativi za rešavanje vitalnih problema političkog i ekonomskog sistema, bilo o suprostavljanju odlukama sa kojima se ne slažu, uticaj Srbije je bio zanemarljiv u centrima političke moći gde su hrvatski i slovenački lideri bili nepriko-snoveni arbitri u svim pitanjima«. Nadalje se kaže: »Srbija je po odredbama Ustava iz 1974. godine izgubila važne attribute državnosti. Opasnost dezintegracije nije se nadvila samo nad Jugoslavijom već i Srbijom. Njene dve autonomne pokrajine, sa stvarnim pravima republika, ograničavale su je u donošenju samostalnih, i za funkcionisanje Republike delotvornih odluka.« Poslije trideset godina možemo zaključiti: Srbija više nije podređena, samostalna je, po važećem Ustavu ona je jedinstvena i samostalno, neometana od pokrajina, donosi »djelotvorne odluke«. Nekada »bogata, snažna i moćna« AP Vojvodina više nema separatistički »vojvođanski« ustav, više nije ni bogata (jer nema najviše prosječne plaće i mirovine), ima svoj Statut i praktično je svedena na status »lijepog ukrasnog fikusa« s kojim se

Brzim vlakom u svjetliju budućnost

godine.«; a u fusnoti pak navodi izdanja na stranim jezicima iz 1995.-96. godine. Listajući dalje ovu publikaciju, zbrka je još veća, jer saznajemo da je *Memorandum* zapravo dokument »ni na nebu, ni na zemlji«, jer navodno u cjelini nikad nije objavljen. SANU nije prihvatio taj dokument, ali iz predgovora, uz drugo prošireno izdanje (godine 2002.) saznajemo: »prvo izdanje knjige Memorandum SANU« odgovori na kritike, koju je SANU na srpskom jeziku tiskala 1995. godine....odavno je rasprodato«. Sada bismo mogli reći pardon-opac. Znači, usred rata u Bosni tiska se *Memorandum* u cjelini, s odgovorima na kritike istog, čiji autori su Mihailović i Krestić a za taj posao ih je imenovalo predsjedništvo SANU. Tako ispada da je ova publikacija koju sad čitam zapravo reprint drugog proširenog izdanja, kojem je sada dodano »Poverljive informacije o aktivnostima i stavovima SK povodom tzv. 'Memoranduma' grupe akademika u SANU«. U ovoj informaciji, među ostalim, piše da je akademik **Pavle Savić** rekao: »To nije nauka, već ratno profiterstvo.« Prelistavajući

možemo hvaliti u svijetu, kao jednom regijom koja je višenacionalna i multikulturalna. Nema više ni glavni grad, ali će zato Novi Sad biti »kulturna prijestolnica Europe«. To što već deset godina nema Zakona o financiranju Pokrajine nije bitno, za dobar posao treba mnogo vremena i volje itd. Možemo redati za trideset godina koje »su nam dobro donele ideje nepostojećeg Memoranduma«, ali ne treba samo kukati.

Slušajući javne istupe »naših čelnika«, sve češće se sjetim sjajne obavezne lektire, humoreske **Frigyesa Karinthyja**, pod naslovom »Objašnjavam svoje ocjene« u kojoj loš đak, svojim roditeljima objašnjava zašto ima loše ocjene iz pojedinih predmeta. U slučaju matematike kriv je profesor, u slučaju tjelesnog odgoja kriv je školski drugar... za sve su krivi ostali, samo on nije ni za što kriv. Svi su se urotili protiv njega, a on je tako dobar i marljiv. Onako uzgred, opet je svečano počela rekonstrukcija željeznice kroz Vojvodinu i samo se pitam kada će pojuriti vlak s 200 km na sat kroz Suboticu, jer to bih volio doživjeti!

Što je sljedeće?

Na posljednjoj sjednici Skupštine grada usvojen je prijedlog Odluke o maksimalnom broju zaposlenih na neodređeno vrijeme u sistemu lokalne samouprave po kojemu će biti ugašeno 215 radnih mjesta. Gradonačelnik **Bogdan Laban** je tom prigodom rekao kako će najveći teret podnijeti Gradska uprava, gdje će biti ugašeno 50 radnih mjesta.

Tako će od 37 mjesnih zajednica ostati 11 tajnika koji će od sljedeće godine biti raspodijeljeni u više MZ, odnosno pojedini tajnici će obavljati posao za tri i više MZ.

»Tajnici su imali posla sat vremena dnevno i to smo morali riješiti jer su nam bitniji vozači, čistači i ostali neposredni izvršitelji posla«, riječi su gradonačelnika sa Skupštine grada.

Nema tajnika i pošte

Kao i ostalih 26, MZ Mala Bosna više neće imati svoga tajnika već će u njegov ured dva puta tjedno dolaziti tajnik MZ iz Tavan-kuta. Sadašnja tajnica MZ Mala Bosna **Dijana Boškić** radi pola radnog vremena svaki dan i kaže da posla ima za svaki dan.

»Ovih dana aktualno je prijavljivanje za čišćenje snijega, potkresivali smo grane, u određenom razdoblju godine organiziramo dostavljanje otrova za štetnike... Stanovnici mi se javljaju kad god im iskrсне neki problem, na primjer s osvjetljenjem ulica ili slično mi se jave i onda ja dalje zovem nadležne institucije. Ne znam kako će se rješavati ti svakidašnji problemi ako tajnik bude ovdje samo određenim danima u tjednu. Što će biti ako se nešto dogodi u ponedjeljak, a on dolazi u Malu Bosnu tek u srijedu?« postavlja pitanje Dijana Boškić, ali i kaže da posao tajnika uvijek najbolje radi stanovnik te MZ jer najbolje poznaje prilike mjesta.

Mjesne zajednice u kojima tajnik neće izgubiti radno mjesto su Bajmak, Bikovo, Čantavir, Hajdukovo, Kelebija, Novi Žednik, Žednik, Palić, Šupljak, Tavankut i Verušić.

Međutim, stanovnike Male Bosne posljednjih mjesec dana pogodila je još jedna loša vijest. Zbog raskidanja ugovora između Grada i Pošte, ostali su bez svoje pošte i sada im pošiljke i račune donosi poštar iz Tavankuta dva puta tjedno.

Predsjednik Skupštine MZ Mala Bosna **Dragan Vujević** kaže da se ukidanjem pošte i tajnika stvorila bojazan među stanovnicima te postavlja pitanje, ukoliko se nastavi ovakav restriktivni trend, što će biti sljedeće što će se ukinuti?

On kaže da selo jeste malo, ali i da nema tako velika iseljavanja kao druga sela te da postoji tendencija da se čak i proširi.

»Ovo sada što se događa mještane ostavlja poprilično iznenađene. Kod nas gotovo nema praznih kuća, postoji tendencija da se selo čak i proširi jer je fino, ušuškano i blizu je autocesta. Mnogi rade u industrijskoj zoni i imaju sasvim pristojna primanja, a dosta njih se bavi poljoprivredom. Mi smo blizu grada i dosta mladih želi ostati u selu. Zbog blizine industrijske zone kupuju kuće i zadovoljni su. Međutim, kad se ovakve stvari događaju, onda imaju problem. Imali smo u planu ove godine otvaranje jaslca, imamo pisani projekt, nažalost nema sluha za to.«

Međutim, Vujević navodi da nedostaje sustavnih rješenja za sela i da je to najveći problem.

»Desetljećima unazad smo imali poštu i sada smo osuđeni na to da nam pošta stiže iz Tavankuta dva puta tjedno, a za svaku uplatu moramo ići izvan sela. Kada smo se žalili na ovu novonastalu situaciju, Pošta nam nije ponudila rješenje nego alternativu – njihov je prijedlog da određena pravna osoba preuzme posao pošte u selu, npr. da pošta bude u sklopu neke trgovine, poljoprivredne apoteke... Znači, nema sustavnih rješenja, već se sve rješava od slučaja do slučaja«, kaže Vujević i dodaje da je za mještane Male Bosne posebno nezgodno što su pripojeni pošti u Tavankutu jer nemaju izravnu autobusnu liniju k tom selu već prvo moraju ići do grada, što je dodatni trošak.

Stoga je prošloga tjedna poslan zahtjev da se Mala Bosna pripoji najbližoj pošti u Subotici, prvenstveno zbog izravne autobusne linije.

Vujević ističe da je to problem, jer se on »rješava« racionalizacijom, odnosno otpuštanjem viška zaposlenih, čime se ukidaju neke vitalne stvari unutar MZ. Samim tim, mještani imaju ozbi-

Bijela vrana u magli

Drugo lice Subotice

Sramežljivo, poput sunca u zimske dane, u javnosti se proteklog vikenda prokrijumčarila informacija da je na zaobilaznom putu na Paliću posječen drvored topola. Do te spoznaje malobrojni subotički novinari došli su zahvaljujući članu Gradskog vijeća zaduženog za poljoprivredu **Simona Osztrogonca**, koji im je na licu mjesta priopćio da je Nepoznat Netko (NN) izvršio tešku krađu tako što je posjekao stabla u duljini između 200 i 250 metara.

Do tada – ništa. Ili: gotovo ništa, jer su poljočuvari Osztrogoncu prijavili ovaj slučaj, a on onda pozvao novinare. Putnici tek malo usporavaju, pošto su »radnici« ujedno i uredno regulirali promet na tom dijelu ceste (!), i nastavljaju voziti; komunalna policija (po riječima Osztrogonca) izlazi na teren i ništa ne primjećuje; palićkim policajcima »radnici« (svi do jednog) uspijevaju pobjeći (!), a

vozač kamiona i »radnik na utovaru« pred novinarskim fotoaparatom i kamerama (*subotica.com*) mirno obavljaju svoj posao sve dok ih policija ne legitimira i naloži im da prekinu započeto.

U međuvremenu, dogodilo se što? Policija je u subotu preimenovala prijavu iz NN protiv poznate osobe, Grad Subotica također je podnio prijavu; u utorak su stručnjaci *Vojvodinašuma* procijenili štetu na 64.000 dinara (17 stabala, 22 kubična metra po cijeni od 2.500 dinara!), a gradonačelnik **Bogdan Laban** i najutjecajnije mediji (RTV *Subotica* i RTV *YUeco*) niti riječi istim povodom. Istina, oglasile su se i dvije političke stranke: Zeleni Subotice i Dveri. Zanimljivo, ova druga, uz već oštru osudu čina koji je uperen »protiv životnog okoliša i građana Palića i Subotice«, ukazuju na to da je ovo kazneno djelo učinjeno ispred (i uzduž) vinograda Vinarije *Petra*, što, uostalom, primjećuju i brojni sugrađani u svojim komentarima na pojedinim subotičkim portalima.

Prateći slijed ne samo ovog događaja, čak i laiku poput doljepotpisanog, mnoštvo je sumnjivih detalja. Prvi je svakako taj da se »događaji« odvijaju po vrlo sličnom scenariju: preko noći (u posljednjem slučaju i danju) se posijeku stabla da bi potom pod slabim pritiskom javnosti nadležni o istom rekli nešto ili ništa. Tako je bilo u slučaju sječenja stabala ispred *Shopyja* (naknadno ustanovljeno: bolesnih), gelegunja na Somborskom putu (s istom dijagnozom) i vandalskom čupanju drva *DG Companyja* ispred objekta koji su sagradili pokraj Gimnazije (s neizvjesnom sudbinom podnijete prekršajne prijave). Gromoglasno u tom smislu odzvanja i šutnja nadležnih – gradonačelnika prije svega, ali i inspeksijskih službi, policije i tužitelja – i to u slučajevima kada je (poput ovoga) »lice« poznato. Njima svakako, ali ne i javnosti. S tim u vezi, svakako je neobično i to što se u povodu sječe stabala na Paliću u ime Grada javno pojavljuje samo Simon Osztrogonac, poput bijele vrane koja se u maglovite dane pojavila da remeti unaprijed sklopljeni posao.

Z. R.

ljan problem kako funkcionirati, a u većini slučajeva onima koji vode te MZ ruke su vezane.

Veliki problem Male Bosne, prema riječima Vujevića, je i što u ambulantu doktor dolazi samo dva puta tjedno, što nemaju ljekarnu niti jaslise.

Nekoliko pitanja o problemima s kojima se susreću mještani Male Bosne poslali smo pomoćnici gradonačelnika za područje ostvarivanja zajedničkih interesa i potreba građana i suradnju s mjesnim zajednicama **Zsuzanni Magosi**, ali povratnu informaciju protekla dva tjedna nismo dobili. Također, iz Javnog poduzeća Pošta, jedinice Subotica, Zrenjanin, Sombor i Kikinda su nam rekli da nema ovlaštenih osoba za davanje izjava medijima.

Gdje idu novci?

Jedna od mnogih nezadovoljnih mještana Male Bosne nakon odluke Grada da se ukine tajnik ove MZ kao i raskidanja ugovorne pošte je i **Ružica Matković**. Ona kaže da je razočarana jer ovakvim odlukama stanovnici Male Bosne gube pravo na normalan i pristojan život.

»Ako već nemaš poštu u selu, moraš otići u grad ili gdje ti je najbliže, što iziskuje dodatni trošak«, navodi Matković i kaže da

će ova odluka najviše pogoditi umirovljenike i one koji ne rade u gradu jer će zbog svake uplate morati plaćati autobus do Subotice 123 dinara u jednome smjeru.

Osim ovih novonastalih troškova za svaku uplatu, Matković kaže da je stanovnicima Male Bosne otežavajuća okolnost i što im pošiljke kasne jer im poštu donosi poštar iz Tavankuta.

Ona navodi da je veliki problem za mještane Male Bosne što više neće imati ni tajnika na raspolaganju svaki dan:

»Ide nam zima, bit će klizavih ulica i trotoara, a kome ćemo prijaviti problem? Postoji uvijek kakav problem koji žitelj sela neće moći riješiti sam, najviše zato jer ne zna gdje se treba javiti, na koja vrata pokucati. Ljuta sam jer sam sita od tzv. Vladine strategije da mladi ostanu u selu, te tobože pomažu mlade bračne parove subvencijama za kupovinu kuće na selu. A što kad je kupe i dođu? Nema pošte, MZ ima samo na papiru, a još malo pa neće biti ni ambulante ni škole jer nam Grad nije vrijedan ništa osigurati, dok je u isto vrijeme vrlo sposoban uzimati od nas velike novce u ime poreza i drugih smišljenih dažbina. Gdje ti novci idu i kome? Moje selo stoji, ide unatrag, tu nema ništa. Moj susjed zato i seli u Bajmak«, zaključuje Matković.

J. Dulić Bako

Malim tavankutskim putom do nekadašnje škole i uspomena

Škola u ataru s pogledom na grad

Kada smo **Tome Vojnić Mijatov**, domaćin i dobar poznavatelj subotičkih atara, i ja pošli vidjeti nekadašnju salašku školu uz Mali tavankutski put u ataru Male Bosne, on je znao jer je tamo odrastao, a ja slutila nisam, kakvu ćemo ljepotu susresti. Šteta što je bio tmuran jesenski dan, jer bismo s te točke na uzvišici osmotrili gradske tornjeve u daljini, kako to ljeti čine oni koji su češće u tom lijepom i neobičnom dijelu subotičkog atara. Naši su preci znali izabrati gdje će živjeti: plodno tlo, uz vodu, a i oku ugodno. Tih salaša tamo više nema, a zrak miriše na zemlju i čisto.

Sa Somborskog puta u Maloj Bosni skrenuli smo na uzan, ali asfaltiran put. Nedjelja je popodne, sve je pusto, ljudi odmaraju. Ovdje ima salaša, lakše im je prići, a Tome Vojnić Mijatov za svaki zna čiji je. Asfaltnim putom stižemo do neasfaltiranog Malog tavankutskog puta, kratak dio puta prolazimo njime, obilazimo nešto malo bara i barica i kod škole smo. Ona je »na gredi«, preko puta je križ iz 1911. godine. Zaustavljamo se s pogledom na atarskom putu koji se strmo spušta ka rječici Čik, koju u ovom kraju nazivaju dolom, kao i još dvije obližnje riječice regulirane u kanale.

»Sad smo na Malom tavankutskom putu koji ide od Crvenog sela sve do Gornjeg Tavankuta i nestaje u ataru koji dili Bajmak i Tavankut. Odjedared ga samo nema, nestaje...«, objašnjava Tome Vojnić Mijatov ovaj njemu dobro znan pravac, davno nastao i nekada mnogo korišten.

Sada je put u dionicama i širi i uži, no pamte ga širokog, s gustim drvoredom. U daljoj prošlosti su i s jedne i s druge strane puta postojali pašnjaci za izdavanje.

Frljaza i do

Mi smo u ataru Male Bosne, no u prošlosti ovaj dio okolice Subotice pripadao je Šebešiću. Čarobni subotički atari bogati su žitom i drugim raznovrsnim plodovima, ali i zanimljivim lokacijama sa sačuvanim (uglavnom usmenim) predanjima. Pred očima nam je – Frljaza uz riječicu. Tako su ovaj kraj nazvali tko zna kad. Lokaciju Frljaze, koju ljudi s ponosom ističu kao mjesto porijekla, domaćin ove nesvakidašnje šetnje po zanimljivom dijelu subotičkog atara opisuje sljedećim riječima:

»S live i desne strane dola, rečice Čik, od ovog puta do somborske pruge, što je oko dva kilometera, bilo je više od četrdeset salaša. Eto, taj kraj se zove Frljaza. Tu su bili: Ivkovići, Bačići, Orčići, Vojnići, Tumbasovi, Peić Tukuljac...«.

U hladnom popodnevnu, dok se izmaglica već skuplja oko rječice, kako je to uobičajeno u udolinama u ovo doba godine, tu uz Frljazu, dok stojimo na gredi pokraj škole iz prošlosti, razgovor se priključuje **Josip Bačlija**, vlasnik kuće u kojoj se škola davno nalazila, prostranog objekta građenog upravo za školske potrebe.

 Mali tavankutski put prolazi uz jedinstven i obnovljen kip sv. Ivana Nepomuka u ataru

 Tome Vojnić Mijatov i Josip Bačlija pokraj nekadašnje škole uz Mali tavankutski put

»Kad je tata vidio da neću završit velike škole, kupio mi ovu«, šali se Josip Bačlija oko svoje imovine, no dolazak salaške škole u posjed obitelji bio je sasvim druge prirode.

Zgradu sa zemljom koja joj je pripadala kupio je Josipov otac **Ivan**.

»Bilo je to 1978. ili '79. kad je Osnovna škula *Ivan Milutinović*, kojoj je ova zgrada pripadala, imala licitaciju. Nije bilo zainteresirani, a ovako velik objekt. Zgrada je nabijanica, al su široki temelji i velik podrum od cigalja. Čuo tata za prodaju škole, a tío u to vrime imat salaš. Bio je željezničar i u mladosti je živio u bokternici na Šebešiću, znao je dobro ovaj kraj. Kupio je zgradu '80. godine i vrimenom je renoviro i održavo s tim lancem zemlje uz škulu. Ja održavam koliko možem...«.

Lijepo mjesto. Učionica ista kao nekad. Obnovljen krov. Napravljena starinska peč. Bagremar u blizini...

A pogled iz školskog dvorišta poseban:

»Vidi se da se zdravo vodilo računa di će se škula graditi! Na gredi iznad dola, da se vide svi salaši okolo. Ova je greda na 12 meteri iznad varoši. Kad je vedro, vidimo varoške tornjeve.«

Sjećanje đaka

U ovu je školu kao đak-prvak pošao Tome Vojnić Mijatov 1965. godine i tu proveo četiri niža razreda osnovne škole. Tad se zvala

Branko Radičević. Iz tog vremena potječe fotografija koju objavljujemo iz Tominog obiteljskog albuma. Na fotografiji se vidi tek dio školskog zida iza đaka i vidi se zelenilo koga se đaci sjećaju iz djetinjstva. Ovu je školu pohađao i Tomin otac **Grgo**, od 1924. godine. U to je vrijeme ona nosila ime biskupa Strossmayera, što je ostalo zabilježeno na svjedodžbi iz 1928. godine. No, veza obitelji s ovim objektom još je jača: škola je podignuta na zemlji koja je nekada pripadala obitelji Vojnić Mijatov.

 Iz obiteljskog albuma Vojnić Mijatov: snimak đaka oko 1968. godine. Na fotografiji se vidi samo zid tadašnje škole i zelenilo koje pamte bivši učenici

»Moj pradića **Pajo** je na ovoj gredi imo dvadesetak jutara zemlje. Darovo je lanac zemlje za izgradnju ove škole. Svaku su škulu u to vrime židali na lancu zemlje. Eno i onaj dračinjak pripada kadgodašnjem školskom imanju. Gradili su je oko 1900., ne znam tačno godinu. Bačo je spominjo da je njegova mater, rođena 1892. godine, bila još curica kad je s ocom dolazila gledat kako prave škulu«, iznosi Tome Vojnić Mijatov podatke sačuvane u obiteljskom predanju.

Volio je poslušati priče starijih o događajima važnim za ovaj kraj i obitelj. A korijeni predaka su im upravo ovdje, uz rječicu i gredu s koje se vide gradski tornjevi, u prošlosti utisnuti.

K. Korponaić

O tridesetoj obljetnici smrti pjesnika Ante Jakšića (1912. – 1987.)

Ante Jakšić i ja

Augustinov je duboko osjećao da se Bereg i Berešci stalno moraju oduživati tom preminulom Anti Jakšiću, i često je to obrazlagao. »U župnom stanu ćemo mu urediti spomen-sobu, a moramo se pobrinuti i za njegovu rodnu kuću«

»A sada, ministri moji, važna obavijest. Popodne nakon ručka dođite u župni dom, počinje s radom naša literarna skupina«, rekao nam je, pun uobičajenog entuzijazma, velečasni **Željko Augustinov** nakon jedne nedjeljne mise.

Bilo je to prije 29 godina. Nisam bio točno siguran što je literarna skupina, no pouzdano sam znao da naš župnik sprema nešto zanimljivo, jer je, od dolaska u Bereg 1986., spremao isključivo nove i zanimljive stvari kojima je privlačio (tada još uvijek brojnu) seosku djecu i mlade. **Mario, dva Željka, Stevica** i ja, koji smo se odazvali, i bivali redovni na ovim susretima nedjeljom popodne, uz još nekoliko manje redovitih sudionika i sudionica, nismo znali koliko su ti susreti zamišljeni ozbiljno. Ušli smo u rane tinejdžerske godine i nismo previše birali prilike za susretanja. Župnik nas je na to, jednostavno, navikao.

Jakšić i Berešci

»Evo ovako«, izložio je on svoj program umjetničkog vođenja skupine, »čitati ćemo i meditirati poeziju našeg velikog bereškog pjesnika **Ante Jakšića**. Donio sam nekoliko njegovih zbirki pjesama, pa ćemo uzeti jednu od njih i polako čitati«.

Pogledali smo se, malo zbunjeni. Nije nam bilo ugodno, jer nismo očekivali baš ovakvu dužnost. No, župnika je bilo nemoguće odbiti.

»Tko će čitati? Hajde, čitači u crkvi prvo. Evo ti, Marko.«

Ne mogu se sjetiti koja je to pjesma (posvećena majci) bila, ali sam

Tjedan u Somboru

Dobar i lud

Sdugovima više nema šale. Barem onima za komunalne usluge. Opomenut će vas kulturno nekoliko puta, ponuditi da platite na rate, a onda vas baciti u čeljusti izvršitelja. A to »čeljusti izvršitelja«

znači da će dug od nekoliko tisuća

dinara dok ne trepnete ili, da budem precizna, dok ne stigne na prinudnu naplatu biti uvećan dva-tri puta. Prvo se na osnovni dug ugradi naravno izvršitelj, i to odmah s maksimalnim iznosima svojih troškova. Ako još dođe do sudskog spora, vratolomno će dug od primjerice 4.000 dinara narasti na 12.000. I naplaćuje se bez pardona. Umanjenjem plaće, mirovine popisom stvari, a kod većih dugovanja i prodajom stanova. Bilo je takvih slučajeva i u Somboru. Otišao stan na dug za grijanje. Možda će otići i jedna kuća. Nema ona veze s daljinskim sustavom grijanja, ali ima njen vlasnik. Kakve je sreće, možda će ovih dana izvršitelji pokucati i na vrata **Milana Brkljača** iz Sombora. Razloga za to će imati, jer Milan za vodu duguje 173.000 dinara. Vodomjer je na njegovom imenu, pa je i njegov dug. I tu bi trebala biti točka, ali nije. Jer to je dug ne samo Milanov već i šest drugih kućanstava, koji, da paradoks bude veći, pitku vodu u svojim domovima imaju upravo zahvaljujući Milanu, koji je smatrao da dobar susjed treba pomoći u nevolji. A tu nevolju imali su njegovi susjedi koji su izgradili nelegalne objekte, te zbog toga nisu mogli dobiti gradsku vodu. Zato su i zamolili Milana da se priključe na njegov vodomjer, a dogovor je bio da će utrošenu vodu plaćati svi. I kako to obično biva kod našeg svijeta, dogovor se brzo zaboravio i brzo se izigraju oni koji su pomogli. I tako se stiglo do tih 173.000 dinara koliko danas Milan duguje *Vodokanalu*. Obijao je on vrata i *Vodokanala* i odjela za komunalne poslove, ali svugdje isti odgovor: ne mogu mu pomoći. On je vlasnik vodomjera, dug je na njemu i platiti se mora. Kako? To one koji su ispostavili račun ne interesira. Kažu, mogu mu pomoći tako što će dug platiti na rate, a odnosi između susjeda nisu njihova nadležnost. I još kažu nije Milanov slučaj usamljen, jer u svim somborskim divljim naseljima na takav se način rješavala opskrba vodom i dok su susjedi korektni, problema nema. Ali kada stvari krenu po zlu uvijek netko ispašta, a htio je samo pomoći.

Z.V.

je pročitao baš tako – kao na misi. Svečano i radosno, ali pomalo bojažljivo. Nakon čitanja, smijuljenja literaraca oko mene i iščekivanja narednog zadatka, saznali smo da ćemo početi u šutnji pisati pjesmu. Svatko svoju. Na istu temu kao što je to uradio i proslavljeni Berežac. Nismo, naravno, bili previše talentirani za to, no to velečasnom Željku nije bilo ni važno. Taj prvi literarni susret mi je, kako se sada čini, bio prilično uspješan. Napisao sam pjesmu *Moja majka*. Pozamašni Augustinov obradovao se tekstu koji sam pročitao na kraju susreta i ustao s pročelja stola:

»Odlično! To šaljemo u MAK.«

Bio je gotovo opsjednut time da se naša bereška vjeronaučna skupina mora svakog mjeseca pojaviti na stanicama zagrebačkog *Malog koncila*, bilo kroz nagradne igre, pisma uredništvu, po koju fotografiju ili crtež. Imao je, konačno, u rukama i pjesmu. I ona je objavljena iste te 1989. godine. Ponosu cijele literarne skupine nije bilo kraja.

Augustinov je duboko osjećao da se Bereg i Berešci stalno moraju oduživati tom preminulom starcu, i često je to obrazlagao.

»U župnom stanu ćemo mu urediti spomen-sobu, a moramo se pobrinuti i za njegovu rodnu kuću.«

Radovao se što barem preko njegove tada još žive sestre **Eve**, učiteljice u mirovini, može biti u nekoj vrsti duhovne veze s preminulim, zamišljenim starcem. Radovao se i njezinom obraćanju, a ignorirao je zlurade glasove koji su taj put jedne duše pratili. Osjećao je i strahopoštovanje prema pogledu koji ga je svaki dan pratio iz gostinske sobe župnog doma. On je dolazio s jednog ulja na platnu kojim je još jedan Berežac, o. **Ivan Vinkov**, oslikao svoje viđenje Jakšićeva vječnog povratka u svoje rodno mjesto...

Povratak u rodno mjesto

Taj povratak se dogodio prije točno 30 godina. Posljednjeg dana studenog 1987. Jakšić je umro usamljen, kako je i živio, no uz brigu osoblja u bolnici Sestara Milosrdnica u Zagrebu. Sprovod je bio nekoliko dana kasnije na bereškom groblju. Tadašnji subotički biskup mons. **Matija Zvekanović** je sve njegove brojne mještane, te daleko malobrojnije čitatelje i zagrebačke poštovatelje podsjetio da se vjerinama »život mijenja, a ne oduzima«. Isto toliko koliko i na literarnim susretima, bio sam zbunjen, ministrirajući tijekom obreda sprovoda, tog tmurnog prosinačkog dana.

Požutjeli papir s pjesmom *Moja majka* postala mi je relikvija iz kratkog sudjelovanja u župskoj literarnoj skupini i stalnog vraćanja Jakšićevom djelu. Čuvam je na posebnom mjestu. Augustinov je nakon par godina premješten na drugu župu. S njim je otišao veći dio »jakšićevskog« entuzijazma Berežaca, a niti jedan potonji župnik nikada više nije tako uspješno sakupljao djecu i mlade i radio s njima i za njih. Jakšićeve zbirke koje posjedujem postale su mi vrijedni brevijari, mudri vodiči i životni podsjetnici. Podsjećaju me, između ostalog, na to kako je inspiraciju za stvaranje, za podizanje i za hrabro koraćanje prilično lako pronaći ako se traži na pravom mjestu.

Ne krijući grižnju savjesti što se zajedničkom rodnom selu vraćam tek simbolički i u njemu ostajem prekratko, posjetim Jakšićevu kuću. Kako bi trajno sačuvali uspomenu na njegov lik, pažljivi Berešci su nedavno morali skinuti ploču koja je na njezinom pročelju stavljen prije pet godina, kada su se sjećali stoljeća njegovog rođenja. Kuća je, naime, u vrlo trošnom stanju i pitanje je dana kada će se potpuno urušiti.

Marko Tucakov

Proslava crkvenog goda svete Katarine u Sotu

U slavu i zahvalnost gospji Lurdskoj

»Soćani su imali veliki udio od osnivanja Društva, opremanju članova i neću pretjerati ako kažem da su Soćanke izradile i najveći broj nošnji. Zato je radost velika kada smo zajedno, posebno sada kada je izgrađena nova dvorana«, kaže Josip Hodak

»Inicijativa je pokrenuta 2013. godine kada je župnik dao prijedlog da se izgradi dvorana koja će služiti ljudima za veće skupove: krštenja, svatove, daće i za druga događanja. Međutim, na ovom brežuljku bilo je prilično strmo, teren je bio prekriven šibljem, pa su najprije mještani odradili puno toga kako bi ga pripremili. Ja sam uradila projekt ove dvorane. Ona je dugačka 34 metra, široka 9 i može primiti 300 gostiju. Radilo se fažno, jer su sredstva bila jako skromna na samom početku. Temelji su rađeni na mobu mještana i drugih ljudi dobrotvora iz drugih župa. Kako su pristizali prilozi, radovi su se intenzivirali«, kaže arhitektica Vidić.

Bilo je potrebno uložiti puno truda i rada, o čemu svjedoči i župljanin **Steva Jaščur**.

»Na mjestu sadašnje dvorane nalazila se stara 'kačara' i šupa i u vrijeme dok je u Sotu bio župnik **Čabrajac**, ja sam mu predložio da adaptiramo te objekte u kojima bi se okupljala omladina. Prihvaćen je moj prijedlog i kada je došao vlč. **Bošnjaković**, krenuli smo s radovima. Staru štalu i objekte smo porušili i sve smo to uradili našim dobrovoljnim radom. Uz dosta našeg truda i pomoći sa strane, sredstava Đakovačko-osječke, Srijemske biskupije, Ministarstva vjera i drugih sponzora, ali i dobrovoljnim priložima, uspjeli smo izgraditi dvoranu. Ne mogu da ne spomenem i naše vrijedne župljane i prijatelje iz Nijemaca koji su nam dosta pomogli. Želja nam je da ova dvorana bude višenamjenska. U planu nam je da ovaj prostor izdajemo i za mnoga slavlja, rođendane, svatove i on će biti dostupan svim mještanima«, kaže Jaščur.

Proslava crkvenog goda svete Katarine, zaštitnice Sota, za župljane je oduvijek predstavljalo veliku radost. Ove godine radost je bila mnogo veća, s obzirom na to da su radovali na izgradnji Pastoralnog centra *Kata*, smještenog u župnom dvorištu, privedeni kraju. Tome su, osim župnika, zaslužni i oni sami s obzirom na to da su većinu poslova sami uradili, kako na pripremi terena tako i tijekom izgradnje objekta. Danas s ponosom mogu reći da imaju jedan od najljepših pastoralnih centara u Srijemu, ako ne i mnogo šire. Ostalo je još samo da se završe sitniji radovi na vanjskoj fasadi i postavi ozvučenje, nakon čega će ovo velebno zdanje biti na raspolaganju župljana, kako za pastoralne tako i za kulturne i druge aktivnosti.

Dobrovoljni rad

Idejni projekt Pastoralnog centra u Sotu izradila je župnica iz Šida, inženjerka arhitekture zaposlena u *Šidprojektu*, **Nevenka Vidić**.

Mir zbog opredjeljenja

Svečano obilježavanje blagdana započelo je euharistijskim slavljem u župnoj crkvi posvećenoj svetoj Katarini, koje je predvodio župnik Nikica Bošnjaković u zajedništvu s vlč. **Ivicom Živkovićem**, župnikom u Hrtkovcima i grkokatoličkim svećenikom u Šidu **Mihailom Režakom**. Pozdravljajući vjernike iz Sota i okolice, u svojoj propovijedi župnik Bošnjaković je posebice naglasio da nam u životu sveta Katarina često može biti uzor.

»Ona je bila spremna ne samo riječima biti odbačena, nego biti odbačena i vlastitom smrću. Sve proizlazi od temeljnog opredjeljenja. Nažalost, ne živi danas svatko od nas vjeru. Onaj tko to čini, svjestan je što znači mir zbog kojeg je i sveta Katarina pristala dati život za svog Isusa.«

U Sotu, kao kod kuće

Svečanost je nastavljena u novoizgrađenoj dvorani uz prigodan program Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Šid* i recitacije djece iz Sota koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Bila je ovo prigoda da svoje umijeće predstave javnosti u novoj dvorani.

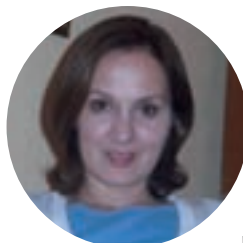
»HKUD *Šid* čine članovi iz Šida, Sota, Batrovaca. Mi se ovdje u Sotu uvijek osjećamo kao kod kuće. Svake godine ovdje na svetu Katarinu, kao i na drugim manifestacijama, naši članovi predstavljaju sve ono što su tijekom godine radili. Soćani su imali veliki udio od osnivanja Društva, opremanja članova i neću pretjerati ako kažem da su Soćanke izradile najveći broj nošnji. Zato je radost velika kada smo zajedno, posebno sada kada je izgrađena dvorana«, ističe član Predsjedništva Društva **Josip Hodak**.

Svečano otvaranje dvorane planirano je za iduću godinu, do kada će se prema očekivanjima završiti i ostali radovi koji će dodatno uljepšati izgled Pastoralnog centra u Sotu.

S. Darabašić

Tjedan u Srijemu

Tradicija u izumiranju

Studen je nekada bio mjesec kada se u Srijemu održavao najveći broj kolinja. Nekadašnji praznik 29. studeni bio je poznat ne samo po praznovanju, već i po kolinjima kada su domaćini u srijemskim selima pripremali zalihe mesa, slanine, kulena i kobasice za zimu. Država, čiji smo praznik slavili, odavno je nestala, a sve više nestaju i tradicionalna kolinja. Samo u još nekim kućanstvima u Srijemu ta tradicija postoji, i to uglavnom tamo gdje se uzgaja veći broj svinja. No, i oni koji ih uzgajaju, smanjili su broj svinja za klanje. Sve manje novca u kućnom proračunu, visoka cijena svinja, razlog je što se danas ljudi sve češće odlučuju kupovati meso u supermarketima. Mnogo je lakše kupiti kilogram-dva mesa i za to izdvojiti nekoliko stotina dinara, nego izdvojiti veću sumu novca za utovljenu svinju. Taj izdatak iznosi čak 20.000 dinara, što je mnogima u današnjim uvjetima teško izdvojiti. Razlika u cijeni domaćeg u odnosu na veću količinu mesa u supermarketima i nije toliko velika, ali se ljudi zbog nižeg standarda prije odlučuju za kupovinu jeftinijih proizvoda, koji su uglavnom lošije kvalitete. Podaci Republičkog zavoda za statistiku govore da je na kraju prošle godine u odnosu na 2015. godinu u Srbiji broj svinja bio manji za 8 posto. Prošle godine uvezeno je čak 12.600 tona svinjskog mesa, a izvezeno svega 3.390 tona. Stočari se sve rjeđe odlučuju za kupovinu prasića čija je cijena proljetos, kada su kupovani za tov, iznosila 300 dinara za kilogram žive vage. Cijena tovljenika je tijekom prošloga mjeseca iznosila 145 dinara po kilogramu, a u posljednjih mjesec dana cijena je skočila na 200 dinara. Unatoč tome što je domaće ipak domaće i što se od svinje od 130 kilograma dobije čak 60 kilograma mesa (a da se ne govori o kvalitetnim domaćim suhomesnatim proizvodima), za mnoge je izdatak za te namjene postao pravi luksuz. Sve češće se zbog nedostatka novca nezdravo hranimo, kupujući na rafovima trgovina samo one proizvode koji su na akcijama, pa čak i kad je meso u pitanju. Da ne govorim koliko sve manji broj kolinja teško pada Srijemcima, koji su poznati kao pravi domaćini koji su navikli svakog svog gosta počastiti svojim delicijama. Ostali su samo rijetki koji nastoje koliko-toliko održati tradiciju srijemskog kolinja.

S. D.

PRIJESTOLNICA europske kulture

*Dobra priprema
uštedjet će vam
mnogo novca*

Nekada Lutecija, danas Pariz, glavni je grad Francuske i jedna od najvećih svjetskih metropola sa svojih 11 milijuna žitelja. U užem dijelu grada – Ville de Paris, živi oko 2.250.000 stanovnika, dok druga zona pariške aglomeracije obuhvaća uži grad i okolna predgrađa u kojima živi još gotovo 9 milijuna Parižana. Stanovnici grada svjetlosti, kako ga još mnogo nazivaju, žive na području koje zahvaća 105.39 km² pa se za posjet ovom kozmopolitskom gradu treba unaprijed dobro pripremiti. Jer razdaljine između brojnih gradskih destinacija su zbilja velike, pa u protivnom (nepripremljenost) dolazi do nepotrebnog gubitka vremena i energije.

Smještaj

Današnji izgled Pariza kreirao je 1860. godine arhitekt **Baron Haussmann**, a prema njegovom nalogu porušene su prenapučene četvrti uskih srednjovjekovnih ulica i izgrađene široke avenije s prepoznatljivim neoklasičnim kamenim zgradama velikih prozora s balkonima od kovanog željeza. Kodeks gradnje nije se promijenio do danas, tako da pariške ulice odišu prepoznatljivim stilom. Grad se sastoji od 20 arondismana (gradskih općina) i svaki od njih ima neku posebnost. Primjerice, u prvoj i drugoj četvrti nalazi se najviše muzeja, peta četvrt, tzv. Latinska četvrt, omiljena je četvrt književnika i studenata (u njoj se nalazi glasovito sveučilište Sorbonne), u 16. četvrti je Eiffelov toranj i to je jedna od najskupljih četvrti, Monmartre ili 18. četvrt sjedište je slikara, te se i danas tamo nalazi najviše slikarskih ateljea. Bastille (11. četvrt) nekada je bila poznata po kriminalu, ali je danas to jedan od omiljenih dijelova grada za izlazak mladih. Pariz je jedna od najtraženijih turističkih destinacija i prenapučen je posjetiteljima različitih afiniteta i platežne mogućnosti, pa kod odabira smještaja treba razmišljati kako o cijeni, tako i o lokaciji. Cijene smještaja u jeftinim hostelima kreću se od 20 eura za one koji nisu izbirljivi (to može značiti da nećete imati vlastitu kupaonicu i toalet), do druge krajnosti koju čine ekskluzivni hoteli u bogatim četvrtima. Međutim, vrlo praktično je unajmiti stan čija cijena ovisi o veličini i gradskoj četvrti u kojoj se nalazi. Dobro je stan potražiti mjesec dana unaprijed, jer ako vam se posreći, na taj način možete ostvariti znatan popust. U unajmljenom stanu imat ćete mogućnost samostalne pripreme obroka, što je važno kada se zna da se cijena ne baš velikog obroka u prosječnom restoranu kreće između 15-20 eura. Također, kod odabira stana vodite računa da se isti nalazi u blizini metro stanice i što bliže važnim

turističkim znamenitostima, jer ćete na taj način uštedjeti mnogo novca i vremena. Zahvaljujući internetu to vam je danas već posve pojednostavljeno...

Gradski prijevoz

Ukoliko u Pariz dođete avionom (zračne luke *Charles de Gaulle* i *Orly*), od aerodroma do središta grada putovat ćete jednom od gradskih željeznica (RER), a karta do središta grada košta 10 eura. Pariz je dobro umrežen podzemnom željeznicom izgrađenom 1900. godine, a možete se voziti i autobusnim linijama koje vam ujedno omogućuju i potpuno razgledanje grada. Karta za jednu vožnju košta 1,90 eura, međutim, preporuka je kupiti jednodnevnu, trodnevnu ili petodnevnu kartu, ovisno o duljini boravka u Parizu. Karte se kupuju putem automata za koje obavezno treba pripremiti euro kovanice.

Što posjetiti u Parizu?

Prve asocijacije kada je riječ o Parizu su Eiffelov toranj, Louvre i katedrala Notre Dame. Međutim, Pariz ima bogatu povijest i u njemu postoji još tisuću skrivenih mjesta koje, ukoliko imate vre-

mena, treba posjetiti. Osim u Notre Dame, u Parizu se za posjet svim muzejima i kulturnim znamenitostima plaća ulaznica. Primjerice, za Louvre je ulaznica 15 eura, galeriju d' Orsay 12 eura. Ukoliko se želite popeti na Eiffelov toranj, ulaznica košta 25 eura, itd. Kod šetnje Parizom, s obzirom na ogroman broj posjetitelja i dinamiku onoga što se planira vidjeti, treba voditi računa u koje doba dana je gdje najbolje doći. Primjerice, kod posjeta katedrali Notre Dame, najbolje je doći na misu u nedjelju ujutro, dok se crkva otvara u 7.45 sati, a misa počinje u 8.30 što vam ostavlja dovoljno vremena da bez gužve razgledate prekrasnu crkvu čija je izgradnja započela još u 12. stoljeću, te poslušate prekrasnu misu na kojoj pjeva operna pjevačica. S druge strane, na brdo Montmartre, na kome se nalazi crkva Sacre Couer, ne treba ići prije podne jer glavnu zanimljivost ovoga kvarta čine slikari koji izlaze tek iza podneva. Bez njih i gužve koja se oko njih stvara nećete doživjeti pravi dojam Montmartrea. Ipak postoje i mjesta za koja ne morate platiti ulaznicu, a itekako su zanimljiva za posjetiti. To su jedno od dva gradska groblja (Pere Lachez i Montparnase) koja imaju status spomenika kulture, zatim parkovi i brojni pasaži koji kriju zanimljive priče. U jednom od tih pasaža (Bel Aire) u blizini Bastille bio je, primjerice, dom mušketira, a uspon originalnim stubištem iz 17. stoljeća prava je poslastica za sve ljubitelje romantičnih podanika kraljeve garde. Također, zanimljiv je pasaž Galerie Vivienne, u blizini Kraljevske palače (Louvre) koji datira s kraja 19. stoljeća u kojem i danas funkcioniraju mali zanatski dućani i butici.

Izlet u Versailles

U Versailles se putuje jednom od RER željeznica, vozna karta košta 7 eura (oba smjera) i vožnja od središta grada traje oko jedan do dva sata u ovisnosti od toga gdje ste smješteni. Zbog velike gužve, dobro je u Versailles stići prije 9 sati ujutro jer je već od otvaranja toliki red da se na ulaz čeka minimum oko pola sata. Ulaznica za Versailles košta 27 eura, a uključuju posjet dvorcu, vrtovima i posjet imanju Marije Antoanete. Kako biste doživjeli dvorac i vrtove u ponom sjaju, trebate Versailles posjetiti onim danima i u ono vrijeme kada rade fontane (najčešće je to petkom i subotom). Cijeli prostor koji se može obići je toliko veliki da postoji mogućnost kupnje ulaznica koje vrijede dva dana. Ukoliko planirate jednodnevni izlet, dobro se pripremite, ponesite vodu i hranu jer ćete tu provesti govoto cijeli dan. Kraljevski dvorac je lijep za vidjeti, međutim puno impresivniji

su vrtovi i fontane. Odmah od dvorca je park naranči, jednu razinu niže je velika fontana, a iza nje labirinti vrtova i manjih fontana koje svaka za sebe čini manju cjelinu. Iza labirinta ba-

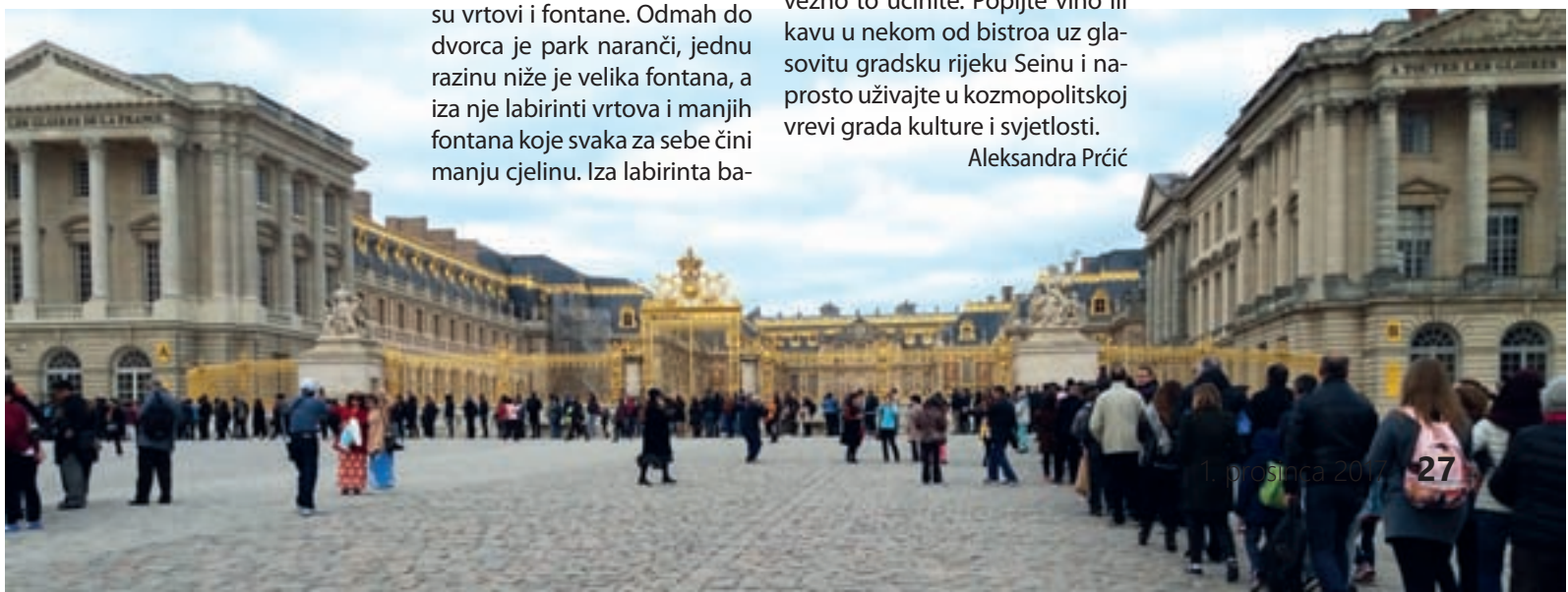
šti je veliki kanal na čijem kraju počinje imanje **Marije Antoanete** koje se sastoji iz velikog i malog Trianona (dvorci), te vrtova i parkova koji okružuju građevine. Imanje je gotovo isto veliko kao i parkovi koji okružuju dvorac Versailles. Postoji mogućnost najma bicikla ili električnih vozila jer veličina cijelog kompleksa tolika je da od mjesta najma (iza labirinta vrtova) do imanja Marije Antoanete i natrag treba pola sata brze vožnje biciklom.

Što probati u Parizu?

Prva asocijacija na francusku gastronomiju su vina, jambon (šunka), sirevi i baguette. Prehrana po restoranima može biti iznimno skupa, međutim, ukoliko odlučite sami spremati obroke, cijene se ne razlikuju bitno u odnosu na druge europske zemlje. Iako je za naš standard skupo jesti u restoranu, zanimljivo je bilo svakoga dana gledati red od pedesetak ljudi koji su čekali na mjesto u lokalnoj napolitanskoj piceriji *East Mama*. Prema riječima Parižana, tu je najbolja pizza u Parizu i vrijedna je stripljivog čekanja u redu. U samouslugama i vinotekama nude se raznovrsna francuska vina čija cijena se kreće od 5 eura pa nadalje. Ukoliko ste ljubitelj slatkoga, u Parizu svakako trebate probati makrone, male raznobojne kolačiće čija je cijena u specijaliziranim dućanima 2,5 eura po komadu, međutim u supermarketima možete kupiti kutiju od 12 komada za samo 5 eura. Pariz je multikulturalna sredina i u potpunosti je podrijeđen turistima iz raznih dijelova svijeta pa se mogu naći restorani za svačiji ukus sa specijalitetima kuhinja iz svih dijelova svijeta.

Stoga, ako vam se ikada ukaže mogućnost posjetiti Pariz, obavezno to učinite. Popijte vino ili kavu u nekom od bistrea uz glasovitu gradsku rijeku Seineu i naprosto uživajte u kozmopolitskoj vrevi grada kulture i svjetlosti.

Aleksandra Prčić

Sajam manjina u Beogradu idući tjedan

BEOGRAD – Drugi po redu *Sajam manjina* u Beogradu bit će održan u nedjelju, 10. prosinca. Sajam organizira Vlada Srbije u suradnji s nacionalnim vijećima nacionalnih manjina u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava.

I ove godine hrvatska zajednica u Srbiji predstaviti će se kroz nekoliko udruga – HKC *Bunjevačko kolo*, HGU *Festival bunjevački pisama* i UBH *Dužijanca* iz Subotice, HKPD *Matija Gubec* i Galerija prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta, KUD *Bodrog* iz Monoštora, HKC *Srijem* iz Srijemske Mitrovice, Hrvatska čitaonica iz Surčina, a svoj rad prikazat će i NIU *Hrvatska riječ* te Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Posjetitelji će imati i prigodu na štandu hrvatske zajednice kušati risarski ručak, risarsku rakiju, dalmatinske kozje sireve iz Stanišića i vina iz Monoštora.

Da je Sajam dobra prigoda za predstavljanje hrvatske zajednice široj javnosti u Srbiji smatra predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Darko Sarić Lukendić**. On ističe i da na ovaj način Hrvati u Srbiji mogu prikazati svoj kulturni i gospodarski doprinos ukupnim aktivnostima države. »Naše krajnje opredjeljenje jest da djelujemo integrativno i ovo je jedan od načina da pokažemo svoje namjere u tome pravcu«, kaže Sarić Lukendić.

J. D. B.

Radni sastanak udruge Antun Sorgg

VAJSKA – Na radnom sastanku udruge *Antun Sorgg* iz Vajske, održanom u utorak, 21. studenoga, bilo je riječi o planovima udruge za narednu godinu. Predsjednik udruge **Mladen Šimić** iznio je nekoliko planova. Među prvim je igrokaz za svetog Nikolu, a potom organizacija *Šokačke večeri*, koja bi drugi puta u organizaciji ove udruge trebala biti održana 10. veljače u hotelu *Bački dvori* na jezeru Provala u Vajskoj. Jedan od planova je i okupljanje svih Hrvata koji su se s ovih područja iselili u zemlje Europske unije ili čak i dalje. O Zavjetnom danu sela, koji je 2. srpnja, malo se zna, čak se slabo spominje i u crkvenim knjigama, pa je vlč. **Vinko Cvijin** uzeo u zadatak istražiti sve o tom danu kod starosjedilaca. Udruga želi pokrenuti i dramsku sekciju.

A. Š.

Godišnji koncert folklornog odjela HKC-a Bunjevačko kolo

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira Godišnji koncert svog folklornog odjela koji će biti održan sutra (subota, 2. prosinca), u svečanoj dvorani Centra, s početkom u 19 sati. Uz domaćine i njihov ogranak iz Žednika, nastupit će i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta i Kulturno-turistički centar *Banatska odiseja* iz Novog Miloševa. Karte za koncert mogu se kupiti u uredu HKC-a *Bunjevačko kolo*, radnim danom od 8 do 14 sati, kao i prije početka koncerta. Cijena ulaznice je 200 dinara.

Predbožićni koncert u Beogradu

BEOGRAD – U organizaciji HKD-a *Hrvatski kulturni centar – Beograd*, sutra (subotu, 2. prosinca), s početkom u 20 sati bit će prire-

đen Predbožićni koncert zbora VAL iz Rijeke u Ustanovi kulture *Vuk Stefanović Karadžić* u Beogradu (Bulevar kralja Aleksandra 77 a). Renomirani riječki komorni zbor VAL mješoviti je zbor osnovan 2012. godine s ciljem poticanja kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i očuvanja nacionalne i lokalne kulturne baštine. Zbor ima tridesetak pjevača u dobi između 29 i 67 godina. Program zbora je raznovrstan, od klasične duhovne i sakralne zvorske literature do pop skladbi. Zbor je sudjelovao na raznim domaćim i međunarodnim smotrama i natjecanjima i osvojio je brojna srebrna i zlatna odličja.

HGU FBP na Božićnom koncertu u Nišu

NIŠ – Udruga Hrvata *Široko* iz Niša organizira *Božićni koncert – Večer tamburaša* u katoličkoj crkvi *Uzvišenja sv. Križa* u Nišu (Ulica Jug Bogdanova 1) 7. prosinca 2017. godine s početkom u 18 sati. U programu nastupaju članovi Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* iz Subotice koji će izvesti božićne pjesme, klasične glazbe i tradicijske tamburaške skladbe.

Božićna izložba u Tavankutu

TAVANKUT – Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta organiziraju u nedjelju, 3. prosinca, tradicionalnu Božićnu izložbu božićnjaka, ukrasa od slame i božićnih aranžmana. Izložba će biti otvorena u prostoru Galerije u 17 sati. Istoga dana u 18 sati na Etnosalašu *Balažević* organizira se za najmlađe doček Mikulaša.

I. D.

Festival

Desire Central Station 2017. u Subotici

SUBOTICA – U Subotici je u tijeku 9. Međunarodni festival kazališta *Desire Central Station 2017.* koji traje do nedjelje, 3. prosinca. Ovogodišnji lajtmotiv festivala je *Anatomija*. Na programu festivala su i predstave iz Hrvatske. Danas (petak, 1. prosinca) publika će moći pogledati »dokumentarno kazalište« pod nazivom *Ljubav i ekonomija* u izvedbi zagrebačkog *Montažstroja* i režiji **Boruta Šeparovića**. Predstava će biti igrana na Otvorenom sveučilištu, s početkom u 18 sati. Kazalište *Hotel Bulić* iz Zagreba ove godine gostuje s predstavom *Lampedusa Beach* po tekstu **Line Prose** i u režiji **Senke Bulić**. Predstava će biti igrana sutra (subota, 2. prosinca) na sceni kazališta *Dezso Kosztolányi* s početkom u 21 sat. Na Festivalu će se moći pogledati i predstava hrvatskog redatelja **Olivera Frlića** *Second Exile* uz produkciju Nacionalnog kazališta u Mannheimu. Predstava je na programu u nedjelju, 3. prosinca, na sceni *Jadran* u 21 sat. Festival *Desire Central Station* organizira mađarsko Kazalište *Dezso Kosztolányi* a programski selektor je kazališni redatelj **András Urbán**. Više informacija o Festivalu možete pronaći na sajtu – desirefestival.eu.

Predstavljanje knjige Ivan Gudelj – Hajdučka priča

SUBOTICA – Predstavljanje knjige *Ivan Gudelj – Hajdučka priča*, autora **Blaža Duplančića**, bit će održano u utorak, 5. prosinca, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 18.30 sati. Ova će knjiga biti predstavljena i u Somboru, i to sljedećeg dana, u srijedu, 6. prosinca, u Velikoj dvorani HKUD-a *Vladimir Nazor*, s početkom u 19 sati.

Suradnja ZKVH s udrugama kulture

Raznolikost udruga, članstva i potreba

Na redovitom godišnjem susretu hrvatskih udruga kulture, koji je održan u Stanišiću 25. studenog, osim razgovora s predstavnicima države Hrvatske, bilo je riječi o suradnji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata s udrugama kulture i izradi kalendara manifestacija za narednu godinu. Stručna suradnica za kulturne projekte i programe u ZKVH-u **Katarina Čeliković** istaknula je da je Zavod tijekom devet godina rada u području znanosti ostvario niz istraživanja, od kojih se posebice izdvajaju ona na području tradicijske kulture u kojima su sudjelovali članovi brojnih udruga.

»Plod toga su zbornici radova, kako o Bunjevcima tako onaj o Šokcima u Podunavlju koji je u pripremi, a bit će tako i o srijemskim Hrvatima gdje se istraživanja provode. Pokrenut je razvojni projekt digitalizacije, izrade topoteka, registra nematerijalne

kulturne baštine. Sve su ovo projekti u koje je važno uključiti mjesne udruge kulture kako bismo skupa, suradnički imali što bolje rezultate«, rekla je Čeliković.

Ona je pozvala udruge da šalju po tri primjerka svojih izdanja za Zavičajnu knjižnicu *Biblioteca Croatica* koja je glavni izvor građe za istraživače i znanstvenike.

Plan održavanja manifestacija za narednu godinu poslale su 32 udruge, koje ukupno planiraju oko 160 manifestacija, od kojih je šezdesetak glavnih godišnjih priredbi. Analizirajući strukturu planiranih manifestacija Čeliković je rekla da je primjetna raznolikost manifestacija i gotovo ravnomjerno kulturni život se odvija u književnim, glazbenim, folklornim i likovnim događajima uz redovite godišnje koncerte, što po njenoj ocjeni ukazuje na raznolikost udruga, članstva i potreba. Bilo je riječi o zajedničkim manifestacijama (*Srijemci Srijemu* i *Šokci i baština*) te o obilježavanju Godine hrvatskih velikana.

»Kalendar manifestacija nam omogućuje bolje planiranje i koordinaciju postojećih kulturnih događaja te izbjegavanje nepotrebnih preklapanja, a nakon usuglašavanja udruga, bit će postavljen na internetskom portalu Zavoda«, rekla je na kraju Katarina Čeliković.

Z. V.

Lira naiva 2017 u Somboru

Tanani život pjesnika

Zbirka pjesama *Riječi za nebo – Lira naiva 2017*. godine predstavljena je u Somboru, a organizatori su bili HKUD *Vladimir Nazor*, Sombor i Hrvatska čitaonica, Subotica. Knjiga je prvi puta predstavljena na ovogodišnjim susretima *Lira naiva* u Gradištu kraj Županje, pa je somborsko predstavljanje prvo u Vojvodini.

»Aktivna sam od prve zbirke pjesama *Lira naiva*. Kada smo kretali bilo nas je 15, a evo u ovoj zbirci iz 2017. godine čak je 60 autora. Prilika je to da se čuje rič iz naroda, topla, prijateljska«, kazala je **Katarina Firanj** iz Sombora.

»Za buduće generacije ovo naslijeđe bit će jako vrijedno, naročito ono što je napisano na govoru koji Hrvati njeguju na ovim prostorima. Organiziramo manifestacije *Baranjski bečarac* i *Šokačka rič* i pjesnici iz Vojvodine sve češće su nam gosti. U Baranji žive ljudi koji su došli s prostora Vojvodine i vole čuti živu riječ iz svojih krajeva«, kazala je urednica emisije *Govor moga kraja* na Radio Baranji **Eva Balatinac**.

Na somborskom predstavljanju knjige sudjelovali su pjesnici iz Subotice, Beograda, Sombora, Lemeša i iz Hrvatske.

»Pjesnici koji pišu na svom materinjem govoru, najčešće na bunjevačkoj ili šokačkoj ikavici i ponešto na standardnom jezi-

ku, govore o temama koje ih zaokupljaju cijeloga života. Često su u pjesmama tužni motivi, pjesme koje imaju veze s opraštanjem od života na selu. Nama je cilj potaknuti pjesnike da pišu na svom materinjem govoru i da ono što osjećaju u pjesmama podijele s drugima. Ove pjesme važne su za očuvanje nacionalnog identiteta i to je razlog što svake godine nastojimo tiskati zbirku stihova koju poslije dijelimo kako udrugama tako i pojedincima. Nisu ovo pjesnici manje vrijedni, to su ljudi emotivni, koji se raduju, koji nemaju taštine, koji žele dijeliti ono što jesu«, kazala je **Katarina Čeliković**, organizatorica *Lire naive*.

Nakladnici zbirke pjesama su Hrvatska čitaonica i HKD *Ivan Antunović* iz Subotice. U zbirci je zastupljeno 60 pjesnika, a pjesme je odabrala **Željka Zelić**.

Z. V.

Rado **Hrvat** ikavicu zbori

Ikavica je ono čime će se podičiti svaki Bunjevac i Šokac i s obzirom na to da su oni najbrojnija hrvatska skupina u Vojvodini, nekako oni i svojataju ikavicu kao svoju. Neće se s tim složiti baš svi i reći će, pa nije ikavica samo bunjevačka i šokačka,

govor je to i drugih hrvatskih skupina. Onih u Dalmaciji, Hercegovini, Lici, Bosni. One koji ne vjeruju, razuvjerili su u HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića i na manifestaciji *Ikavica – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata* pokazali da ikavica uvijek lipo zvuči, bilo da je iz bačke ravnice ili kršne Hercegovine.

I već osam godina u stanišićkoj udruzi istrajavaju u ovoj svojoj misiji. Okupiti na jednom mjestu udruge i pojedince koji pje-

smom i stihovima dokazuju koliko je ikavica još živa u narodu. A ove godine na *Večeri ikavice*, koja je održana 25. studenoga, predstavili su se sudionici iz Širokog Brijega, Sinja, Pleternice, Slavanskog Broda, Petrovaradina, Beograda, Sonte, Sombora, Monoštora, Subotice, Lemeša i Tavankuta. Tijekom dvosatnog programa kroz koji su posjetitelji u punoj dvorani Mađarskog doma vodili **Ivan Karan**, predsjednik HKD-a **Vladimir Nazor**, i **Ana Crnković**, *Bunjevačka vila* sa sjevera Bačke u izvedbi **Antonije Piuković**, natpjevala se sa *Sinovima Hercegovine* iz Širokog Brijega. Glazbovalo se na guslama, tamburici i gajdama, tugovalo se kroz pjesmu i stihove za zavičajem. Poseban dojam ostavili su gosti iz Pleternice, članovi KUD-a *Rama* koji su u Stanišić donijeli priču o svom zavičaju Rami, selu iz kojeg su morali otići 1968. godine, kada je Ramu i okolna plodna polja potopilo akumulacijsko jezero izrađeno kao potpora hidroelektrani Jablanica. Dah Dalmacije donijeli su gosti iz Petrovaradina. I tekla je pjesma i riječ, od Bačke do Dalmacije.

Na manifestaciji su proglašene i pročitane tri *najlipše pisme* na ikavici koje su pristigle na natječaj koji je raspisao HKD **Vladimir Nazor**. Stiglo je 12 pjesama. Prvu nagradu osvojila je **Mariška Pravdić** iz Lemeša za pismu *Bila jednom*, pismu o Vojvodini kojoj su potrgali dukate, pogazili žito, utruli sunce, razvukli sve lipote. Drugu nagradu osvojila je **Ruža Silađev** iz Sonte za pjesmu *Moja riči*, a treću **Marica Mikrut** iz Sombora za pjesmu *Dva pendžera*.

Ovogodišnjoj *Večeri ikavice* prisustvovao je veleposlanik RH u Beogradu **Gordan Bakota**, tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas**, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika **Ivan Tepeš**, predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**, ravnatelj ZKVH **Tomislav Žigmanov**, pomoćnik gradonačelnice Sombora **Ivan Šimunov** i drugi dužnosnici.

Z.V.

Likovna kolonija u Stanišiću

Ćisi za sjećanje

HKD **Vladimir Nazor** iz Stanišića priredio je u subotu, 25. studenog, Likovnu koloniju *Ivan Gundić Ćiso Dalmata* koja je održana deveti puta. Kolonija nosi ime **Ivana Gundića**, akademskog slikara i profesora likovne umjetnosti rodom iz Riđice. Svoje slikarske radove je pred kraj života potpisivao kao Dalmata. Rođen je 1947. godine u Riđici. Fakultet likovnih umjetnosti završio je u Rijeci. U Riđici i Stanišiću radio je

kao profesor likovne umjetnosti. Preminuo je 2000. godine. U radu kolonije sudjelovali su akademski i amaterski likovni umjetnici iz Sombora, Subotice, Beograda, Vukovara, Vinkovaca, Koluta. *Nazorova* umjetnička zbirka obogaćena je s dvadesetak radova.

Radovi s ovogodišnje kolonije bili su izloženi na manifestaciji *Ikavica – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata*.

Z.V.

Predstavljena knjiga Kalmana Kuntića *Pravni fakultet u Subotici 1920. – 1941.*

Prekretnica za obrazovanje ovdašnjih Hrvata

Zahvaljujući Pravnom fakultetu u Subotici nastala je nova građanska elita koja će obilježiti »hrvatstvo« u ovom gradu. Njegovi studenti, među ostalima, bili su sakupljač narodnih pripovjedaka **Balint Vujkov**, onovremene vođe Hrvatske seljačke stranke **Mičo Skenderović** i **Marko Kuntić**, pravnici **Albe Kuntić**, **Tošo Išpanović** i mnogi drugi koji su imali značajnu ulogu u kasnijoj povijesti Subotice i Sombora. Istaknuto je to na prvom predstavljanju knjige u rodnom gradu povjesničara **Kalmana Kuntića**, u kojem je i iznikla prva visokoškolska ustanova na tlu današnje Vojvodine, *Pravni fakultet u Subotici 1920. – 1941.*, održanom u srijedu, 22. studenoga, u čitaonici Gradske knjižnice.

Knjiga nastala iz diplomskog rada

Knjiga je zapravo uradak koji je Kalman Kuntić kao diplomsku radnju napisao 1990. na studiju povijesti, a koja je dopunjena, među ostalim, sadržajem o profesorima Pravnog fakulteta. Ona se, prema riječima autora, u svom uvodnom dijelu bavi međuratnom poviješću Subotice, dok je veći dio sadržaja posvećen povijesti Pravnog fakulteta od 1920. do 1941. godine. Govori o nastavi na ovom fakultetu, njegovoj zgradi (današnja srednja Kemijsko-tehnološka škola), profesorima i studentima. Kroz knjigu se, kako dodaje, trudio prikazati značaj ove ustanove, na temelju koje se kasnije temeljilo visokoškolsvo u Subotici i u Pokrajini uopće.

Kuntić je tijekom predstavljanja naveo razloge za osnivanje Pravnog fakulteta u Subotici.

»Bačka, Baranja i Banat činili su posebno upravno područje koje je imalo ugarsko zakonodavstvo, ponajprije u imovinskim odnosima, te je postojala potreba da se izučava imovinsko i građansko pravo Ugarske. Drugi razlog je bio kulturni, budući da je Subotica u tadašnjoj državi bila treći grad po veličini, a fakultet je imao i nacionalnu misiju. Naime, u gradu u kojem je 90 posto stanovnika bilo katoličke vjere, želio se na određeni način pojačati utjecaj srpsva na prostoru koje je beogradska elita smatrala srpskim dijelom novostvorene države – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.«

Govoreći o njegovoj poveznici s hrvatskom zajednicom i njegovim značajem za nju, Kuntić je istaknuo kako su osnutkom Pravnog

fakulteta prvi puta, u većem broju, imali priliku studirati i djeca tadašnjih seljaka »srednjaka« i ljudi s nižim činovničkim zvanjima. Na taj način je došlo do stvaranja nove građanske elite, koja više nije bila vezana za tada već posrnulo plemstvo, s jedne strane, i »džentriju« (bogato građanstvo odnosno sloj ljudi koji je po svojim privilegijama i materijalnom bogatstvu bio iznad ostalih slobodnih građana, a ispod »pravih« plemića), koja je bila relativno malobrojna kada je riječ o Hrvatima u Subotici. Također, od vremena osnivanja ovog fakulteta, ovdašnji Hrvati su imali značajnu ulogu i zbog same struke.

Kalman Kuntić se ovom prigodom zahvalio, među ostalim, **Slavenu Bačiću**, zahvaljujući čijem je, kako kaže, nastojanju i trudu ova knjiga i izdana, te na stručnoj pomoći povjesničarima **Mirku Grlici** i **Gézi Vassu**.

Kamičak u mozaiku

Recenzent knjige, ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković** ovom je prigodom podsjetio kako je, dok je Kalman Kuntić radio diplomski na ovu temu, jedna od poteškoća bila ta što nije bilo dovoljno literature u tom trenutku pa je morao više raditi s arhivskom građom, što je teži put. Za ovih gotovo 30 godina literatura je obogaćena, pisano je o subotičkom Pravnom fakultetu, ali ova knjiga u svakom slučaju obogaćuje naša saznanja o tom razdoblju međuraća, posebice o ovom fakultetu.

»Nikada nije pisano, nikada nije obrađeno i istraženo sve, tako da je ovo jedan kamičak u nekakvom mozaiku lokalne zavičajne historiografije i u svakom slučaju pridonosi spoznaji i ovoj zajednici o tome kako je bilo u tom razdoblju«, rekao je Mačković.

Knjiga je tiskana 2016. godine u nakladi Hrvatskog akademskog društva i dobitnica je nagrade **Emerik Pavić** za najbolju knjigu u 2016. Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Moderatorica predstavljanja bila je stručna suradnica ZKVH-a **Katarina Čeliković**, a nazočnima se obratio i ravnatelj Gradske knjižnice Subotica **Dragan Rokvić**.

Ivana Petrekanić Sić

Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* gostovao u Sisku kod tamošnjeg srpskog društva

Ča Grgina huncutarija razveselila Sisčane

Suradnja hrvatske i srpske manjine u dvama susjednim državama očitovala se protekloga vikenda u gostovanju kazalištaraca HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice u Sisku, na manifestaciji *Teatar u gostima*, koje organizira Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*, Pododbor Sisak. Inicijativa za ovakav susret je dobila svoj rasplet i zahvaljujući dogovoru čelnika dvaju zajednica: dr. **Slavena Bačića** i dr. **Milorada Pupovca**. Glumci Odjela sljedećeg su dana odigrali predstavu za publiku u Osijeku, kao gosti *Šokačke grane*.

Ča Grgina huncutarija razveselila je publiku u Sisku koja je uz puno smijeha i interakcije pratila ritam glumaca Dramskog odjela subotičkog *Bunjevačkog kola*. Jednako tako bilo je i u Osijeku, u kazališnoj dvorani *Šokačke grane*, gdje su se i domaćini i publika dostojno pokazali. Postalo je i ovom prilikom jasno da su modusi suradnje hrvatske i srpske manjine u Srbiji i Hrvatskoj i potrebni i dobri. Dolazak u goste Hrvata iz Subotice pridonosi boljem razumijevanju dvaju naroda kroz kulturnu suradnju, ukazuje **Jasna Korovljević** iz SKD-a *Prosvjeta*, Pododbora Sisak:

»Želja nam je razvijati multikulturnost, i sukladno tome došli smo na ideju kako bi bilo sjajno da se mi kao Srbi iz Hrvatske povežemo s Hrvatima iz Srbije. HKC *Bunjevačko kolo*, kao najveći predstavnik Hrvata u Srbiji iz područja kulture, je naš poziv odmah prihvatio. Kroz razgovore i pripremu njihovog dolaska smo shvatili da zapravo imamo više sličnosti nego što se razlikujemo. Očekujemo da će ovo gostovanje imati pozitivan odjek među našim i njihovim sugrađanima i da će dati jednu bolju sliku o životu i radu manjina u naše dvije države te pružiti dobar primjer i drugima.«

Slični manjinski problemi u obje zemlje

Dolazak u goste Hrvata iz Subotice doprinosi boljem razumijevanju dvaju naroda kroz kulturnu suradnju nacionalnih manjina dviju država. Predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** kaže kako je odjek u publici, ali i kod organizatora bio sjajan.

»Činjenica je da pučki humor ne poznaje granice, pa ni nacionalne. Publika je veoma dobro reagirala na izvedbu, osobito naših istaknutih glumaca. Nagrađivali su pljeskom svaki ulazak ili kraj scene. I redatelj **Marjan Kiš** je bio ugodno iznenađen pozitivnim prijamom publike u toj mjeri.«

U nastavku, Cvijin primjećuje kako su se članovi dvaju udruga dobro razumjeli, te da se zajednice nalaze u sličnim situacijama:

»U Sisku ipak postoji malo veći problem, više ljudi im odlazi, s obzirom na to da je industrijski i ekonomski život u značajnoj mjeri zamro. Ipak, zajednica postoji, a njezin kulturni život opstaje.«

Za goste iz Srbije upriličen je prijam kod gradonačelnice Siska **Kristine Ikić-Baniček**, razmijenjeni su darovi i dobre želje, a gosti su se upoznali s poviješću Siska kroz kraću turu po ovome gradu.

U sisačkom Pododboru SKD-a *Prosvjeta* već više godina djeluje dramska sekcija, a čiji članovi su realizirali ideju o manifestaciji u kojoj bi svake godine u Sisku gostovala jedna od amaterskih kazališnih skupina s kojom Društvo surađuje. Cilj je pokazati mogućnosti koje nudi kazališni amaterizam te razvijati i njegovati odnose s drugim društvima. Manifestacija je nazvana *Teatar u gostima* i u sklopu nje su do sada u Sisku gostovali Pozorište *Duga* iz Lopara (BiH) i dramska sekcija SKD-a *Prosvjeta*, Pododbora Pačetin.

S. J.

Obnovljena rimokatolička crkva svetog Petra u Inđiji

Na ponos vjernika i grada

»Nadam se da će ova obnova crkve sa sobom donijeti poticaj vjernicima da budu živi dio svoje crkve. Pri tom ne mislim samo da budu tu i da daruju svoje priloge, nego da su tu, da žive svoju zajednicu i podupiru jedni druge i da daju svoj doprinos kao građani Inđije«, kaže župnik Dušan Milekić

Rimokatolička crkva svetog Petra u Inđiji izgrađena je 1872. godine. Prije tog vremena u Inđiji su postojale kapele, manje crkve, budući da je tada živio i manji broj katolika. Naseljavanjem Nijemaca i Mađara u vrlo kratkom vremenu se povećao broj katolika, tako da je došlo do potrebe izgradnje crkve, koja je ostala u istom obliku kao i danas. No, zub vremena je učinio svoje. Do prije nekoliko mjeseci crkva je izgledala dosta trošno i bilo je potrebno hitno uraditi obnovu. Bio je dotrajaao krov kao i same noseće grede, uslijed čega je došlo i do većih oštećenja unutar same crkve. Također, došlo je do pucanja jedne od nosećih greda, pa je bila upitna sigurnost krova, a samim tim i objekta crkve. Uz pomoć sredstava donatora iz inozemstva – Njemačke i Austrije, i zahvaljujući pomoći Đakovačko-osječke biskupije, obnova crkve u Inđiji započela je u ožujku ove godine. Kompletne adaptacije crkve sada je završena, na radost župljana ali i samoga grada, s obzirom na to da je ovaj objekt po odluci Zavoda za zaštitu spomenika kulture proglašen za spomenik kulture od velikog značaja, a jedan je i od simbola Inđije jer je smješten u samom središtu grada.

Kapitalni projekt

»Dobili smo pozitivne komentare od sugrađana, jer pretpostavljam da su shvatili ljepotu onoga što radimo. Nadam se da su prepoznali trud koji smo uložili kako bismo obnovili svoj duhovni centar. Isto tako smo dali svoj doprinos, kako gradu tako i sugrađanima«, kaže župnik **Dušan Milekić**.

S ponosom kaže da je završen jedan kapitalni projekt u kojeg je uloženo preko 150.000 eura.

»Kada se nešto treba raditi, uvijek su bolne financije. Jer kada se radi veliki objekt, onda su veliki i izdaci. U prošloj godini smo završili projektnu dozvolu za obnovu u suradnji sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture. Nakon toga bilo je upitno pri-

kupiti iznos koji nam je bio potreban za adaptaciju. Počeli smo pisati donatorima u Njemačku i Austriju, koji su nam pozitivno odgovorili. Vjerujem da je na njihovu odluku utjecalo to što su crkvu izgradili Nijemci koji su boravili u Inđiji 1872. godine. Velikim iznosom pomogla nam je i Đakovačko-osječka biskupija, tako da smo obnovu započeli u ožujku ove godine. Krenuli smo najprije s rješavanjem problema krova, obnovom tornja, uradili smo cjelokupnu fasadu, izbili vlagu, promijenili grede, letve na krovu, postavili izolaciju, novi pocinkovani lim na krovu, zamijenili krov sakristije, postavili nove oluke, gromobrane, prozore i šalukatre na tornju, postavili novu stolariju i završili kompletne molerske radove. Unutar same crkve obnovljena je jedna strana vitraja. Čak četiri su u proteklom desetljećima uslijed ljudskog faktora bili oštećeni. To je za nas izuzetno veliki projekt vrijedan preko 150.000 eura. Radovi su trajali nekoliko mjeseci i evo po završetku svega mogu reći da se trud isplatio. Sada je ovaj crkveni objekt siguran i obnovljen i jedan lijepi spomenik kulture za sve buduće generacije, a da ne govorim od kolike je važnosti za katolike koji žive ovdje u Inđiji«, kaže vlč. Milekić.

Veći i bolji plodovi

Crkva svetog Petra u Inđiji je prema svojim gabaritima najveća u Srijemskoj biskupiji (ako se izuzme rimokatolička crkva u Kukujevcima koja je nažalost devastirana i trenutno nije u funkciji). Stilski se izdvaja od drugih crkava, jer je prepoznatljiv njemački

stil gradnje s obzirom na to da su u vrijeme dok se crkva gradila u Indiji bili naseljeni Nijemci, a osim njih tu su živjeli i Mađari, Hrvati i Talijani. Većina Nijemaca protjerana je poslije Drugog svjetskog rata i danas su u manjini. Većinu katolika danas čine Hrvati, Mađari i Talijani, što se smatra velikim bogatstvom za Katoličku Crkvu. Teško je danas reći koliko je danas katolika u Indiji, s obzirom na veliki broj nacionalno mješovitih brakova. Prema riječima župnika, oko 600 vjernika danas je prisutno u crkvi, među njima oko 70 posto su Hrvati, ali još uvijek postoje i oni koji još uvijek nisu spremni da se priključe.

»Župni život u tom manjem broju vjernika sada opet je jedna duhovna radost i želja biti tu u svom jednom duhovnom zajedništvu. I ubuduće očekujem veće i bolje plodove. Nadam se da će ova obnova crkve sa sobom donijeti poticaj vjernicima da budu živi dio svoje crkve. Pri tom ne mislim samo da budu tu i da daruju svoje priloge, nego da su tu da žive zajednicu i podupiru jedni druge i da daju svoj doprinos kao građani Indije«, kaže na kraju razgovora vlč. Milekić.

S. D.

Tribina Radio Marije

Radio *Marija* organizira tribinu na prvu adventsku nedjelju, na temu *Živa sila Svevišnjega*. Tribina će biti održana u nedjelju, 3. prosinca, u *Augustinianumu*, s početkom u 19 sati. Na njoj će o temi govoriti svećenik Srijemske biskupije, župnik u Novim Banovcima i Indiji, velečasni **Dušan Milekić**. Program će glazbenim točkama obogatiti *VIS Ritam vjere*. Organizatori radosno očekuju sve zainteresirane koji žele bolje razumjeti život u svjetlu Božje riječi.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Budni budite

Ulazimo u vrijeme došašća. To je dio liturgijske godine kada se posebno naglašava budnost i iščekivanje Kristovog dolaska. Ali, ne samo dolaska koji slavimo na Božić, kao njegovo rođenje, nego svoje misli usmjeravamo i na drugi Kristov dolazak, za koji ne znamo kada će točno biti. Simbol budnosti u tom vremenu iščekivanja su mise zornice, koje se slave prije svitanja, a naše rano ustajanje pokazuje spremnost i revnost u budnom očekivanju Gospodinova dolaska. Vrijeme došašća je vrijeme pripreme, koja u kršćanskom smislu znači obraćenje, pokoru, kajanje. Ipak, ta je priprava u radosnom ozračju jer se očekuje susret s Gospodinom. Sva liturgijska čitanja u vremenu došašća pozivaju na budnost, revnost, bdijenje; najavljuju dolazak onog koji se očekuje. Starozavjetno očekivanje, koje su najavljivali proroci, ispunilo se na Božić, no za nas su ti pozivi na budnost i dalje aktualni, jer je naše vrijeme opet vrijeme iščekivanja, ali sada drugog Kristovog dolaska za koji znamo da će se dogoditi, jer nam je on rekao da će ponovo doći. Ali, isto tako nam je potvrdio neizvjesnost iščekivanja, jer samo Otac nebeski zna kada će to biti.

Isus poziva na budnost

Ovo došašće započinje prispodobom u kojoj nas Isus poziva na budnost. Naime, on učenicima govori o slugama koje je gospodar ostavio i otišao na put. Sluge ne znaju dan njegovog povratka, te moraju obavljati sve povjereno, jer bi svaki čas mogao biti čas u koji gospodar dolazi (usp. Mk 13, 33-37). Time aludira na svoj drugi dolazak, a njegovi učenici, tj. mi smo sluge koji moraju biti u pripravnosti jer ne znamo kada će se on zbiti. Poziv na bdijenje za nas znači bdjeti u vjeri i ustrajati u življenju evanđelja. Budući da ne znamo kada će on ponovno doći, naša budnost treba biti neprekidna. On nas svojom prispodobom na to upozorava. Neizvjesnost može u nama izazvati strah, jer ne znamo ni vrijeme, ni način njegovog dolaska. No, taj strah treba zamijeniti aktivnim zalaganjem u življenju vjere, nasljedovanju evanđelja, širenju Božjeg kraljevstva na zemlji.

Isusov »Bdijte!« koji u prispodobi označava nespavanje, poziv je na oprez, i to vjerski oprez. Poziv na neprekidnu budnost još od prvih kršćanskih vremena značio je vjersku revnost i duhovnu pripravnost. I kao što Isusov poziv na

budnost ne znači puko fizičko nespavanje, već vjersku aktivnost, tako i mi u vrijeme došašća ranim ustajanjem još za mraka, kako bismo slavili svete mise zornice, zapravo pokazujemo svoju vjersku spremnost i iščekivanje. No, vrijeme našeg vjerničkog bdijenja nije ograničeno samo na vrijeme došašća, nego je cijeli kršćanski život usmjeren pripravi za konačni susret s Kristom.

Isto tako, Isusov poziv na bdijenje znači poziv na ispunjenje zadaće koja nam je povjerena u svijetu, a to je svjedočiti vjeru djelima, donositi Krista i njegovu ljubav drugim ljudima, a ne živjeti ovaj život kao da poslije njega nema ništa. Jer, nakon ovog života započinje pravi život u kojemu ćemo se suočiti s Kristom i svojim djelima.

Oteti se spavanju

Suprotno onome koji bdije je onaj koji spava. Vjerska pospanost velika je opasnost za suvremenog kršćanina. Upadnemo u nju a da nismo ni svjesni koliko je uzela maha. Svakodnevne obveze, problemi, umor od posla i raznovrsnih briga razlozi su zašto ostavljamo svoj duhovni život po strani, da čeka neka bolja vremena. Zaboravljamo da Gospodin može doći već sada, pa onda više nema vremena da se stavimo u stanje vjerske budnosti.

Događa se i da zapadnemo u vjersku rutinu, koja nas opet stavlja u stanje nepripravnosti. Idemo na misu, molimo se, ispovijedamo se, ali to sve činimo iz navike. Ne proničemo dublje u to što nam Gospodin nudi kao sredstvo preko kojeg se s njim susrećemo i vjerski izgrađujemo. Doživljavamo sve kao vjerske dužnosti koje obavljamo, ali rutinski, bez uključivanja srca, te sve ostaje površno i neplodno za naš duhovni rast.

Izazov je kršćanima oteti se vjerskoj pospanosti. Teško je uz teret svakodnevice raditi na duhovnoj izgradnji i biti istinski širitelj evanđelja. Isto tako je teško oduprijeti se upadanju u vjersku rutinu i svaku molitvu, misu, ispovijed doživjeti kao istinski susret s Bogom od kojeg se hranimo kako bismo mogli izvršiti svoje kršćansko u svijetu. Nije lako bdjeti. Teško je ostati budan kada ti se spava, tako je teško ostati i vjerski budan. Zato neka nam ovo došašće bude vrijeme kroz koje ćemo se vježbati u budnosti, kako bismo i nakon njega mogli spremno očekivati Kristov dolazak.

Martin Sudarević,
student Geodetskog fakulteta u Zagrebu

Svaki dan ispunjen obvezama

proizvela i GPS i Google Earth te mora pratiti svjetske trendove ovoga područja.

Martin od početka studija živi u studentskom domu *Stjepan Radić*. Kaže da je zadovoljan smještajem i da ondje ima sve što mu je potrebno.

»Nisam zahtjevan, tako da je meni ovih 12 kvadrata sobe koju dijelim s cimerom dovoljno. Ionako u sobi samo spavam. S cimerom se dobro slažem, a u posljednje vrijeme smo počeli, s obzirom na to da nam je dosadila hrana iz menze, i kuhati u čajnoj kuhinji koju imamo na katu«, navodi on.

Volontiranje

Martin je, otkako je došao u Zagreb, aktivan u crkvi sv. Mati Slobode. Već četiri godine volontira u Školskoj grupi *Družbica Bezgrješne Marije*, a odnedavno je i izabran za njezinog voditelja.

»Družbica Bezgrješne Marije okuplja studente koji u prostorijama crkve besplatno drže instrukcije za učenike viših razreda osnovne škole i sve razrede srednje škole. Broji oko 100 volontera koji imaju obvezu jednom tjedno držati dva sata repetitorije učenicima iz predmeta koji su prijavili«, kaže Martin i dodaje da je zainteresiranost učenika velika, te da svake večeri dva sata dvadesetak volontera podučava četrdesetak učenika.

Navodi i da funkcija voditelja za koju je imenovan podrazumijeva organizirati sve volontere i različita događanja, filmske večeri, duhovne obnove, izlete... Osim instrukcija, Martin je u istoj župi član i studentskog zbora *Mirabilia dei* koji pjeva pod večernjom nedjeljnom svetom misom i animira vjeronauk za mlade koji drži studentski kapelan sv. Mati Slobode, don **Damir Stojić**. Martin je član i subotičkog Vokalno-instrumentalnog sastava *Ritam vjere*, s kojima je nekoliko puta nastupao na Festivalu hrvatskih duhovnih pjesama u Subotici, *HosanaFestu*.

Od početka tekuće akademske godine Martin radi i dva studentska posla – u geodetskom uredu i na Hrvatskoj radioteleviziji.

»Geodetski ured u kojem honorarno radim je jedna mala privatna zagrebačka tvrtka u kojoj imam prilike naučiti i vidjeti ono što bih jednog dana trebao raditi, a na HRT-u radim na postavljanju scene, pozadine i slične fizičke poslove«, kaže on.

Iako ima desetogodišnje iskustvo snimanja raznih festivala i događaja na koje je išao s ocem, a ponešto poput svatova je snimao i sam, kaže da se još uvijek nije »pohvalio« na HRT-u tim znanjem te da u ovom trenutku ne bi odbio i takvu ponudu za posao. Ipak, navodi on da, kad završi fakultet želi raditi u struci kao geodet, a ne kao snimatelj.

J. D. B.

Subotičanin **Martin Sudarević** na studijama geodezije u Zagrebu je već petu godinu, a osim fakultetskih obaveza aktivan je i u zagrebačkoj župi Duha Svetoga, crkvi svete Mati Slobode.

Nakon završene osnovne (*Matko Vuković*) i srednje škole (gimnazija *Svetozar Marković*) na hrvatskome jeziku u Subotici nije dvojio gdje želi studirati.

»Od malih nogu sam htio doći u Hrvatsku na studije jer sam odrastao u takvom ozračju, a s obzirom na to da su se stvorile mogućnosti da završim i osnovnu i srednju školu na hrvatskome, bilo bi šteta da sam otišao na fakultet u Novi Sad«, kaže Martin.

Tehnička znanost

Kako nam objašnjava, ideja za upisom geodezije nije se rodila preko noći, nego se tijekom cijelog njegovog školovanja kristalizirala.

»U osnovnoj školi sam volio matematiku. U gimnaziji sam zavolio fiziku, a sve vrijeme mi je bila zanimljiva i geografija te sam se stoga odlučio za geodeziju jer je ona spoj sva tri predmeta.«

Martin završava preddiplomske studije Geodezije i geoinformatike na Sveučilištu u Zagrebu. Kaže da je zadovoljan izborom fakulteta, ali i da bi pojedine predmete trebalo više modernizirati, jer, kako navodi, geodezija je tehnička znanost koja je

Splitski bend *Dječaci*:

Bezdlučno »u sridu«

Koliko im se god žanr svodi uglavnom na rep i hip-hop, toliko im je stvaralački opus ograničen jedino maštom za koju se mirne duše može reći da je raskošna

Da se kojim slučajem broj pregleda na youtubeu može mjeriti s brojem prodanih albuma LP-ja (gramofonskih Long Playa), makar to bilo umanjeno i za jednu decimalu, splitski sastav *Dječaci* danas bi zacijelo imao onu vrst regionalne slave kakvu su svojedobno imali *Azra*, *Bijelo dugme*, *Leb i sol*... Dobro, usporedba s *Bijelim dugmetom*, bar kada je u pitanju »ideja i poruka« – bez obzira na »generation gap« (generacijski jaz) – sigurno nije najumjesnija, ali je ona poslužila samo kao primjer opsega popularnosti. Zacijelo najpoznatiji i najpopularniji *Lovrinac* danas ima preko 6,5 milijuna pregleda (bolje rečeno preslušavanja) na youtubeu, a vrlo visoki broj posjeta svakako imaju *Bile starke* i *Narodna* s oko 4,5 milijuna, *Dalmacija* s blizu tri i pol (milijuna), *Miris* (2,4), *Maci* (1,4)... Usporedimo li to s drugim današnjim sastavima s prostora bivše Jugoslavije, vjerojatno ih premašuje samo *Dubioza kolektiv*, čija *Himna generacije* na youtubeu ima preko 27 milijuna pregleda! Ali, bilo bi i više nego neprilično o *Dječacima* pisati samo na temelju popularnosti na netu, jer se na taj način suština njihovog vokalnog-glazbenog izraza opasno može približiti usporedbi s nekom od brojnih kreštaljki s ovih prostora.

Koliko im se god žanr svodi uglavnom na rep (kako za sebe kažu na svojoj službenoj internetskoj stranici) i hip-hop (kako ih često drugi definiraju), toliko im je stvaralački opus ograničen jedino maštom za koju se mirne duše može reći da je raskošna. Tematski pokrivaju gotovo sva područja života današnjeg društva, a njihova inteligencija, neupitna obrazovanost i vrhunski smisao za humor naprosto vrcaju iz svake numere koju naprave. Iako zbornici tvrde kako im pjesme nisu socijalno angažirane, upravo ih njihovi tekstovi u tome demantiraju. A tekstovi... Ako ih se pažljivo sluša nerijetko će natjerati suze, bilo od smijeha bilo od tuge; bilo da je riječ o već spomenutom *Lovrinu* ili pak o pjesmi *Siromašan*, koja, osim što pogađa u srž problema tranzicijskog društva, pogađa i ravno u srce (naravno, tko ga »ima«). A kada smo već kod smijeha, iako to izravno nema toliko veze s njihovom muzikom koliko s popularnošću, njihovi intervjui prava su poslastica za sve kojima mrzovolja

nije vrhunac užitka. Kao »preporuku u preporuci« u ovom dijelu izdvojio bih njihov kolektivni intervju pod nazivom »Vraćam se u srednju: Dječaci« (www.srednja.hr) u kojoj **Vojko Vrućina**, **Ivo Sivo** i **Zondo** (tako se oni u javnosti zovu) na sebi svojstven način govore o svom školovanju i onima koji su ih kroz taj proces vodili.

Poseban, i nezaobilazan, dio priče o *Dječacima* (kojima je ime dao Zondo, kojemu je opet pravo ime **Danijel Simon**, inače jedan od rijetkih Zagrepčana koji u Splitu nije samo ljeti nego cijele godine) čine njihovi video spotovi. Naime, tek kada se odgledaju, *Lovrinac*, *Miris*, *Shopping*, *Kamiondžije*, *Siromašan*... dobijaju kompletnu, perfektu kratku filmsku priču u kojoj su do detalja razrađene izuzetno zrele ideje za koje Vojko i Ivo tvrde da im je autor Zondo. Ali, umjesto prepričavanja, to jednostavno treba vidjeti. Ono po čemu se (osim po tekstovima, naravno) *Dječaci* ne razlikuju mnogo od većine ranijih i sadašnjih bendova je ogromna razlika između njihovog studijskog i »proizvoda« uživo. Dovoljno je samo pogledati njihove nastupe, na prošlogodišnjem *Porinu* (*Struja*) ili cjelovečernji koncert na *Exitu* 2012., pa se uvjeriti u to kako je samo rijetkima poput **Márte Sebestyén** ili **Muzsikása**, primjerice, svejedno pjevaju li ili sviraju pred tuncem u studiju ili publikom na bini.

Za ovu grupu, koja svojim bezdlučnim jezikom – poput nekoć *Feral Tribuna* ili danas riječkog sastava *Let 3* – reže sve pore bolesnog društva, vezana je još jedna zanimljivost. Sjećate se **Jure Stublića** i njegovog *E, moj druže beogradski* s početka devedesetih i *E, moj druže zagrebački* **Bore Đorđevića** kao promptnog glazbeno-političkog odgovora? S *Dječacima* je stvar slična, ali bitno drugačija. Naime, nakon što su prije nešto više od dvije godine objavili *Mladu časnu*, duhoviti song na temu uzaludnosti ovog poziva, vrlo brzo se – i to u istom stilu i žanru, što je zaista bitno istaknuti – javila nepoznata *Mlada časna* s pjesmom *Dječaci*, a na temu ispraznosti njihovih života. Slobodni duhom i »nikom slični« (kako za sebe također kažu) *Dječaci* su autoricu pod nazivom *Mlada časna* pozvali da zajedno nastupe na prvom sljedećem koncertu.

I, kada smo već kod koncerata – umjesto nabranjanja njihove biografije, albuma (tri do sada) i nagrada koje svakako možete naći na njihovoj službenoj stranici (djecaci.net) – obavijestimo naše čitatelje u Zagrebu da *Dječaci* upravo večeras nastupaju u *Vintag Industrial Baru* (Savska cesta 160). Ako ste zakasnili, ništa zato – vratite se compu. I uživajte.

Zlatko Romić

Idemo li večeras u kazalište? (88)

U pokušaju slušanja srca izabranice – i svojega

U kazališnoj sezoni 1966./67., među ostalim, upriličene su na subotičkoj sceni i dvije praižvedbe komada **Matije Poljakovića** – komedije iz narodnog života bunjevačkih Hrvata *Ode Bolto na ogled* (18. veljače 1967.) i satire iz suvremenog života *Kad Bog đavlu kumuje* (9. svibnja 1967.), oba djela u režiji **Mirka Huske**. Komediografsko štivo *Ode Bolto na ogled* nastalo je 1964. godine s ciljem da razonodi i nasmiје gledalište tijekom dvosatnog izvođenja. Stoga je ovaj komad, kako zapažaju poneki kritičari, uistinu tek vedro, zabavno i spretno pisan scenski rukopis, ali bez većih literarnih pretenzija (**Rackov**, *Rukovet* 3-4, 1967., 246-247.). Uloge su u nj tumačili: **Milan Pinterović**, **Katarina Bačlija**, **Aleksandar Ugrinov**, **Josip Bajić**, **Eržika Kovačević**, **Stevanka Češljarov**, **Danica Lazarević**, **Geza Kopunović** i **Milenko Rastović**. Redatelj je bio Mirko Huska, on je izabrao i kostime a scenografiju je ostvario **Mihajlo Dejanović**.

Za razliku od drugih Poljakovićevih komada iz narodnog života u kojima on u prvom planu promišljeno uspostavlja visoku razinu dramske napetosti, gradeći sudare između bogatih i siromašnih, odnosno gazda i nadničara, u kontekstu gdje kada pomalo i idealiziranog prikaza životnih prilika i kulturnih obrazaca naših predaka, pa utoliko i pojednostavljenog vrijednosnog sustava na kojem on počiva – s komedijom *Ode Bolto na ogled*, u premijer plan dopijeva sukob različitih naraštaja, budući da se mladi ne žele, a pogotovo ne i doslovce, pridržavati cijele game običaja očeva i djedova, kada je riječ o ženidbi. Mladi hoće poslušati glas svojega i srca svoje izabranice, što je itekako dobro znan motiv, kako u pjesništvu i književnosti tako i u dramskoj literaturi, posebice u tragedijama, od antičkih vremena pa sve do naših dana – a što Poljaković osluškajući svoju spisateljsku darovitost uspijeva sagledati i dramaturški uobličiti s vedrije strane, pronalazeći pouzdan temelj za svoje kazališne uspješnice.

Redovito se tražila – karta više!

Mladi Ivan odbija poći na ogled djevojci koju su mu promućurni odabrali i namijenili njegovi roditelji, jer se on kani oženiti onom djevojkom koju će prepoznati govor njegova srca. Budući da je »pretelju« obećao dovesti sina »na ogled«, njegov se otac u beznadnom pokušaju spašavanja obraza odluči povesti sinovljeva prijatelja Boltu, vedru i veselu osobu, spadala, šereta i izjelicu, a kada se iz ove zamjene zakonomjerno otkoči, oslobodi i pokrene komediografski zamajac, stanu se nizati svakojaški smiješni zapleti i komični prizori. Na kraju, sve se, ipak, dobro završava, zahvaljujući spretnosti i razboritosti djevojke. Sudeći prema prikazima kazališnih kritičara (**Rackov** i dr.) ova je komedija dobro primljena kod publike, jer su mnogobrojni zainteresirani Subotičani i na svim reprizama dokle god je ovo djelo bilo na repertoaru, tražili kar-

tu više, što pokazuje ne samo njihov prevlađujući ukus i želju za razonom, već se može uzeti i uzajamnom mjerom uspješnosti tekstopisca, redatelja i izvođačkog ansambla subotičkog kazališta. Ponajviše njegova prvaka, vrsnog komičara, Geze Kopunovića koji je počevši od iskoraka na scenu, s velikim komadom kruha u rukama, do posljednjega, zaglavnoga prizora izazivao salve smijeha u gledalištu.

Zacijelo je to rezultat uspjele stvaralačke imaginacije, nadogradnje i nadahnutog produžetka scenskog života i ovoga Poljakovićeve lika kojega je Kopunović još ranije, možemo reći, začeo u djelu *Bolto u raju*, praižvedenom 20. veljače 1960., kada su uz njega uloge tumačili još i redatelj Mirko Huska, te glumci **Katarina Bačlija**, **Eržika Kovačević**, **Klara Peić**, **Milan Cvejanov**, **Ivanka Barić** i **Dirjana Dojčić**. Glazba **Milan Asić**, a scenografija **Mihajlo Dejanović**.

Ovo se mirne duše može reći i za još 28. listopada 1950. praižvedenu komediju *Ča Bonina razgala*, koju je režirao Mirko Huska, scenografiju dao **Stevan Jenovac**, kulise slikao **Bela Marki**, a uloge su: uz Gezu Kopunovića tumačili **Pero Vrtipražki**, **Geza Vujkov**, **Klara Peić**, **Giza Katančić**, **Vaso Zorkić**, **Mihajlo Jančikin**, **Miloš Jojkić**, **Nikola Ristić**, **Ana Skenderović**, **Maša Perenčević**, **Đorđe Sremčević**, **Zdenka Mužljaj**, **Radojka Đurkin**, **Žarko Velicki**, **Mačo Merković**, **Milosav Petrović**, **Slava Bulgakov**, **Ilija Petković**, **Vera Petković**, **Karlo Pejić** i **Stevo Nikolajević**, uz sudjelovanje bunjevačke folklorne grupe KUD *Bratstvo i jedinstvo* i tamburaški zbor pod vodstvom **Pere Tumbasa Haje** – obnovljene nakon deset i više godina 22. prosinca 1961., također pred rasprodanom kućom, prepunim gledalištem i maksimalnom zaradom od ulaznica, dok se vani kod stupova uporno tražila karta više! Razumije se, uspjehu predstave *Ode Bolto na ogled* pridonijeli su i drugi glumci, u prvom redu dugogodišnji prvaci **Josip Bajić**, **Katarina Bačlija**, **Eržika Kovačević**, ali i drugi.

Rat s najvećim civilnim žrtvama

Mila majko ako poginemo

Jedne večeri Drugoga svjetskoga rata, najmlađe djetete, djevojčica s fotografije **Kata Pejić, Opacina** (rođ. 1935.), spavajući s majkom u krevetu, iznebuha je zapjevala pjesmu koju je protekloga dana čula na sokaku: »Nas dva brata, oba ratujemo, šta ćeš majko, ako poginemo. Mila majko, žali nas jednako, il jednako, il nemoj nikako.«

Mati **Eva** (rođena **Đanić, Đanina**, 1895. – 1967.) udana Pejić, Opacina, je zaplakala. Njezina dva sina, **Stipan** i **Antun**, od kad su narukovali (odazvali se vojnom pozivu), nisu se javili.

Mobilizirana braća

Stipana, rođenog 1922. g., (na fotografiji prvi u drugom redu, stoji nama s lijeve na desnu) je mobilizirala mađarska vojska u vrijeme mađarske države na ovim prostorima. Nitko nije znao kamo je odveden. Svaki trag se izgubio, i mati i otac **Pava Pejić, Opacin** (1890. – 1958.) sjedi u prvom redu, treći, nama s lijeve na desnu i cijela obitelj s fotografije je tražila bilo kakav nagovještaj o njihovom sinu i bratu. On je imao djevojku i očekivali su njegovu ženidbu, ne vjerujući da netko može tek tako nestati.

Antuna, rođenog 1924. g., (na fotografiji drugi u drugom redu, stoji nama s lijeve na desnu), je mobilizirala ruska vojska. Antun je živio u Bukovačkim salašima. Od ranoga djetinjstva (9 godina) je služio kod gazde koji nije imao djece. Bio je dobro i vrijedno djetete. Svojim vrlinama je osvojio gazdu i gazdaricu, te su ga oni držali kao svoje rođeno djetete. Antun je izrastao u poštenoga

i vrijednoga momka. U svojim razgovorima gazda i gazdarica su nedvojbeno davali do znanja da će on biti njihov nasljednik. Antun je svirao frulu i ljudi su se divili s kakvom je virtuoznošću svirao.

Sjedeći pored prozora, jednoga ratnoga dana, majka Eva je kriknula: »Eno priko polja ide Tunin gazda brez Tune. Mora bit da se štogoda desilo.«

Majčina intuicija nije prevarila. Gazda je došao priopćiti da joj je sin mobiliziran. Ništa nije mogao ponijeti sa sobom, samo su mu naredili da ponese svoje dvije frule. To je bilo sve što su znali o nestanku svoga drugoga sina. O njemu, kao i o prvome, nikada više nisu ništa čuli. A, tražili su... Nitko, pa ni Crveni križ nije mogao ništa saznati o njihovim sinovima.

U ganku Opacine kuće

Prošao je Drugi svjetski rat s najvećim žrtvama civila u ljudskoj povijesti. Sonta je također dala nevine i civilne i vojne žrtve. Puno je ovakvih i sličnih životnih priča o kojima duboko razmišljamo. Stipa i Tuna, dva brata Opacini iz Sonte su zbrisani s lica zemlje kao i mnogi drugi.

Fotografija je snimljena 1942. g., u ganku obiteljske kuće. Osim opisanih osoba, treća u redu, nama s lijeve na desnu stoji Evina i Pavina kći **Ana** (1921. – 2005.). Do nje je sin **Mata** (1926. – 1984.) i sin **Pava** (1920. – 1969.). Do njega je bio na fotografiji sin **Pera** (1929. - nepoznata godina smrti, a fotografija je izrezana). U prvom redu, nama s lijeve na desnu četvrta osoba, stoji sin **Ivan** (1932. – 2006.).

Mala Kata je odjevena u narodnu nošnju, suknju, bluzu i *pregač*. Kosa joj je upletena u dvije pletenice, podignute s jedne i druge strane glave i spojena na tjemenu uzicom od šarene vune. Takva frizura se zove pletenice, a nosile su je samo djevojčice. Ispod suknje su prišivene na podsuknji, na skuta, čipke, *ekleraji*. Ovako opasane da se vide ispod suknje su značile »iroški se urediti«. Mati je također u narodnoj nošnji koju krase voskani *pregač*, tj. pregača rađena tehnikom batika koja je i danas u svijetu iznimno cijenjena. Batik tehnika se sve do početka Drugoga svjetskog rata radila i u Sonti. Kći Ana koja je netom rodila, nosi bijelu maramu i bluzu trenutne lokalne mode.

Opacina kuća je bila mala, bijela, čista, s mirisom na svježe vapno s kojim je bila oličena, s krovom od trske, već za Uskrs okružena ljubicama i zumbulima. Majka Eva je jako voljela cvijeće. Sadila ga je gdje god je stigla. Svoju djecu je »zarazila« ljubavlju za cvijeće, te su i sinovi i kćeri neumorno njegovali cvjetni vrt. Osobno, kada bih ranijih godina čula pjesmu *Kućica u cvijeću*, neminovno mi je u mislima lebdjela slika Opacine kuće. Do današnjega dana slika se nije promijenila, baš kao i slika vječno ožalošćenih roditelja, braće i sestara.

Ruža Silađev

Nagradni izlet za pobjednike XV. Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku

Najbolji recitatori u Osijeku

Dragi Dnevniče,
jutros sam ustala jaaaaako rano. Toliko rano da je još bio mrak. No, nije mi bio problem jer sam znala da je danas 24. studenoga! Dan kada idem na nagradni izlet u Osijek. Osvojila sam ga na XVI. Pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku koji je organizirala Hrvatska čitaonica. Jako sam željela ići na izlet jer uvijek sam samo slušala priče kako su se extra proveli. E

sad sam se i ja extra, extra provela. Ne mogu baš sve ispričati, ali evo nekoliko informacija:

U 6 ujutro (po mraku) smo krenuli iz Subotice. Putom smo stajali kako bi se u autobus ukrkali i drugi recitatori iz Male Bosne, Tavankuta, Đurđina, Lemeša, Berega, Sonthe, Vajske, Plavne... do granice bio nas je pun autobus. Društvo samo tako. Brzo smo se skontali i upoznali.

Skype druženje u OŠ Matko Vuković

U petak, 24. studenog, nekolicina učenika 7. i 8. razreda Osnovne škole *Matko Vuković* iz Subotice koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku prisustvovali su posebnom satu materinjeg jezika na kojem su putem skypea komunicirali s vršnjacima iz Osnovne škole *Rugvica* iz Rugvica.

Suradnju su ugovorile pedagoginja subotičke škole **Svetlana Ilijašević** i pedagoginja škole u Hrvatskoj **Gordana Puljić** prilikom posjeta nastavnika iz OŠ *Rugvica* školi *Matko Vuković* u kolovozu ove godine.

Učenici sedmih i osmih razreda imali su vrlo moderan i interaktivan sat hrvatskog jezika. Kroz razgovor razmijenili su iskustva te razgovarali o njima važnim temama. Učenici su međusobno predstavili svoju školu, aktivnosti u školi te navodili citate iz lektira koje su obradili na satu hrvatskog.

Tehničku potporu subotičkim osnovcima pružila je knjižničarka škole **Nevenka Dulić**. Učenike su okupile i koordinirale suradnju **Julijana Mihalić**,

čeka, knjižničarka u OŠ *Rugvica* i **Sanela Šafer**, nastavnica hrvatskog jezika u OŠ *Matko Vuković*.

S. Šafer

Po dolasku u Osijek prvo smo otišli u Dječje kazalište *Branka Mihaljevića* gdje smo pogledali predstavu *Nije me strah*. Uh, nisam smjela tamo nikome priznati, ali predstava je u nekim momentima bila toliko realna da me doista bio strah. No na kraju smo se svi opustili i shvatili da se i nismo trebali plašiti. Kažu da je ova predstava osvojila već brojne nagrade, sad znam i zašto.

Nakon predstave imali smo prijem. Dočekali su nas i pozdravili vijećnici Grada Osijeka **Vladimir Ham** i književnica **Ivana Šojat Kuči**, te ravnatelj Dječjeg kazališta **Ivica Lučić** i naša draga domaćica **Ljerka Hedl**, bez čije pomoći ni ovaj dan ne bi bio tako poseban. Neki od nas su i recitali. Bilo je puno medija, snimali su nas!

Potom smo otišli u Muzej likovne umjetnosti gdje smo pogledali dvije izložbe i imali malu radionicu. Bilo je ok.

Najviše mi se svidjela šetnja pored Drave i fotkanje na mostu i tijekom šetnje. Dan je bio kao poručen. Sunce je pržilo! Da, da, da! Pržilo koncem studenog. Nevjerojatno ali istinito. Jakne su nam bile višak ali smo ih ipak nosili. Zato su nam selfiji i ispali tako moćni!

Ručak su nam pripremili naši dragi franjevci. Prvo smo posjetili crkvu koja je, btw, puuuuna anđela, nismo ih uspjeli prebrojati. Mislim da ih ima stotinu. Za slasticu smo dobili vanilice smajlija XXL veličine. Ooooo, odlični su bili!

Još malo smo se prošetali Tvrdom, fotkali naravno, družili i tako to, a uspjeli smo na kratko, doduše veeeeeoma kratko, svratiti do *Porta nove* a bio je još i Black Friday! Trebam li ti išta dodati?

Na koncu ipak smo morali doma, ali ne smeta, bilo je baš kako sam i očekivala.

Što?... Što?... Očekuješ još nešto?... Paaaa, za sada neću ništa reći, još nije za priču ali da znaš nešto se valja!

Sigurno ću se i sljedeći put javiti da recitiram. Kad bolje razmislim, to je baš cool. Odoh sanjati, da ne prekidam priču iz Osijeka!

Lijepo sanjaj i ti, Dnevniče!

Promocija knjige *Dnevnik jedne cure i jednog dečka*

Promocija knjige **Vesna Huska** *Dnevnik jedne cure i jednog dečka* bit će održana u petak, 8. prosinca, u čitaonici Gradske knjižnice Subotica, s početkom u 12.30 sati.

Oratorij na župi Isusova Uskrsnuća Priprava za advent

I u župi Isusova uskrsnuća u Subotici jednom mjesečno održavaju se oratoriji. Ovaj posljednji, 24. studenog, bio je u znaku priprave za advent i predstojeće božićne blagdane. Više od pedesetero djece izrađivalo je borove i adventske vijence koje će prodavati u crkvi. Bilo je tu i igara i druženja baš kao i svaki puta. Osmijesi na njihovim licima dovoljno kazuju da je sve bilo odlično.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetnom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.
Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.
Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.
Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310
Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaoone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaoona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel.: 064 305 14 88

Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel.: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

Prodajem autoprikolicu bez atesta. Nove gume, pod od prokroma, ima treći kotač. Cijena 50 eura. Tel.: 024-566-898.

Darujte stablo za predstojeće blagdane

JKP Čistoća i zelenilo poziva građane koji u svojim dvorištima, vikendicama ili na drugim privatnim površinama imaju velika stabla jelke, smrče, duglazije, bora ili nekog drugog adekvatnog četinaru koja im smetaju ili narušavaju objekt ili eksterijer i koja bi svakako bila posječena, da ih daruju gradu.

U ovoj tradicionalnoj akciji javnih i javno-komunalnih preduzeća i subotičke lokalne samouprave, najbolja od ponuđenih stabala po ocjeni nadležne službe bit će stručno posječena, postavljena u centru grada i okićena povodom predstojećih božićno-novogodišnjih blagdana.

Zainteresirani građani mogu se javiti Tajništvu za komunalne poslove, energetiku i promet Gradske uprave Subotica, putem telefona na broj: 024/626-997 (radnim danima od 7 do 15 sati) ili elektronskom poštom: gukomunalno@subotica.rs, do 1. prosinca 2017. godine.

Izabrana stabla će posjeći radnici JKP Čistoća i zelenilo.

JKP Čistoća i zelenilo

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 6. 12. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Leon Ujvari i Maša Kostić imaju po preko 60 plivačkih medalja

Mlađi subotički Plivački klub *Spartak Prozivka* ostvaruje sjajne rezultate na natjecanjima mlađih kategorija. Nižu se nastupi koji se završavaju velikim brojem odličja i trofeja, a plivači iz Subotice često bivaju proglašeni za najbolje natjecatelje u svojim kategorijama.

I na natjecanju u Bečeju osvojili su 46 medalja: 18 zlatnih, 16 srebrnih i 12 brončanih. Među njima se nalaze i odličja koja su osvojili devetogodišnji **Leon Ujvari** i **Maša Kostić** koji se iz vikenda u vikend ističu rezultatima.

Od Leona saznajemo da se plivanjem bavi od pete godine, te da danas, nakon četiri godine provedene na treninzima, ovaj sport voli još više.

»Sviđa mi se sve oko plivanja. Volim dolaziti na treninge, nije mi teško ni to što treniramo pet puta tjedno. Nekada sam na treningu prije škole, nekada poslije, nekada se dogodi i da izostanem, zavisi od obveza u školi, ali najčešće nema propuštanja treninga«, govori Leon Ujvari, pa dodaje:

»Moramo svladati sve plivačke stilove, a meni najviše leži kralul.«

Naš mali sugovornik se ističe po osvojenim medaljama, koje ponosno čuva doma:

»Na posljednjem natjecanju u Bečeju osvojio sam tri zlatne medalje iz pojedinačnih disciplina, u štafeti imam jednu broncu, a na kraju natjecanja sam dobio i pokal kao najbolji sudionik u kategoriji dječaka do devet godina. U svojoj kolekciji medalja, koje kačim na zidu u sobi, sada već imam 63 medalje, ali i devet pokala«, ponosno ističe Leon.

Kako kaže, veoma voli putovati, vrijeme mu proleti u druženju s kolegama iz PK *Spartak Prozivka*, a upitan tko mu je sportski

idol, bez mnogo nećkanja ističe **Michaela Phelps**, jednog od najtrofejnijih plivača svih vremena.

I Leonova drugarica Maša Kostić se može pohvaliti sjajnim rezultatima u dosadašnjoj karijeri. Medalje stižu sa svih strana, a i natjecanje u Bečeju je bilo uspješno za malu Mašu, kako u pojedinačnim disciplinama, tako i u štafeti.

»Bavim se ovim lijepim sportom već pet godina, a kada je natjecateljska sezona onda redovno stižu medalje. Čuvam sve osvojene medalje, kačim ih kod mene u sobi na zid, a za sada imam preko šezdeset medalja. Najviše je osvojeno u mom omiljenom stilu – kralulu.«

Treneri kažu da se medalje na natjecanjima samo pakuje, odnosno da se one prvo osvoje na treninzima. Naša mala sugovornica potvrđuje da je tako:

»Treniramo u klubu redovno, svakog dana su treninzi, samo ih nema nedjeljom, a vikend je obično rezerviran za natjecanja. Uspijevam uskladiti sve obveze u sportu i školi, nemam za sada nikakvih problema, odličan sam čak.«

Maša ističe da veoma voli plivanje, te da je rano shvatila da je ono veoma dobro i za zdravlje čovjeka, što je bio dodatni motiv da bude još upornija.

»Za ove četiri godine koliko treniram plivanje stekla sam mnogo prijatelja i prijateljica, volim i kada idemo na natjecanja, a najljepše mi je bilo kada smo išli u Kragujevac.«

I Maša ima svog sportskog idola, a riječ je o čuvenoj mađarskoj plivačici **Katinki Hosszú**.

»Ona je jedna sjajna plivačica, najbolja je«, ističe Maša, a mi dodajemo da ova mađarska plivačica s 45 zlatnih svjetskih medalja zaista i jeste odličan izbor za sportskog uzora.

D. Vuković

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Bodovi za mirniji zimski san

SRIJEMSKA MITROVICA – U posljednjem jesenskom kolu *Bačka 1901* je na gostovanju u Srijemskoj Mitrovici, kod fenjeraša *Radničkog*, pobjedom od 1:2 (0:2) osvojila nova tri boda. Ovo je bila četvrta utakmica bez poraza otkako je ekipu preuzeo trener **Ćirić** iz Odžaka. Ovu vrlo tvrdi i nervoznu utakmicu odlično je vodio arbitar **Zeljko** iz Crvenke. Domaćini su od početka napadali, ali jalovo, jer pred vratima Subotičana nisu imali igrača koji bi bio u stanju realizirati neku od stvorenih prigoda. S druge strane, u obrani su napravili nekoliko katastrofalnih grešaka, od kojih je dvije, u 36. i 41. minuti, iskoristio vispreni **Tumbas**. U nastavku domaćini su bili još agresivniji, imali su stalnu inicijativu, ali bez izrazitih prigoda za postizanje zgoditaka. Uspjeli su samo umanjiti poraz zgoditkom u 53. minuti, kad je loptu nakon udarca jednoga od domaćih napadača netko skrenuo i prevario do tada nesavladivog vratara **Gabrića**. I pored velikog pritiska domaćina, ali i vrlo opasnih kontri Subotičana, promjene rezultata do kraja utakmice nije bilo. Ovom pobjedom *Bačka 1901* popela se na 13. mjesto, pa će proljetni dio prvenstva dočekati s više optimizma. U klubu se nadaju i da će trenera Ćirića uspjeti privoljeti na dugoročniju suradnju. Proljetnu polusezonu Subotičani će otvoriti gostovanjem u Prigrevici, kod petoplasiranog *Bratstva 1946*.

Vojvođanska liga Sjever

Dominirali za neodlučno

TAVANKUT – NK *Tavankut* je u 15. kolu bio vrlo gostoljubiv i poklonio bod četvrtoplasiranom *Potisju* iz Kanjiže. Krajnji rezultat od 2:2 (1:0) nije realan odraz zbivanja na travnjaku, nego su napadači domaćina nes(p)retno reagirali i u situacijama u kojima je bilo teže zapucati nego svladati gostujućeg vratara, pa su mu tako omogućili da ponese epitet igrača utakmice. Tavankučani su sve vrijeme dominirali, stvarali vrlo izgledne prigode, ali i promašivali. U prednost su došli u 30. minuti, strijelac je bio **Ćuk**. Do odmora su stvorili još nekoliko ozbiljnih prigoda, a u dva navrata je i gostujući vratar bio bolji od domaćih napadača u situacijama jedan na jedan. Tavankučani su dominirali i u drugom poluvremenu. Već u 52. minuti odlični sudac **Štulić** iz Apatina dosudio je penal za domaćina, ali je izostala realizacija. Po nekom nepisanom pravilu kazna je uslijedila nakon tri minute, kad su gosti poravnali nakon jednog od rijetkih napada. Poslije još nekoliko stopostotnih zapucanih prigoda domaćina uslijedio je novi hladan tuš u 75. minuti za prednost *Potisja*. Na poravnanje se nije dugo čekalo: iskusni **Pletikosić** je postavio krajnji rezultat u 78. minuti. Tavankučanima je ovaj pogodak ulio dodatnu snagu, do kraja utakmice igralo se na jedna vrata, međutim, napadači Tavankuta nisu imali svoj dan, pa je utakmica završena miroljubivim rezultatom. Tavankučani će prezimiti na 11. mjestu, a u prvom proljetnom kolu ugostit će ekipu preposljednjeplasiranog *Tekstilca* iz Odžaka. »Na koncu jesenske polusezone moramo biti zadovoljni plasmanom. Po igrama je trebalo biti bolje, ali su naši napadači na više utakmica pokazali krajnju neefikasnost, a obrana nam je zbog ozljeda i kazni

najčešće bila nekompletna. Tako smo i ovu utakmicu odigrali bez obojice standardnih štopera, što je protivnik itekako znao kazniti. Nadam se da će u zimskoj pauzi ozljede biti sanirane, a uz dobre pripreme proljeće bi nam trebalo biti uspješnije nego jesenska polusezona«, kaže predsjednik NK *Tavankut* **Marko Berberović**.

Somborcima novi bodovi u gostima

SOMBOR – U posljednjem jesenskom kolu *Radnički* je na domaćem travnjaku osvojio nove bodove, porazivši vrlo solidnu ekipu *Poleta* iz Karavukova rezultatom 2:1 (1:1). Ovom, trećom uzastopnom pobjedom Somborci će kao četvrtoplasirani otići na zimsku pauzu. Domaćini su bili bolji takmac, a do trijumfa su došli u samom finišu utakmice. Od početka su igrali lepršavo i ofenzivno i stvorili nekoliko vrlo ozbiljnih prigoda. *Radnički* je u minimalnu prednost došao u 29. minuti pogotkom **Resanovića**. Svega četiri minute kasnije gosti su poravnali. Domaćini

ovaj zgoditak spočitavaju sucu **Mudriniću** zbog nedosuđivanja očitog prekršaja na **Karasu**, što su gosti iskoristili za brzi napad i poravnanje lob-udarcem s tridesetak metara. Uslijedila je opsada vrata Karavukovčana, međutim, svi pokušaji domaćih završili su bezuspješno. U nastavku *Radnički* igra još ofenzivnije, stvarajući zrele prigode, no, lopta jednostavno nije htjela u mrežu gostiju. Ovakva igra krunisana je pogotkom samo dvije minute prije isteka regularnog dijela utakmice. Agilni **Žeželj** je s desne strane poslao povratnu loptu, **Lučićev** pokušaj gostujući vratar je obranio, a odbijenu loptu **Sazdanić** je sa šest metara ubacio u mrežu. Bio je to i krajnji rezultat ove vrlo kvalitetne utakmice, a Somborci s puno optimizma čekaju proljetnu polusezonu, koju će otvoriti na svojem travnjaku utakmicom protiv *Potisja* iz Kanjiže.

Ivan Andrašić

Natječaj KLD Rešetari

KLD Rešetari je raspisalo Natječaj za XXI. zbornik pjesama hrvatskih pjesnika koji žive u iseljenuštvu i članova Književne sekcije 2 9 2 KLD Rešetari iz Rešetara. Svaki pjesnik sudjeluje s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu te dostaviti na e-mail adresu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata (jedna pjesma – jedna stranica) na adresu Društva. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoj kratki životopis do šest rečenica (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi te adresa stanovanja).

Generalni pokrovitelj Susreta je predsjednica Republike Hrvatske, a pokrovitelji Zbornika pjesama Hrvatska matica iseljenika i Brodsko-posavska uz Poglavarstvo Općine Rešetari. Izdavač Zbornika je KLD Rešetari Rešetari, a urednik **Ivan De Villa**. Izbor radova će izvršiti: mr. sc. **Ivan Slišurić**, prof. književnik, Nova Gradiška; dr. sc. **Stjepan Blažetin**, prof. književnik, Pečuh; mr. sc. **Đuro Vidmarović**, književnik, Zagreb.

Također, objavljen je i Natječaj za XI. zbornik pjesama mladih hrvatskih pjesnika – mladih od 18 godina - koji žive u iseljenuštvu i mladih članova Književne sekcije 2 9 2 KLD Rešetari iz Rešetara. Mladi autori radove trebaju slati na e-mail adresu ili adresu Društva do 15. siječnja iduće godine.

Radove slati na adresu:

KLD REŠETARI

Vladimira Nazora 30

REŠETARI

35400 NOVA GRADIŠKA, HRVATSKA

e-mail: devillaivan@gmail.com

GRADSKA UPRAVA**GRADA SUBOTICE****TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO**

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i člancima od 60. do 73. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11)

oglašava

**JAVNI UVID U NACRT PLANA DETALJNE REGULACIJE
ZA DIO PROSTORA MZ »ŽELJEZNIČKO NASELJE«
U DIJELOVIMA BLOKOVA 13.1 I 13.2, IZMEĐU MAJ-
ŠANSKOG PUTA, ULICE PARTIZANSKIH BAZA I
HRASTOVE ULICE U SUBOTICI I NACRT PLANA
DETALJNE REGULACIJE ZA DIO RADNE
ZONE MALI BAJMOK**

Javni uvid može se obaviti od 1. prosinca 2017. do 5. siječnja 2018. godine, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Planove u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 14), do 5. siječnja 2018.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 16. siječnja 2018. god. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

GRAD SUBOTICA**GRADSKA UPRAVA****TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO**

U skladu s člankom 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14 i 145/14)

oglašava

**RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE GENERALNOG
URBANISTIČKOG PLANA SUBOTICA –
PALIĆ DO 2030. GODINE**

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice* broj 27/2017.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 1. do 15. prosinca 2017. godine radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni da utvrđuju uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 14 ili 15), Trg slobode 1, do 15. prosinca 2017.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

U NEKOLIKO SLIKA *Serbia Fashion Week* u Novom Sadu

Iz Ivković šora

Okolo, naokolo

piše: Branko Ivković

Faljni čeljadi, moja. Iđem ja tako i guram biciglu, izbacila mi bajlag, valjda se ožuljala manila, al nije rđavo malkoc i gurat. Kažu i doktori da je to zdravo dobro za zdravlje, triba se što više krećat, ić pišće i radit. Borme ja baš ne virujem zdravo u doktore, al to njim virujem. Toliko je već svita bolešljivo, sve nike nove bole. Te fali nam ovo, te ono, pa kako gledim dok guram biciglu fajn je svit i debo, čeljadi moja. Ta nije ni čudo kad nas samo kljukaju s ovim kojikakim modernim ilima, a sve na brzinu. Ta i šta mož čestito poist čovik kad je po cili dan na poslu. Nije to borme više ono staro vrime kad si očo na poso, a u svakoj fabriki lipo kujna, pa danas ovo kivanje, sutra ono. Sidneš lipo ko čovik, naideš se pa natrag na poso. Sad onako s noga, ako i to stigneš. Jeto, na priliku di sam poslidnji put radio se ilo iz ruke, pa ako si stigo poist dobro, ako nisi onda lipo ostaviš za posli. Skonto ja da to više nije za me, najlipče je kad se to lipo skuva pa sidne za astal kod kuće, makar bila s paradičkom čorba i uzlivanca svaki dan ne marim a ne onako ko kaki džukac pored taraba... Ne znam više koliko guram, susto sam fajn, kurtala bilo i zdravog života i doktorskog divana. Ne bi bilo zgoreg da kogod od seljana natrče s limuzinom pa da me i ponese natrag iz varoši. Zareko sam se da me varoš više neće vidit fajn vrimenta. Kad god mi triba ić u nju, uvik mi se štogod trevi što ne valja. Jeto, uspio sam otić, rišit se od novaca, platio porez za ovu godinu i kad sam krenio naki bisan i nesvoljan na salaš još mi i bicigla zatajila. Kugod da i ona tira niki inat i na strani je ovi što naplaćivaju i ajer što ga dišemo. Neg, jeste l čuli novo? Veli mi niki dan moj rođo Joso da je vidio na televiziji, jednoj varoškoj što ja ne možem gledat jel nemam tu leniju što se priko telefona plaća, da ima viška rabadžija u ovim kojikakim službama. Oma sam se poplašio da će sad sve spremačice i kojikake prave rabadžince nastradat, i ko da sam proreko. Neću više ni spominjat, misliće kogod da sam kaka vračara, božem prosti. Al jutros sam se našo s jednom rođakom iz sela, ona je spremačica u jednom varoškim preduzeću, doduše sad već bivša. Veli mi kečili je med prvima, a provela je više od dvajst godina. Žao mi je jel sam se oma sitio da sam i ja tako kečen, i to dvared već. Niki dan sam isto tako pročito kod nas na tabli prid domom da se ukida i sekretar, a radio samo za po plate i na četiri sata, kugod da sam znao da će baš ti smetat. Ko imali su zdravo velike plate, pa su na štetu. Al mi krivo što neće niko ni dotaknit, makar okolo, naokolo one što su došli šetat se s jednom artijom po cio bogov dan, a dobijat dvostruku nadnicu. A niko nam nije kriv što ne znamo izabrat pravu stranu već iza-beremo uvik te koji ne mogu ništa pomoć. Neg, iđem ja lipo ode malkoc sist na jardu i odmorit noge. Kako vidim, danas mi suđeno ić skroz pišće do salaša, a čim stignem naiće bar nji dvoje-troje. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Ko bi se tude snašo

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva prvać vidijo na sokočalu da će se u Varoši napraviti velika konferencija i da će dojt puno pametni, ni š velikima i najvećima školama. Kažu, divaniće se ko su, šta su i otkud su došli Bunjevci. Veli njegove iće i on, još otkako išo u Varoš na veće škole, pa i potli otkako ošo u soldate, za nji imade posebno misto u njegovom srcu. Š njim u škulu išo još jedan iz njegovoga sela, njegove iz koikaki brdina dono nikaki ajziban potli velikoga rata, pa digod sto, nekoliko familija znalo izajt i tude se naselit. On došo na svit u bać Ivinomu selu, al brdine o njegovi stari nisu izašle iz njega ni do dan danas, nit će ikada. Bać Iva dilijo klupu š jednim salašarom, Josom, kažu njegovi o davnina poznati u Varoši ko stara bunjevačka familija, dosta imućna. Pišu se Rvati, ko i on i njegovi Šokci. Svake nedilje bi se lipo navukli u starovircka ruva, pa familijarno u Varoš na misu i to u veliku crkvu, nu što ima dva tornja. I bać Iva išo na misu svake nedilje, al u njegovomu selu. Njeva crkva imade samo jedan toranj, pa mu velika želja bila da na misu jedamput otide u tu veliku u Varoši. To u divanu spomenijo Jose, a Josa vada reko njegovima, pa ga pozvali da u jednu nedilju ostane u Varoši, pa će š njima na misu. Brzo potli toga i osto, pa potli mise moro i ko nji na salaš na ručak, a pridveće ga Josin dada odno na štaciju, pa doma ošo na ajzibanu. To mu bilo vada najmilije sićanje iz godina ka išo u Varoš u škulu. Vaj iz njegovoga sela mu se svakoga ponediljka prid cilim razredom prdačijo, veli eto kaki je tupav i kako viruje u makaršta, juče ope bijo na mise. A jako gadno divanijo, svaka druga mu bila covka. Zoto ga niko u razredu baš i ni voljijo, pa se svi znali protirivat š njim. Ni derani ni cure onda nisu covali ko vi danas, a nisu baš voljili ni slušat covke. Ka su svršili škulu u Varoši, ošli svaki na svoju stranu, a Josu život odvejo na drugi kraj svita. Posvršavo najveće škole, nazarađivo se ni sam ne zna koliko, a otkako se penzioniso, došo natrag na njev salaš. Pa eto, ka već vidijo da će bit ta konferencija, ponado se da će dojt i Josa, pa makar tamo da se vidu. Uvijek se voljijo vidit i sa dosta njegovi iz Varoši, a saće lipo svi bit na jednomu mistu. Ništa mu to onda izgledalo daleko, al dan po dan, vrime samo ide, pa tako došla i ta konferencija. Sijo na ajziban, pa ka došo u Varoš, ošo upravo tamo di će konferencija i bit. Sijo, gleda okolo, slabo koga i poznaje. Nema nikoga o njegovi, nema ni Jose. Nema ni ni što ji kadikad viđa na priredbama, ni ni što ji viđa u crkve. Potli, ka se počelo divanit, vidijo i zašto. Oma razumijo da to nisu ni njegovi Bunjevci što se pišu Rvati, vi se i pišu Bunjevci. Još ka njevi učenjaci stali tolmačit koišta drugače o njegovi, sve mu se izmišalo. Oma se sitijo i da su njegovi Šokci kadgoda bili nadničarcka sirotinja, a Bunjevci pope, fiškalji, učitelji i doktori. »Ko zna, možda se i izdilili zoto što su pripametni, pa neće jedno drugomu popuščat!«, veli ko za se. Vi okolo ga stali malo čudno agledat.

RECEPT NA TACNI

Medenjaci

Već smo napravili uvod za praznične kolače i ugođaje, a neizbježan detalj su svakako medenjaci. Puno vremena mi je trebalo da nađem dobar recept za medenjake koji ne može omanuti. Ako ste u istoj potrazi, vrijeme je da je zaustavite. Nema pogreške s ovim receptom. Neka već ovog vikenda vaš dom zamiriše na cimet i medenjake.

Potrebno: 350 g brašna / 50 g šećera u prahu / 1 jaje / 1 žumanjak / 85 g margarina / 1/2 žličice soda bikarbonate / 125 g meda / 1/2 žličice cimeta / 1/2 žličice muskatnog oraha mljevenog / malo karanfilića.

Postupak: Nema posebnog slijeda miješanja. Najbolje je početi sa suhim sastojcima, pa dodati jaja i margarin, pa med. Sve to dobro umijesiti, ostaviti da tijesto malo odstoji, te razviti oklagijom i igrati se modlama. U dućanima je velika ponuda raznih novogodišnjih modli, te ne oklijevajte. Obvezni su džindžer čovječuljci, borići, zvona, srca, čizmice, zvjezdice i sve ostalo što vam dođe pod ruku. Medenjake peći desetak minuta na temperaturi od 180 stupnjeva. Neka čarolija krene iz pećnice. Uživajte u toplini koju ovo zimsko razdoblje donosi.

Dodatak: Kolačiće možete i šarati, a staromodni način je i najbolji i za njega vam je potrebno 100 grama šećera u prahu i 3 žlice limunovog soka. Pomiješajte šećer i sok od limuna. Glazura ne smije biti previše gusta, ali ne smije se ni razlijevati. Pripremljenu smjesu staviti u vrećicu za ukrašavanje ili u plastičnu vreću za zamrzivač kojoj ćete probušiti rub i ukrašavanje može početi.

Prijedlog: Obradujte nekog dragog tako što ćete mu pokloniti nekoliko komada lijepo ukrašenih medenjaka upakiranih u celofan ili medenjake prije pečenja probušite pri vrhu i koristite kao ukras za vaš novogodišnji bor.

Gorana Koporan

**PETAK
1.12.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:08 Riječ i život: Advent je više od iščekivanja
12:00 Dnevnik 1
12:26 Zaljubljena u Ramona
13:16 Dr. Oz
14:02 Normalan život
14:59 Dobar dan, Hrvatska
15:59 Detektiv Murdoch
16:58 Vijesti u 17
17:18 Kod nas doma
18:08 Daj pet
18:58 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:03 Predsjednička igra, američki film
21:50 Romance velikih umjetnika: Federico Fellini & Giulietta Masina, dokumentarna serija
22:37 Eurojackpot
22:47 Hrvatska za 5
23:42 Dnevnik 3
00:15 Crna lista
00:56 Don Matteo
01:55 Detektiv Murdoch
02:38 Predsjednička igra, film
04:21 Dr. Oz
05:03 Skica za portret
05:18 Kod nas doma
06:03 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Neustrašiva Freja
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat: Živjeti u Rimskom Carstvu
10:04 Degrassi
10:30 Lavlji brlog, serija
11:00 Paul O'Grady i ljubav prema psima
11:30 Zločinci u odijelima
12:17 Pite i pudinci Paula Hollywooda, dokumentarna serija
13:06 Vesela zabuna, američko-kanadski film
14:35 Hit dana
14:45 Najbolje vrtne kućice

15:30 Ždrijeb za nogometno SP 2018. - emisija
16:00 Ždrijeb za nogometno SP 2018, prijenos
17:10 Ždrijeb za nogometno SP 2018. - emisija
17:42 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:30 Goldbergovi
18:53 Ikone 20. stoljeća
19:00 Kronike Matta Hattera
19:24 Hit dana
19:30 POPROCK.HR
20:05 Umrorstva u Midsomeru
21:50 Viši inspektor Banks
23:25 Nestanak
00:20 Goldbergovi
00:40 Sve zbog jednog dječaka
01:00 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
2.12.2017.**

07:07 Klasika mundi: Bečka filharmonija pod ravnanjem Herberta von Karajana izvodi 5. simfoniju P. I. Čajkovskog, P.
07:53 Posljednji izazov, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:11 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Sigurno u prometu
13:45 Duhovni izazovi
14:20 Prizma
15:40 Zdrav život
16:10 Potrošački kod
16:36 Bonton
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Škola kroz igru
17:40 Lijepom našom - Mostovi kultura Kopar
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:04 lead in pp
21:42 Sljedeća tri dana, američki film
23:55 Dnevnik 3
00:30 Vremenski policajac, američko-japanski film
02:07 Posljednji izazov, američki film - ciklus klasičnog vesterna
03:39 Umrorstva u Fjalbacki, mini-serija
05:19 Potrošački kod
05:45 Manjinski mozaik: Škola kroz igru

06:00 Bonton
06:03 Skica za portret
06:16 Veterani mira
07:01 Prizma

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Neustrašiva Freja
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Ljetni kamp
10:30 Lidijina kuhinja
10:55 Vrtlarica
11:25 Veliki snovi, a malo prostora
12:30 Špica, riva, korzo
14:15 Umrorstva u Midsomeru
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Smogovci, serija
17:00 Tajna starog tavana, film za djecu
18:40 Kronike Matta Hattera
19:00 Michel, crtana serija
19:15 HRT TOP 20
20:05 Brooklyn, britansko-kanadsko-irsko-belgijski film
22:00 Operacija zlatna groznica: Rijeke i jezera, dokumentarna serija
22:55 Motel Bates
23:45 Beaver Creek: Svjetski skijaški kup - spust
00:45 Sve zbog jednog dječaka
01:05 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
3.12.2017.**

08:00 Sve je počelo u Napulju, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Turjaci: Misa, prijenos
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:04 Mir i dobro
15:34 12 Gifts of Christmas, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Šifra, kviz
21:01 Republika: Velikani, dokumentarna serija
21:54 Prijelomna otkrića:

Dekodiranje mozga, dokumentarna serija
22:42 Dnevnik 3
23:11 Vijesti iz kulture
23:25 Oslobođanje, američki film
01:10 Nedjeljom u dva
02:05 Sve je počelo u Napulju, američki film
03:40 Umrorstva u Fjällbacki, mini-serija
05:10 Plodovi zemlje
06:00 Split: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Neustrašiva Freja
07:00 Juhuhu
09:00 Poirot
10:35 Umrorstva u Midsomeru
12:10 Čudesni svijet Gordona Watsona: Lord Cholmondeley - aristokrat i kolekcionar, dokumentarna serija
12:40 Dobar, bolji, najbolji ... britanski slastičar
13:40 Luka i prijatelji
14:10 kreativac
14:35 Vrtlarica
15:05 Indeks
15:35 Magazin Lige prvaka
16:05 Magazin Europske lige
17:00 Košarka, PH
18:55 Beaver Creek: Svjetski skijaški kup - veleslalom
19:30 Garaža: Nola
20:05 Katarina Velika, serija
20:50 Svjetski skijaški kup - veleslalom
21:40 Na teži način, film
23:30 Graham Norton i gosti
00:15 Sve zbog jednog dječaka
00:35 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
4.12.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Anka, dramska serija
20:55 Tada & Sada - Hrvatska, dokumentarna serija
21:50 Reprizni program
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:23 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:03 Detektiv Murdoch
00:48 Don Matteo
01:38 Najbolja božićna zabava, američki film
03:08 Dr. Oz
03:48 Žene, povjerljivo: Moje vrijeme, moji snovi
04:38 Reprizni program
05:08 Kod nas doma
05:53 Zaljubljena u Ramona

06:03 Riječ i život
06:33 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Degrassi
10:30 Lavlji brlog, serija
11:05 Indeks
11:35 Zločinci u odijelima
12:30 Pite i pudinci Paula Hollywooda, dokumentarna serija
13:15 Kratki dokumentarni film / glazbeni spotovi
13:30 Najbolja božićna zabava, američki film
15:05 Najbolje vrtne kućice
15:50 Hit dana
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 City Folk 2017 Best of
17:10 Kratki dokumentarni film
17:30 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Tatin sin, američki film
22:50 Izbor za Kraljicu Hrvatske 2017., snimka
00:05 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
00:25 Sve zbog jednog dječaka
00:45 Noćni glazbeni program

**UTORAK
5.12.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti

10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
 11:10 Glas domovine
 11:35 Informativka
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Zaljubljena u Ramona
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Znanstveni krugovi
 14:30 Zdrav život
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 16:00 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 U svom filmu, talk show
 21:05 Kozmos: Oslobođeni svijet, dok serija
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:23 Crna lista
 00:08 Detektiv Murdoch
 00:53 Don Matteo
 01:43 Božićno dijete, film
 03:08 Dr. Oz
 03:50 Žene, povjerljivo!
 04:40 Glas domovine
 05:05 Informativka
 05:10 Kod nas doma
 05:55 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
 06:33 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
 09:30 Školski sat:
 10:00 Degrassi
 10:30 Lavliji brlog, serija
 11:05 kreativac
 11:35 Zločinci u odijelima
 12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda,

dokumentarna serija
 13:15 Kratki dokumentarni film / glazbeni spotovi
 13:30 Božićno dijete, američki film
 15:05 Najbolje vrtne kućice
 15:50 Hit dana
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Vijadukt Millau: most na nebu, dok film
 17:40 Dr. Bergmann, seoski liječnik
 18:30 Goldbergovi
 19:00 Kronike Matta Hattera
 19:20 Glazbeni spotovi
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Žene, povjerljivo!
 21:00 Dok si spavao, film
 22:45 Zakon i red: Odjel za žrtve
 23:35 Brooklyn 99
 00:05 Goldbergovi
 00:25 Sve zbog jednog dječaka
 00:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 6.12.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
 11:10 Eko zona
 11:35 Bonton
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Zaljubljena u Ramona
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Potrošački kod
 14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 16:00 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera

19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 19:59 LOTO 7/39
 20:05 Indijski slon, dokumentarni film
 20:59 Starije o neponovljivima: To je moj rodni kraj, dokumentarna serija
 21:29 Pola ure kulture
 22:00 Otvoreno
 22:55 Dnevnik 3
 23:28 Crna lista
 00:13 Detektiv Murdoch
 00:58 Don Matteo
 01:48 Brzi Freddie, udovica i ja, britanski film
 03:03 Dr. Oz
 03:46 Žene, povjerljivo! Menopauza na sav glas
 04:36 Eko zona
 05:01 Bonton
 05:06 Kod nas doma
 05:51 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
 06:33 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
 09:30 Školski sat:
 10:00 Degrassi
 10:30 Lavliji brlog, serija
 11:05 Luka i prijatelji
 11:35 Zločinci u odijelima
 12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dok. serija
 13:30 Brzi Freddie, udovica i ja, britanski film
 15:00 Najbolje vrtne kućice
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Sahara s Michaelom Palinom: Granica u pijesku, dok. serija
 17:40 Dr. Bergmann, seoski

liječnik
 18:30 Goldbergovi
 19:00 Pustolovine Prudence Petitpas, crtana serija
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Nogomet, LP - emisija utakmice
 20:45 Nogomet, LP - prijenos
 22:35 Nogomet, LP - emisija i sažeci
 23:25 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:15 Brooklyn 99
 00:45 Goldbergovi
 01:05 Sve zbog jednog dječaka
 01:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 7.12.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
 11:10 Leteći fratar, emisija pučke i predajne kulture
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Zaljubljena u Ramona
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Sigurno u prometu
 14:30 Prometej
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 16:00 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 Šifra, kviz
 21:00 Milijarde, serija
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Dobra žena
 00:10 Detektiv Murdoch
 00:55 Don Matteo

01:40 Božićna priča o mačku i vatrogascu, film
 03:05 Dr. Oz
 03:50 Žene, povjerljivo! Žena šef
 04:40 Leteći fratar, emisija pučke i predajne kulture
 05:10 Kod nas doma
 05:55 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
 06:33 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
 09:30 Školski sat:
 10:00 Degrassi
 10:30 Lavliji brlog, serija
 11:05 Pozitivno
 11:35 Zločinci u odijelima
 12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda
 13:30 Božićna priča o mačku i vatrogascu, film
 15:00 Dokumentarna serija o uređenju doma
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Sahara s Michaelom Palinom: Na putu prema Timbuktu
 17:40 Dr. Bergmann, seoski liječnik
 18:25 Glazbeni spotovi
 18:55 Nogomet, Europska liga: Rijeka - Milan, prijenos
 20:50 Nogomet, Europska liga, emisija
 21:15 Posljednji posao, film
 23:00 Nogomet, Europska liga, sažeci
 23:25 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:15 Brooklyn 99
 00:45 Sve zbog jednog dječaka

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Advent u Zagrebu

Tragom zvona i mirisa cimeta

Vrijeme je da *Priroda i društvo* zalutaju i u velike gradove, a odličan povod za to je advent. Prosinac je, miriše snijeg, a mirišu i medenjaci, kuhana vina, čajevi, osmjesi i darivanja. Najljepše mjesto za osjetiti to ozračje, izuzev topline vašega doma, jesu svakako trgovi, parkovi i katedrale velikih gradova. Advent u Zagrebu počinje sutra, te imamo idealan tajming i dovoljno vremena odvažiti se na iznenadni izlet, a kako traje do 7. siječnja 2018. godine svi oni koji su spriječeni imaju priliku ovu ideju prenijeti na neki od narednih vikenda. Bilo kako i bilo kad, ne propustite ovu ideju i priliku.

Pripreme nisu velike, ali su potrebne. Kao što to biva: kad je zakucala Kata, zakucao je i mraz na vrata, pa predložimo da obavezno pripremite toplu zimsku jaknu, šal, kapu i rukavice, obujete tople čizme i to bi bilo to. Do Zagreba vode gotovo svi putokazi i ceste te ćete se tu lako snaći. Kako je izbor ključnih točaka koje bi trebalo obići velik, plan mora postojati, a vi ćete ga korigirati u odnosu na vrijeme i u odnosu na to jeste li već imali priliku zaljubiti se u Zagreb ili će vam ovaj susret biti tek prvi obilazak ove ljepote. Kako bilo, grad je divan, okićen i zove vas.

Priprema, pozor, sad!

Otkuda krenuti nego od centra zbivanja, advent u jednom od najljepših parkova Zagreba? Pričamo, naravno, o Zrinjercu. Aleje od preko 200 platana su uvijek posebne ali samo sada će biti obasjane s tisuću lampica i posebnom energijom. Ako vas Božić asocira na sentimentalnost i oda je zvuke klasike, onda smo odmah uboli u srž. Cijeli park miriše po starim specijalitetima i vraća u djetinjstvo i najstarije posjetitelje. A kad ste već tu, ne propu-

stite priliku prošetati cijelim parkom i obići poprsja znamenitih hrvatskih ličnosti **Julija Klovića, Andrije Medulića, Krste Frankopana, Nikole Jurišića, Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Ivana Mažuranića.**

Dozvolite da vas uhvati panika i strah da nećete uspjeti sve obići jer će vam se upravo to dogoditi. I kada se izborite s paničnim momentom, pohitajte u *Ledeni park* te dozvolite čaroliji da se dogodi. Dakle, ambijent iz bajke, akteri u klizaljicama i vi u glavnoj ulozi. Društvo vam prave svi željni aktivnosti na ledu, a za okruženje se brine priroda. Proverena i savršena kombinacija, a to što ne umijete klizati nije problem, ima vam tamo tko pokazati. Naravno, u igri na ledenom podiju su odlična glazba i sjajne delicije.

Život je zabavan

Ako ste i nakon klizanja poletni i željni dalje akcije, iskoristite bajkovito raspoloženje koje je klizalište probudilo i obilazak Zagreba nastavite na glavnom gradskom trgu u »Glavnoj božićnoj bajci«. Maštovit ambijent sa sjajnim programskim sadržajem i odličnom gastronomijom okrijepit će vas i tražiti još od vašara. Idealna prilika da zbršete na neko mjesto koje nazivaju »Life is a circus«. Možda će ispasti da vas vozamo i da ste blizu već bili ali svako mjesto mora dočekati idealan moment, a ovo je upravo idealan za *fuliranje*. Zagrebački Strossmayerov trg, između Zrinjevca i Tomislavca, odlično je mjesto za sve klaune, gutače vatre, štulaše, glazbenike i čitav niz ponuda za sladokusce, od jela na žlicu, slanih zalogajčića, nezaobilaznog grilla ali i tradicionalne germ knedličke i palačinke, kao i brojna iznenađenja.

Naravno, ovdje je popis mogućnosti tek počeo. Sve ih je više, a rubrika nam je sve kraća. Novina je da se ove godine priključio i Arheološki muzej pa ćete moći vidjeti i *Secret Christmas Garden*, a ovu prigodu će obilježiti i Zoološki vrt. Kao što stječete dojam, Zagreb je u znaku adventa i sve je jasno. Zabava, dobra klopa, razne manifestacije, pregršt primamljivih darova... Ne propustite priliku uživati u svakoj sekundi najljepšeg razdoblja u godini. Uskoro idemo u sljedeći veliki grad.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

**BAŠ
KAO
SVI**

HNVXV.
15 GODINA OPSTOJNOSTI I OBRAZOVANJA

Praznik hrvatske zajednice
– **Dan izbora prvog saziva HNV-a** – obilježit ćemo
svečanom akademijom
u **petak 15. prosinca** (decembra) 2017.
u **Velikoj vijećnici Gradske kuće** u Subotici
s početkom u **19 sati**.

Tim povodom proslavit ćemo **15 godina postojanja**
Hrvatskoga nacionalnog vijeća
i **15 godina obrazovanja** na hrvatskome jeziku.

Svečanoj akademiji prethodit će **Sveta misa** zahvalnica
u **Franjevačkoj crkvi** s početkom u **18 sati**.

Srdačno vas očekujemo!

dr. sc. **Slaven Bačić**
predsjednik HNV-a